Karel Čapek

Fabrica de absolut

Karel Čapek

Fabrica de absolut

Editura: Art, 2008
Traducător: Jean Grosu

(TOVÁRNA NA ABSOLUTNO, 1922)

I
ANUNȚUL

În dimineața zilei de Anul Nou 1943, domnul G. H. Bondy, președintele consiliului de administrație al uzinelor MEAS[1] (*Metallum Akciová Společnost*) își citea, ca în oricare altă zi, ziarul preferat; trecu, cu oarecare lipsă de respect, peste știrile venite de pe front, ocoli și criza de cabinet și, cu toate pânzele sus (*Lidové noviny* își mărise demult, de mai bine de cinci ori formatul, astfel că aceste pânze ar fi putut fi utilizate chiar și în navigația maritimă), așadar, cu toate pânzele sus, pătrunse în golful rubricii economice. Aici zăbovi o bună bucată de vreme, străbătând rubrica în lung și-n lat, după care, coborând pânzele, se lăsă purtat pe undele reveriei.

„Criza cărbunelui – își spuse în gând – secătuirea zăcămintelor carbonifere; bazinul Ostrava își încetează activitatea pentru nu știu câți ani de zile. Ei, drăcie, curată catastrofă! O să fim nevoiți să aducem cărbuni tocmai din Silezia superioară; mă rog, treacă, dar mai întâi să se calculeze cu cât va scumpi povestea asta prețul produselor noastre, și pe urmă, abia pe urmă să se stea de vorbă cu mine despre întrecere sau concurență! Ce mai, suntem pe drojdie; iar dacă Germania sporește tarifele, adio, atunci chiar că putem închide dugheana. Poftim, până și acțiunile ŽIVNO sunt în scădere. Oh, Dumnezeule, ce condiții meschine! Ce situație penibilă, stupidă, și fără ieșire! Ah, blestemată criză!”

Deodată, domnul G. H. Bondy, președintele consiliului de administrație, se opri din meditația sa. Ceva îi solicita atenția cu insistență, scoțându-l pur și simplu din sărite. Urmări acest ceva până ce îl descoperi în ultima pagină a ziarului pe care tocmai îl lăsase din mână. Era scurtul cuvânt IRE sau, mai bine zis, o frântură de cuvânt, pentru că ziarul era împăturit tocmai în fața literei I. Era, de fapt, tocmai acel lucru înjumătățit, care de obicei se impune și stârnește atenția cu atâta stăruință.

„În definitiv, ce-ar putea să fie? Probabil AMINTIRE, gândi Bondy, nesigur; sau ACOPERIRE; sau GĂSIRE. Poftim, până și acțiunile *Azotului* sunt în scădere! Cumplită stagnare. Ah, Doamne, ce situație meschină și ridicolă! A, nu, asta-i o prostie!

---

[1] Societatea pe acţiuni Metallum (cehă).

Cine să se apuce acum să anunțe găsirea unor obiecte? Mai curând pierderea. Trebuie să fie o greșeală. Cu siguranță, cineva anunță o PIERDERE.”

Ușor indispus, domnul G. H. Bondy despături din nou ziarul ca să scape de obsesia nesuferitului cuvânt. Și iată-l acum cufundat cu totul în mozaicul de anunțuri al paginii. Se apucă să-l urmărească din coloană în coloană; parcă dinadins, cuvântul se furișa, cu o încăpățânare de-a dreptul enervantă. Așa stând lucrurile, domnul Bondy reluă urmărirea de jos în sus și, în sfârșit, de la dreapta la stânga. Zadarnic, nesuferita DESCOPERIRE ia-o de unde nu-i; era de NEGĂSIT.

G. H. Bondy nu se dădu bătut. Împături la loc ziarul și, iată, mult detestatul IRE își făcu din nou apariția, de data aceasta chiar la marginea ziarului; apucă, așadar, cuvântul între degete, deschise repede ziarul și găsi... Domnul Bondy înjură pe înfundate. Toată povestea se rezuma la un mic anunț, pe cât de modest, pe atât de obișnuit:

DESCOPERIRE
Foarte lucrativă și
convenabilă pentru orice fabrică,
vând imediat, din motive personale.
Pentru informații a se adresa:
Ing. R. MAREK, Břevnov 1651

„Poftim pentru ce m-am omorât eu atâta”, gândi în sinea lui domnul G. H. Bondy. „Pentru niște bretele cu patent; o mică șarlatanie sau, cine știe, vreo joacă a unui nebun; și pentru asta să pierd eu cinci minute din timpul meu prețios! ce mai, m-am prostit de tot! Ce situație, ce vremuri meschine! Și nimic, niciun semn de reînviorare!”

Președintele consiliului de administrație se întinse comod într-un balansoar, ca să simtă mai bine toată amărăciunea acestor vremuri meschine. „Ce-i drept, MEAS dispune de zece uzine cu treizeci și patru de mii de lucrători. MEAS deține controlul absolut asupra producției de fier. Cât privește cazanele, MEAS nu cunoaște concurență. Grătarele MEAS au devenit o marcă de notorietate mondială... Dar, în douăzeci de ani de muncă neîntreruptă, Doamne Dumnezeule, în acești douăzeci de ani, oriunde în altă parte s-ar fi realizat cu mult mai mult...”

G. H. Bondy se ridică fulgerător în capul oaselor.

„Inginerul Marek, inginerul Marek! Ia stai, n-o fi cumva roşcovanul Marek, ei! cum dracu îi mai spunea… da, Rudolf, Ruda Marek, colegul meu Ruda de la Politehnică? Într-adevăr, anunţul e clar: ing. R. Marek. Ruda, să fie oare cu putinţă, mă pezevenghiule? Halal de tine, ce să spun, bine-ai mai ajuns! Să vinzi o «descoperire foarte lucrativă», ha-ha «din motive personale»; cunoaştem noi motivele astea personale; împuşti francul, nu-i aşa? Şi-ai vrea să prinzi vreun corb de industriaş, care să rămână cu ghearele agăţate în patentul tău slinos; de fapt, trebuie să recunosc că întotdeauna te-a obsedat gândul de a răsturna lumea. Ehei, frăţioare, unde sunt ideile noastre măreţe? Unde-i tinereţea noastră generoasă şi năzdrăvană?”

Preşedintele Bondy se întinse din nou în balansoar:

„Te pomeneşti c-o fi chiar el, Marek”, medită Bondy. „Numai că Marek ăsta era un cap de savant! Cam flecar, nu-i vorbă, dar, ce-i drept, stofă de savant avea. Îi roiau prin minte tot felul de idei! În rest, un om ciudat, lipsit de orice simţ practic; de fapt, un nebun în toată legea. Mă mir cum de n-a ajuns profesor!” se minună domnul Bondy în sinea lui. „Au trecut peste douăzeci de ani de când nu l-am mai văzut; numai Dumnezeu ştie ce-o fi învârtit în acest timp; poate că-i un om sfârşit. Da, de bună seamă că s-a ramolit; locuieşte tocmai la Břevnov, sărmanul… şi trăieşte din invenţii! Cumplită soartă!”

Domnul Bondy încercă să-şi imagineze mizeria bătrânului inventator. Izbuti să plăsmuiască un chip cu o barbă fantastică şi un cap cu părul ciufulit; în jurul lui nişte pereţi sumbri de carton, ca în filme. Mobilă mai deloc; într-un ungher o saltea; pe o măsuţă un model amărât, confecţionat din mosoare, cuie şi chibrituri arse; un geamlâc murdar dă spre o curticică interioară. Şi în această inimaginabilă sărăcie iată că pătrunde un domn îmbrăcat într-o haină de blană: „Am venit să văd invenţia dumneavoastră”. Inventatorul, pe jumătate orb, nu-şi recunoaşte vechiul coleg de facultate; apleacă, umil, capul ciufulit, caută un loc unde să-şi poftească oaspetele să se aşeze, iar acum, o, Dumnezeule mare! acum, cu degetele-i degerate, stâlcite şi tremurânde, se căzneşte să pună în mişcare jalnica sa invenţie, – un fel de *perpetuum mobile* demenţial – şi, cu glas tremurător, bolboroseşte cum ar trebui să funcţioneze şi cum ar funcţiona, *fără îndoială*, dacă… dacă ar putea – dacă ar avea cu ce să cumpere… Vizitatorul în haină de blană rătăceşte cu

privirea prin toată încăperea mansardată și, pe neașteptate, scoate din buzunar un portofel de piele și lasă pe masă o hârtie de o mie, apoi încă una („Ajunge!” se sperie singur, de gestul său, domnul Bondy) și încă una. „În definitiv, și cu o mie chestiunea ar putea fi soluționată pentru moment”, îi spune domnului Bondy o voce lăuntric. „Asta-i... ca să vă puteți continua activitatea, domnule Marek; nu, nu, nici vorbă, acest lucru nu vă angajează cu nimic, absolut cu nimic. Cum? cine sunt?! N-are nicio importanță. Să zicem, un vechi prieten.”

Președintele Bondy fu foarte satisfăcut și chiar de-a dreptul mișcat de acest tablou.

„O să-l trimit acolo pe secretarul meu, își spuse în gând; acum sau mâine la prima oră. Dar, la urma urmei, eu ce-am de făcut azi? E sărbătoare, la fabrică nu mă duc, într-un fel sunt liber... Ah! Vremurile astea meschine! O zi întreagă să n-ai ce face! Ce-ar fi dacă eu însumi...”

G. H. Bondy rămase puțin în cumpănă. „La drept vorbind, nu mi-ar strica o mică escapadă până la Břevnov, să văd cu ochii mei mizeria acestui om ciudat. Dacă stau și judec bine, cândva am fost *buni* prieteni! Și-apoi, amintirile își au și ele dreptul lor! Mă duc”, hotărî în cele din urmă domnul Bondy. Și se duse.

Mai târziu, în timp ce gonea cu mașina prin tot Břevnovul, ca să caute casa cea mai sărăcăcioasă, cu numărul 1651, povestea începu să-l agaseze. Negăsind-o, se văzu nevoit să se adreseze poliției.

— Marek, Marek, încercă să-și amintească inspectorul, o fi, probabil, inginerul Rudolf Marek, Marek Company, fabrica de becuri, strada Mixova 1651.

Fabrica de becuri! – Președintele Bondy era dezamăgit, da, și plin de amărăciune! Carevasăzică, Ruda Marek nu locuiește la mansardă! E fabricant și vinde „din motive personale” o anumită invenție! Ehei, bătrâne, asta miroase a faliment; da, da, să nu mi se mai spună pe nume dacă n-o fi așa!

— Nu știți cumva cum îi merge domnului Marek? îl întrebă, ca într-o doară, pe inspectorul de poliție, după ce se instală comod în mașină.

— O, excelent! răspunse inspectorul. Are o fabrică de toată frumusețea! O firmă celebră, adăugă apoi, cu tot respectul cuvenit! Domnul Marek e un om bogat și tare învățat, ținu el să

lămurească lucrurile până la capăt. Tot timpul se ține numai de experiențe.

— Strada Mixova! îi porunci domnul Bondy șoferului.

— A treia la dreapta! strigă inspectorul în urma mașinii.

În sfârșit, domnul Bondy sună la ușa aripii locuite a unei făbricuțe cât se poate de arătoasă. „Ce curățenie! se minună domnul Bondy; în curte, straturi cu flori, pe pereți, viță sălbatică. Hm! – își continuă el meditația – la drept vorbind, afurisitul ăsta de Marek a fost întotdeauna cam însuflețit de idei umaniste și reformiste."

Și iată-l acum pe însuși inginerul Marek ieșind să-l întâmpine la scară; Ruda Marek! E îngrozitor de slăbit, chipul grav și parcă maiestuos; Bondy încearcă o stranie strângere de inimă, pricinuită de faptul că Ruda nu mai e nici tânăr, cum era odată, nici fantastic de bărbos, ca inventatorul din închipuirea lui, că e cu totul altul decât își imaginase el, ar putea spune chiar, aproape de nerecunoscut; dar, până să apuce a fi pe deplin conștient de dezamăgirea sa, inginerul Marek îi întinde mâna și-i spune încet:

— Ei, în sfârșit, bine c-ai venit, Bondy! De când te aștept!

II
CARBURATORUL

— Da, da, te așteptam! repetă Marek, după ce-și pofti oaspetele să ia loc într-un fotoliu de piele.

Pentru nimic în lume nu și-ar fi mărturisit Bondy iluziile pe care și le făurise despre inventatorul pricăjit.

— Ca să vezi ce înseamnă întâmplarea! spuse el, cu o bucurie puțin forțată. Nu știu cum, azi dimineață mi-a venit în minte ideea că noi doi nu ne-am mai văzut, de fapt, de douăzeci de ani. Închipuiește-ți, Ruda, douăzeci de ani!

— Hm, făcu Marek. Așadar, tu vrei să cumperi descoperirea mea?

— Să cumpăr? răspunse G. H. Bondy, șovăitor. Știu și eu… Zău dacă m-am gândit la treaba asta… Am vrut doar să te văd și…

— Hai, nu te mai preface! îl întrerupse Marek. Știam c-o să vii. Eram sigur că pentru o *afacere* ca asta vei veni. O *asemenea descoperire* e tocmai ce-ți trebuie ție. Se pot scoate cu ea bani frumoși.

Făcu un gest cu mâna, tuși să-și dreagă glasul, apoi reluă pe un ton măsurat și distant:

— Descoperirea pe care urmează să v-o prezint înseamnă o revoluție a tehnicii, mai grozavă decât invenția mașinii cu aburi a lui Watt. Dacă ar fi să-i definesc pe scurt esența, aș spune, bineînțeles teoretic, că e vorba de *utilizarea totală și desăvârșită a energiei atomice…*

Bondy căscă înăbușit:

— Dar ia spune-mi, te rog, ce-ai făcut tu în acești douăzeci de ani?

Marek îi aruncă o privire puțin mirată.

— …Știința modernă, își continuă el firul ideii, afirmă că materia – adică atomii – e formată dintr-un imens număr de unități de energie: atomul este, de fapt, un conglomerat, o îngrămădire de electroni, aceștia fiind cele mai mici particule electrice ale…

— Extrem de interesant, îl întrerupse președintele Bondy. Eu, precum știi, am fost întotdeauna slab la fizică; în schimb, tu arăți prost, dragul meu Marek! Da' ia spune, cum ai ajuns tu la această jucă… hm, vreau să spun la această fabrică?

— Eu? Cu totul întâmplător. Am inventat un nou tip de filament pentru becurile electrice. O nimica toată, povestea asta am descoperit-o așa, în treacăt. Știi, eu de douăzeci de ani, mă ocup cu arderea materiei! Spune, Bondy, care-i după tine problema cea mai acută a tehnicii moderne?

— Comerțul, răspunse prompt președintele. Da' ia spune, ești însurat?

— Văduv, replică Marek, și sări de pe scaun, tulburat. Niciun comerț, pricepi. Ce comerț! Arderea! Combustia! Folosirea absolută a energiei termice, aflată în materie! Asta e! Gândește-te numai că din cărbune abia dacă scoatem a mia parte din caloriile pe care le-am putea extrage! Înțelegi?

— Da. Cărbunele e enorm de scump, răspunse domnul Bondy, plin de înțelepciune.

Marek se așeză din nou și rosti pe un ton aprins:

— Dacă n-ai venit pentru carburatorul meu, poți pleca, Bondy!

— Ei, hai, continuă, reluă președintele, cu blândețe.

— Douăzeci de ani am muncit la treaba asta, scoase din el, anevoie, și acum să vând totul primului venit! Visul meu sublim! Cea mai mare descoperire care s-a făcut vreodată! Vorbesc serios, Bondy, nu glumesc, este un lucru uluitor! Colosal!

— Desigur, raportat la situația meschină de la noi, încuviință Bondy.

— Nu! E colosal în adevăratul sens al cuvântului. Gândește-te numai la posibilitatea folosirii maxime a energiei atomice, fără niciun fel de deșeu!

— Aha, făcu președintele. Asta înseamnă că vom încălzi cazanele cu atomi. În definitiv, de ce nu? Da' știi că-i drăguț, aici la tine, Rudo; mic și drăguț. Câți lucrători ai?

Marek nu-l asculta.

— Știi, spuse el îngândurat, în fond, e totuna cum i se spune: „folosirea energiei atomice” sau „arderea materiei”. Sau „spargerea materiei”. O poți numi cum vrei…

— Eu sunt pentru „ardere”, interveni prompt domnul Bondy; parcă sună mai familiar.

— Dar mai exact ar fi „sfărâmarea materiei”; știi, dezintegrarea atomului în electroni, iar electronii aceștia să-i înhami la jug, să muncească, pricepi?

— Perfect, căzu de acord președintele. Să-i înhămăm!

— Închipuiește-ți, de pildă, doi cai care trag cu toată puterea, în direcții opuse, de două capete ale aceleași funii. Știi tu ce-i asta?

— Probabil vreun sport, fu de părere Bondy.

— Nu, calmul – imobilitatea. Caii trag, dar nu înaintează deloc. Și dacă, pe neașteptate, ai tăia funia…

— Caii se dau de-a berbeleacu', strigă G. H. Bondy, entuziasmat.

— Nu, își iau avânt, se pun în mișcare; devin energie eliberată. Și acum, fii atent: un astfel de atelaj imobilizat este materia. Taie lanțul care leagă între ei electronii, și aceștia se…

— Se avântă, se pun în mișcare!

— Exact, dar putem să-i captăm și să-i înhămăm la treabă, înțelegi? Sau, de pildă, imaginează-ți altceva: noi, pentru încălzit, ardem, să zicem, o bucată de cărbune. Prin această ardere obținem un pic de căldură, și în afară de asta, cenușă, gaze și funingine. În felul ăsta, materia nu se pierde, nu dispare, pricepi?

— Da. Ai dreptate… Spune-mi, nu vrei o țigară?

— Nu. Dar această materie care rămâne mai conține în ea o imensă cantitate de energie atomică neconsumată. Dacă am consuma *absolut* toată energia atomică, am consuma totodată și atomii. Pe scurt: *materia ar dispărea cu desăvârșire.*

— Aha, acum înțeleg.

— Asta ar fi ca și când am măcina prost grânele, măcinând doar pielița subțire care învelește bobul, iar restul l-am arunca, așa cum aruncăm cenușa. În condițiile unui măcinat *perfect*, din bob nu mai rămâne nimic, sau aproape nimic, nu-i așa? La fel se întâmplă în condițiile unei arderi perfecte: din materie nu mai rămâne nimic, sau aproape nimic. Se macină de tot. Se consumă. Se reîntoarce în neantul, inițial. Înțelegi, materia consumă o cantitate enormă de energie, numai ca să existe; i-ai existența, silește-o să nu existe, și în felul acesta eliberezi o uriașă rezervă de forță. Da, da, așa stau lucrurile, Bondy!

— Aha, da, asta nu-i rău.

— Pflüger, de pildă, apreciază că un kilogram de cărbune conține douăzeci și trei de bilioane de calorii. Eu cred că Pflüger exagerează.

— Categoric.

— Teoretic, eu am ajuns la șapte bilioane. Dar și asta înseamnă că un kilogram de cărbune, în condițiile unei arderi perfecte, ar putea să pună în mișcare o fabrică serioasă, timp de câteva sute de ore!

— Ei drace! strigă domnul Bondy și sări din fotoliu, ca ars.

— Calculul exact al orelor nu ți l-aș putea da. Știu doar atât, că de șase săptămâni eu ard o jumătate de kilogram de cărbune la o sarcină de treizeci de kilogrammetri și, închipuiește-ți, omule, povestea merge întruna – întruna – întruna… rosti inginerul Marek cu voce șoptită și se făcu palid ca ceara.

Încurcat, președintele Bondy își mângâia bărbia lui netedă și rotundă ca un fund de copil:

— Ascultă, Marek, începu el șovăitor; eu cred că tu… da… cu siguranță, tu ești un pic… surmenat… și…

Marek îl opri cu un gest al mâinii:

— Aș, asta nu-i nimic… Dacă te-ai pricepe câtuși de puțin la fizică ți-aș explica în ce constau principiile Carburatorului[2] meu, în care acum se produce arderea de care ți-am pomenit. Știi, asta ar fi însă un capitol întreg de fizică superioară. De altfel, ai să vezi totul jos, în pivniță. Am presărat în aparatul meu o jumătate de kilogram de cărbune, pe urmă l-am închis și am pus să fie sigilat de notar, de față cu martori, pentru ca nimeni să nu mai poată introduce în el o altă cantitate de cărbune. Hai, du-te să vezi, du-te, du-te odată! Și-așa n-ai să înțelegi nimic, dar… du-te… du-te în pivniță! Nu pricepi, omule, du-te odată!

— Și cum, tu nu mergi?! se miră domnul Bondy.

— Nu, du-te singur. Dar… vezi, Bondy, să nu rămâi acolo prea mult!

— De ce? întrebă Bondy, bănuind parcă ceva.

— Spun și eu… așa. Imaginează-ți, de pildă, că atmosfera de acolo nu e prea sănătoasă. Atâta tot… Și vezi, ai grijă să aprinzi lumina, comutatorul e chiar lângă ușă… Zgomotul din pivniță nu-i din pricina aparatului meu; știi el lucrează într-o liniște desăvârșită, fără întrerupere, fără miros… Zgomotul acela e

[2] Această denumire dată de inginerul Marek cazanului său atomic este, bineînţeles, absolut falsă; e una dintre consecinţele triste ale faptului că tehnicienii nu învaţă limba latină. Mai corect ar fi să i se spună Comburator, Atomkettle, Carbowatt, Disgregator, Motor M. Bondymover, Hylergon, Moleklarstoffzersetzungkraftrad, E. W. sau să i se dea o altă denumire, din acelea propuse ulterior; a fost adoptată, fireşte, tocmai cea mai puţin indicată (n.a.).

provocat, hm… de un fel de ventilator. Da' hai, du-te, du-te odată, eu te aştept aici. Pe urmă ai să-mi spui…

Preşedintele Bondy coborî în pivniţă, oarecum bucuros de a se fi descotorosit pentru o clipă de acest nebun (nu încăpea îndoială că avea de-a face cu un nebun), şi totodată, frământat de gândul cum s-o şteargă mai repede de aici. Dar ia te uită, pivniţa are o poartă de o grosime extraordinară, perfect etanşată, întocmai ca o casă de fier blindată, din acelea pe care le vedem pe la toate băncile. Bun, aşadar, să aprindem lumina. Butonul e chiar în dreptul uşii… În mijlocul unei pivniţe de beton, cu boltă, de o curăţenie exemplară, aidoma unei chilii mănăstireşti, se afla un cilindru imens de aramă, instalat pe nişte căpriori de beton armat. Cilindrul era închis perfect din toate părţile, numai deasupra se vedea o mică deschizătură acoperită de un grilaj prevăzut cu sigilii. În interiorul aparatului domneau întunericul şi o linişte desăvârşită. Din cilindru, ieşea şi intra într-o glisare lină de o perfectă ritmicitate, un piston care făcea să se învârtească, încet de tot, un volan greu. Asta era tot. Numai ventilatorul uruia într-un ritm neobosit, deasupra ferestrei de aerisire a pivniţei.

S-ar putea să fi fost curentul de aer stârnit de ventilator sau Dumnezeu mai ştie ce, căci domnul Bondy simţi, deodată, prin dreptul frunţii o adiere ciudată, încercând senzaţia că i se face părul măciucă; acum avea impresia că se înalţă şi alunecă uşor, printr-un spaţiu nesfârşit; apoi că zboară ca un fulg şi nu-şi mai simte propria-i greutate. Năpădit de o neţărmurită şi luminoasă beatitudine, G. H. Bondy ar fi vrut să strige, să ţipe, să cânte; se părea că aude foşnetul cutremurător al unor nenumărate şi gigantice aripi. Deodată însă, cineva îl apucă de mână cu violenţă, şi-l trase afară din pivniţă. Era inginerul Marek; avea pe cap un fel de glugă sau o cască de scafandru, şi-l târa pe Bondy pe scări, în sus. Ajuns în vestibul îşi scoase casca de metal şi îşi şterse sudoarea care îi brobonea fruntea.

— Am sosit la ţanc, suspină el, nespus de tulburat.

III
PANTEISMUL

Președintele Bondy avea vaga senzație că visează. Marek îl instală cu o grijă maternă într-un fotoliu și dădu fuga să caute o sticlă de coniac.

— Bea repede, mormăi el întinzându-i un păhărel, cu mâna tremurândă. Spune, nu-i așa că și *ție* ți-a venit rău?

— Dimpotrivă... îi răspunse Bondy cu voce nesigură. Dimpotrivă, a fost atât de frumos! Aveam sentimentul că zbor... sau cam așa ceva...

— Da, da, se grăbi Marek să-l aprobe, e tocmai ceea ce voiam să spun și eu. Ai senzația că zbori, sau mai bine-zis, că te *înalți într-un anume fel*, nu-i așa?

— Da, ai sentimentul unei grandioase beatitudini, îl completă domnul Bondy. Eu cred că asta se numește incantație, parc-ar fi acolo, în pivnița aceea, ceva... ceva...

— Ceva sfânt? se grăbi să întrebe inginerul Marek, cu o ușoară ezitare.

— Poate. Ba nu, e sigur; să știi că ai dreptate, omule! Eu, în viața mea nu m-am dus la biserică, Rudo, în viața mea, dar te rog să mă crezi că în pivnița asta m-am simțit ca într-o biserică. Spune-mi, te rog, ce făceam acolo când ai venit să mă scoți?

— Stăteai în genunchi, strigă Marek cu amărăciune și, nervos, se apucă să bată încăperea în lung și-n lat.

Pus în încurcătură, președintele Bondy începu să-și mângâie chelia:

— Ciudat... Într-adevăr, m-ai găsit în genunchi?! Fugi de-aici... eu și în genunchi?! Da' ia spune-mi, te rog, în definitiv ce... ce anume face ca în această pivniță omul să aibă... un simțământ atât de... atât de... straniu?

— Carburatorul, mârâi Marek, mușcându-și buzele. Chipul lui părea acum mai supt și mai palid ca până atunci.

— Ei drace, se minună Bondy. Și cum, cu ce?

Inginerul Marek se mulțumi doar să strângă din umeri și continuă să umble prin cameră cu capul aplecat.

G. H. Bondy îl urmărea cu o privire mirată de copil. „Prietenul meu Marek s-a țicnit de-a binelea, își spunea în sinea lui, și totuși, la toți dracii! ce anume se întâmplă în pivnița asta de-l cuprinde pe om, așa deodată, un fel de beatitudine răscolitoare,

un fel de siguranță de sine nemaipomenită, o stranie consternare, o pietate copleșitoare sau mai știu eu cum Dumnezeu să-i spun?”

Domnul Bondy se ridică din fotoliu și își mai umplu un pahar cu coniac.

— Ascultă, Marek, strigă el, am găsit!

— Ce-ai găsit? icni Marek și se opri din mers.

— Povestea din pivniță... Acea stranie stare sufletească e pricinuită de un fel de otravă, nu-i așa?

— Desigur, otravă, și încă ce otravă, rânji Marek, furios.

— Eu de la bun început m-am gândit la treaba asta, declară Bondy, deodată, cu un aer satisfăcut. Cu alte cuvinte, aparatul tău produce ceva... hm... ceva cum ar fi ozonul, nu-i așa? Sau mai curând vreun gaz nociv. Și când omul îl inhalează, atunci... se otrăvește... sau se înviorează... așa nițel... Am dreptate, sau nu? Categoric, băiete, nu poate fi nimic altceva decât un gaz toxic care se degajă cumva prin arderea cărbunelui în ăla... cum îi zice... în Carburatorul tău. Trebuie să fie ori un gaz de iluminat, ori un gaz ilariant, ori fosgen, ori ceva asemănător. Acum înțeleg eu de ce ai pus tu acolo ventilatorul acela și de ce cobori în pivniță cu masca de gaze pe cap. Din pricina acestor gaze blestemate, așa e sau nu?

— Dac-ar fi numai *gazele*! izbucni Marek amenințând cu pumnii strânși. Vezi tu, Bondy, de asta sunt eu nevoit să vând acest Carburator! Pricepi! Pur și simplu nu mai pot să-l suport, nu mai pot, *nu mai pot*! strigă el aproape plângând. N-am bănuit c-o să producă *așa ceva*; c-o să-mi joace o festă, o festă atât de cumplită! Carburatorul meu! Închipuiește-ți că figura asta mi-a făcut-o de la bun început! Și oricine... oricine se apropie de el simte, simte acest lucru. Tu ce știi, Bondy, tu habar n-ai... În schimb, intendentul meu a pățit-o; a plătit scump.

— Sărmanul om, se miră domnul președinte, plin de compasiune. Și a murit?

— Nu, în schimb s-a *convertit*, a devenit credincios! strigă Marek, deznădăjduit. Ție pot să-ți spun, Bondy; descoperirea mea, Carburatorul meu, are un cusur înfiorător. Tu însă, în ciuda acestui fapt, ai să-l cumperi sau ai să-l iei ca pe un dar din partea mea; de tine sunt sigur că ai să-l iei, de-ar fi să țâșnească din el și diavoli. Ție, Bondy, puțin îți pasă, totul e să storci din el miliarde. Și tu, băiete, tu ai să le storci. De asta n-am nicio grijă.

Afacerea e formidabilă, dar eu unul nu vreau să mai aud de el. Tu nu ești sensibil ca mine, m-auzi, Bondy? Ție afacerea asta o să-ți aducă miliarde, mii de miliarde; va trebui, însă, să-ți încarci cugetul cu un lucru cutremurător! Hotărăște!

— Ia mai lasă-mă în pace, se împotrivi Bondy. Din moment ce gazele pe care le produce sunt otrăvitoare, autoritățile o să interzică folosirea lui și gata, s-a terminat cu toată povestea… Cunoști doar situația meschină de la noi… Ei, să ai așa ceva… în America.

— Ce gaze, niciun fel de gaze otrăvitoare! izbucni inginerul Marek. *E ceva de o mie de ori mai cumplit*. Fii atent, Bondy, la ce-ți spun: povestea asta întrece capacitatea de înțelegere a minții omenești, dar, crede-mă, nu-i vorba aici de niciun fel de șarlatanie. Deci, Carburatorul meu arde *într-adevăr* materia; și o arde atât de perfect, încât nu mai rămâne din ea nici praf, nici pulbere; sau mai exact o sparge, o pulverizează, o descompune în electroni, o consumă, o macină, o mistuie, nici eu nu știu cum să mai denumesc acest proces; pe scurt, o consumă până la epuizare. N-ai idee ce energie colosală zace în acești atomi. Cu o jumătate de chintal de cărbune în cazane poți face ocolul lumii cu vaporul, poți ilumina toată Praga, poți pune în mișcare toată Rustónka sau, mă rog, ce vrei tu; cu un oușor de cărbune încălzești toată casa și gătești pentru întreaga familie. Până la urmă, n-o să fie nevoie nici măcar de cărbune, vom încălzi cu prima pietricică întâlnită în cale, sau cu un pumn de pământ adunat în fața casei. Orice particulă de materie conține în ea mai multă energie decât un uriaș cazan cu aburi; totul e s-o storci! să știi să arzi materia cu desăvârșire! Și ține minte, Bondy, eu mă pricep să fac acest lucru! și Carburatorul meu se pricepe; și vei recunoaște sper că treaba asta a meritat o muncă de douăzeci de ani…

— Știi, cum să-ți spun, dragă Ruda, îl luă președintele cu binișorul, povestea asta e tare ciudată, dar eu, ca să zic așa, te cred. Pe cinstea mea, te cred. Pricepi, când stăteam în fața Carburatorului tău, mi-am dat seama că mă aflam în fața unui lucru de o colosală măreție, care, pur și simplu, te zdrobește. Eu unul, n-am încotro! Te cred. Acolo jos, în pivnița ta, există ceva misterios, un mister care va revoluționa lumea.

— Ah, Bondy, Bondy, șopti Marek cu spaimă; vezi, tocmai aici e buba… Ai răbdare, îți povestesc totul. Spune-mi, tu l-ai citit pe Spinoza?

— Nu, nu l-am citit.

— Nici eu. Acum, însă, închipuiește-ți, am început să citesc și asemenea lucruri. Nu mă pricep; pentru noi, tehnicienii, e nespus de greu să le pătrundem, dar crede-mă, ceva e totuși în povestea asta. Spune-mi, tu crezi în Dumnezeu?

— Eu? Hm, reflectă G. H. Bondy, pe cinstea mea dacă știu. O fi existând un Dumnezeu, dar pe altă planetă. Pe-a noastră, însă, nu! Da’ de unde! În epoca noastră nici nu s-ar potrivi așa ceva. Spune și tu, ce-ar avea de făcut El aici?

— Eu nu sunt credincios, interveni Marek, cu asprime. Eu *nu vreau să fiu credincios*. De când mă știu, am fost un ateu convins. Am crezut în materie și progres, și în nimic altceva. Eu sunt un om de știință, Bondy; și știința nu-l poate admite pe Dumnezeu.

— Din punct de vedere comercial, declară solemn președintele Bondy, e absolut indiferent dacă Dumnezeu există sau nu. Dacă ține El neapărat n-are decât să existe în numele Domnului. Noi doi nu ne excludem unul pe celălalt.

— Da, dar din punct de vedere științific, strigă inginerul Marek, cu severitate, e ceva cu totul și cu totul intolerabil. Ori El, ori știința. Eu nu afirm că Dumnezeu nu există, susțin *doar că nu trebuie* să existe, sau, cel puțin, că *nu trebuie* să se manifeste ca atare. Și sunt convins că, pas cu pas, știința îl elimină sau, cel puțin, îi limitează manifestările; și mai sunt încredințat că aceasta este și cea mai înaltă menire pe care știința o are…

— Posibil, interveni pașnic președintele. Te rog să continui.

— Și-acum, imaginează-ți, Bondy, că… Nu, stai, trebuie s-o iau altfel: spune-mi, tu știi ce-i panteismul? Nu știi… Ei bine, panteismul e credința că în tot ceea ce există se manifestă un Dumnezeu, sau Absolutul, cum vrei să-i spui. Înțelegi? În om și în piatră, în iarbă, în apă, într-un cuvânt – pretutindeni. Și știi ce spune Spinoza? Că materia e numai o formă de manifestare sau un aspect al substanței divine, în timp ce celălalt aspect este spiritul. Dar Fechner[3] știi ce spune?

[3] Fechner Gustav Theodor (1801-1887), fizician, psiholog, estetician şi filozof idealist german. A întreprins cercetări asupra fenomenelor galvanice şi asupra proceselor electrochimice. A pus bazele psihofizicii şi a avut un rol

— Nu știu, mărturisi, cu sinceritate președintele Bondy.

— Fechner spune că totul, absolut tot ce există conține spirit, că Dumnezeu însuflețește absolut toată materia din lume. Dar pe Leibniz, îl știi?… Ei bine, Leibniz susține că materia se compune din unități spirituale, din monade, care constituie esența divină. Ei, ce spui de asta?

— Știu și eu, făcu G. H. Bondy, descumpănit; eu nu mă pricep.

— Nici eu; e un lucru extraordinar de complicat Dar închipuiește-ți, de pildă, că, într-adevăr, Dumnezeu există în fiecare firicel de materie, că e într-un fel închis în ea; că, dacă această materie o dezintegrezi definitiv, El sare afară ca dintr-o cutie. E, deodată, ca să zic așa, descătușat, eliberat. Se degajă din materie, așa cum se degajă gazul de iluminat din cărbune. Arzi un atom și ai, dintr-odată, o pivniță plină de Absolut. Și e de-a dreptul uluitor cu ce iuțeală se răspândește peste tot…

— Un moment, se auzi vocea calmă a domnului Bondy. Mai spune o dată, dar; te rog, încet, pe-ndelete.

— Bine. Imaginează-ți așadar, reluă Marek, că Absolutul există, *să zicem*, în fiecare bucățică de materie, într-un fel de stare latentă, hai să spunem, ca o energie încătușată, inertă sau, mai simplu, că Dumnezeu e omniprezent și că, deci, el se află în toată materia, în fiecare părticică de materie. Și acum, închipuiește-ți că tu distrugi *total* o bucățică din această materie, aparent fără niciun fel de deșeuri; dar, ținând seama că fiecare bucățică de materie este, de fapt, Materia plus Absolutul, înseamnă că tu ai distrus *numai* materia și că ți-a rămas un deșeu indestructibil: Absolutul pur, eliberat, activ. A rămas un reziduu de nedescompus, imaterial, care nu prezintă nici linii spectrale, nici greutate atomică, nici afinități fizice, nici legea lui Mariotte[4], un reziduu care n-are nimic, nimic, absolut nimic din proprietățile materiei. N-a rămas decât Dumnezeu, Divinitatea în stare pură. Un neant chimic, care acționează cu o energie gigantică, incomensurabilă. Pentru că e ceva imaterial, care nu-i

---

important în apariţia şi dezvoltarea psihologiei experimentale. A încercat să exprime matematic raportul dintre intensitatea senzaţiei şi intensitatea stimulului fizic care o provoacă. În problema raportului dintre psihic şi fizic a promovat teoria paralelismului psihofizic.

[4] Edme Mariotte (1620-1684), fizician francez, care a descoperit independent de R. Boyle legea, numită apoi Boyle-Mariotte, care stabileşte că presiunea unui gaz perfect, aflat la temperatură constantă, este invers proporţională cu volumul ocupat de gaz.

legat de legea materiei. De unde rezultă și faptul că acest ceva se manifestă antinatural și de-a dreptul miraculos. Și toate acestea decurg din ipoteza că Dumnezeu ar fi prezent în materie. Spune-mi, ești în stare să-ți imaginezi că, *de pildă*, ar exista în ea?

— Sunt, răspunse Bondy, fără ezitare. Și, mai departe?

— Bine, spuse Marek și se ridică; află atunci că, într-adevăr, așa este.

IV
PIVNIȚA DIVINĂ

Președintele Bondy pufăia îngândurat din trabucul lui.

— Și, mă rog, cum ți-ai putut da seama de acest lucru?

— Simplu, prin mine însumi, spuse Marek, începând iar să umble agitat prin odaie. Carburatorul PERFECT, așa cum îmi numesc eu aparatul, fabrică, datorită faptului că descompune la perfecție materia, un produs derivat și anume: Absolutul eliberat, în stare pură, adică Dumnezeu întrupat într-o stare chimică pură. Cu alte cuvinte, aparatul meu azvârle printr-un capăt energie mecanică, iar prin celălalt substanță divină. Întocmai ca atunci când descompui apa în hidrogen și oxigen, numai că aici e vorba de niște proporții infinit mai mari.

— Hm, făcu domnul Bondy. Dă-i înainte!

— Eu cred, reluă Marek, cu prudență, că unele personalități excepționale sunt capabile să disocieze în însăși structura lor substanța materială de substanța divină; mă înțelegi, cu alte cuvinte să elibereze sau să stoarcă Absolutul din propria lor materie. De pildă, Cristos, făcătorii de minuni, fachirii, mediile și profeții sunt în stare de un asemenea lucru, datorită unei anumite forțe psihice de care dispun. Carburatorul meu face toate astea pe o cale pur mecanică. El e, ca să zic așa, un fel de fabrică de Absolut…

— Fapte! îl întrerupse G. H. Bondy. Rămâi la fapte!

— Ei bine, iată faptele. Mai întâi, am conceput Carburatorul „Perfect”, doar teoretic. După aceea am construit un mic prototip, care însă n-a funcționat. Abia al patrulea a început într-adevăr să se învârtească. Atâtica era de mare, în schimb mergea de minune. Dar încă de pe atunci, când lucram cu el la proporții atât de reduse, am început să simt niște stări psihice deosebite. Un fel de înviorare ciudată și o stranie încântare. Am crezut, mai întâi, că nu era decât bucuria pricinuită de descoperirea mea, sau poate surmenajul. Atunci, pentru prima dată am început să prorocesc și să fac minuni.

— Cum? strigă președintele Bondy.

— Așa cum ai auzit, să prorocesc și să fac minuni, repetă Marek, plin de tristețe. Aveam asemenea momente de fenomenală clarviziune. Știam, de pildă, cât se poate de limpede, ce anume avea să se întâmple în viitor. Până și venirea

ta aici am prevestit-o. Într-o zi, în timp ce lucram la strung, mi-am rupt o unghie. M-am uitat la degetul rănit și, în aceeași clipă, unghia mi-a crescut la loc. Probabil că mi-am dorit acest lucru, dar, oricum, e ciudat și… înfiorător. Sau, închipuiește-ți că am umblat prin aer. Știi, asta se numește levitație. Niciodată n-am crezut în astfel de nerozii. Gândește-te numai, ce spaimă am tras…

— Îmi închipui, încuviință Bondy, cu gravitate. Trebuie să fi fost penibil.

— Cumplit de penibil. Am crezut, la început, că e ceva de natură nervoasă, un fel de autosugestie sau mai știu eu ce. Între timp, îmi construisem în pivniță Carburatorul cel mare și-l pusesem în funcțiune. Și așa cum ți-am mai spus, de șase săptămâni aparatul ăsta funcționează zi și noapte, fără întrerupere. Abia acolo mi-am dat eu seama de toată amploarea lucrurilor. Într-o singură zi pivnița se încărcase de Absolut, să plesnească nu alta, și acesta începuse să se împrăștie prin toată casa. Înțelegi, Absolutul în stare pură răzbate prin orice materie; prin corpurile tari, însă, ceva mai încet. În aer se răspândește cu viteza luminii. Când am intrat acolo, măi băiete, m-a apucat un fel de criză. Am început să țip în gura mare. Nu știu de unde am găsit atâta putere ca să pot fugi. Ajuns aici, am stat și am reflectat pe îndelete asupra întregii chestiuni; mai întâi, mi-a trecut prin minte că ar putea fi vorba de un gaz nou, amețitor și înviorător, care se degajă în condițiile arderii perfecte. Iată de ce am pus să se instaleze pe dinafară ventilatorul de deasupra ferestrei de aerisire. Cu acest prilej, doi dintre montatori au devenit vizionari și au început să aibă vedenii; al treilea era alcoolic și asta, probabil, l-a imunizat un pic. Atâta timp cât am fost încredințat că e vorba numai de un simplu gaz, am mai continuat să fac o serie întreagă de experiențe; interesant e faptul că în Absolut, orice lumină arde cu o claritate mult mai mare. Dacă ar putea fi captat într-o pară de sticlă, l-aș folosi la becurile electrice; dar dumnealui se evaporează până și din recipientele cele mai etanșe… Pe urmă, m-am gândit că ar putea să fie un fel de ultra raze X; dar nicio urmă de electricitate n-am găsit în toată povestea, iar plăcile fotoelectrice au rămas neutre. A treia zi a trebuit să fie transportați la spital intendentul și soția lui, care locuiesc chiar deasupra pivniței.

— De ce? întrebă domnul Bondy.

— Pentru că intendentul s-a convertit. A devenit, deodată, inspirat, a început să țină discursuri religioase și să facă minuni. Nevasta lui prorocea. Și, crede-mă, era un om extrem de serios, monist și, pe deasupra, și liber-cugetător, într-un cuvânt, un bărbat dintr-o bucată. Închipuiește-ți că, așa din senin, s-a apucat să vindece oamenii, cu o simplă atingere a mâinii. Bineînțeles că a fost denunțat numaidecât; căci pe medicul municipal, un amic de-al meu, îl apucaseră toate pandaliile; ca să evit scandalul, mi-am internat intendentul într-un sanatoriu. Se spune că-i merge mai bine, că și-a revenit și și-a pierdut puterea miraculoasă; o să-l mai trimit undeva la țară, să-și petreacă acolo convalescența. Curând însă, eu însumi am început să fac minuni și am tot felul de vedenii. Printre altele, am văzut niște păduri virgine imense, mlăștinoase și împânzite de liane, populate de niște animale ciudate; asta, de bună seamă, pentru că am ars în Carburatorul meu antracit din Silezia superioară, care e cel mai vechi cărbune. Probabil că e închis în el Dumnezeul Cărbunelui de piatră.

Președintele Bondy se cutremură:

— Dar bine, ce spui tu, dragă Marek, e înspăimântător!

— Este, aprobă Marek cu tristețe. Încetul cu încetul am început să mă dumiresc că nu-i vorba aici de niciun gaz, ci de Absolut. Am suferit cumplit de pe urma unor fenomene îngrozitoare: citeam gândurile oamenilor, simțeam cum se revarsă din mine un fel de lumină, și a trebuit să fac eforturi disperate ca să nu cad pradă rugăciunii și să nu încep să predic credința în Dumnezeu. Am vrut să îngrop Carburatorul în nisip, dar tocmai atunci m-a cuprins levitația. Mașina asta nu putea fi oprită cu niciun chip. De la un timp, nici nu mai dorm acasă. Până și în fabrică, printre muncitori, au apărut cazuri grave de convertire. Zău dacă mai știu ce să fac, Bondy, sunt pur și simplu descumpănit. Da, da, am încercat toate materialele izolante cu putință, ca să împiedic Absolutul să răzbată în afara pivniței. Degeaba. Nici cenușa, nici nisipul, nici zidurile blindate nu-i rezistă. Am încercat să capitonez pivnița cu operele complete ale profesorului Krejči, cu operele lui Spencer, Haeckel, cu ale tuturor pozitiviștilor; zadarnic! Absolutul trece prin orice! Nici măcar ziarele, cărțile de rugăciune, predicile Sfântului Vojtěch, culegerile de cântece patriotice, cursurile universitare, cărțile lui O. M. Vyskočil, broșurile politice,

stenogramele dezbaterilor din Parlament nu sunt impenetrabile pentru acest Absolut. Sunt de-a dreptul disperat. Nu există niciun mijloc de a-l închide, nici de-al extrage prin pompare. Într-un cuvânt, e *răul* dezlănțuit…

— Ei și, interveni domnul Bondy; crezi, într-adevăr, că răul ăsta e chiar atât de rău? Chiar dacă tot ce spui tu ar fi adevărat… crezi că ar fi o nenorocire… atât de mare?

— Bondy, Carburatorul meu e ceva colosal, epocal. El va revoluționa lumea pe plan tehnic și social, va reduce costul producției la proporții inimaginabile; va înlătura mizeria și foamea; va salva, într-o zi, planeta noastră de îngheț… Numai că, vezi, pe de altă parte, el îl proiectează în lume pe Dumnezeu, ca pe un simplu derivat. Te conjur, Bondy, nu subaprecia acest amănunt; noi nu suntem deprinși să ținem seama de un *Dumnezeu real, adevărat*, nu știm ce ar putea să stârnească prezența lui să zicem… pe plan cultural, moral și așa mai departe. Bagă de seamă, omule, aici e în joc soarta întregii civilizații umane!…

— Stai, îl opri președintele Bondy, cu un aer meditativ. O exista poate vreun descântec vrăjitoresc. Ai chemat un preot?

— Ce fel de preot?

— Indiferent ce fel; confesiunea, cred eu, n-are nicio importanță. Încearcă, poate se pricep ei să pună capăt acestei povești.

— Superstiții, răbufni Marek furios. Mai scutește-mă cu popii ăștia. Boaitele astea ar fi în stare să-mi transforme pivnița într-o groapă miraculoasă pentru pelerinaj! Pardon, să mă lase-n pace, eu rămân cu ideile mele.

— Bine, declară solemn domnul Bondy. În cazul ăsta, îi chem eu. Nu se știe niciodată… și, în definitiv, n-au ce să strice… La urma urmei, eu n-am nimic împotriva lui Dumnezeu. Totul e să nu mă tulbure în muncă… Spune-mi, n-ai încercat să discuți cu El, așa… cu binișorul?

— Nu, și nici nu vreau! protestă inginerul Marek.

— Vezi, aici greșești, replică sec G. H. Bondy. Cine știe, eventual s-ar putea stabili cu el o convenție. Un contract cât se poate de precis, care în principiu să sune cam astfel: „Ne luăm angajamentul să *Vă* fabricăm cu discreție, fără întrerupere, într-o cantitate asupra căreia vom conveni; în schimb, Domnia Voastră se angajează să renunțe la orice manifestare divină, pe

o rază de atâția și atâția metri de locul de producție.” Ce crezi, ar fi de acord?

— Nu știu, răspunse Marek scârbit. Se pare că, de fapt, dumnealui se delectează continuând să existe în materie, de-sine-stătător; poate că… în propriul Său interes… s-ar lăsa convins… Cine știe? Dar mie, te rog, să nu-mi ceri una ca asta.

— Foarte bine, încuviință președintele, îl trimit la El pe notarul meu. E un om cu mult tact și foarte iscusit. Așa… Și-acum a treia chestiune… hm, poate că n-ar fi rău să i se ofere o biserică. La drept vorbind, pivnița unei fabrici și împrejurimile ei, constituie pentru El un loc, hm… ca să zic așa, nu prea potrivit și oarecum… nedemn. Ar trebui să-l ispitim, să-i aflăm gusturile. Ai încercat să faci acest lucru?

— Nu. În ceea ce mă privește aș prefera să inund pivnița și să…

— Încetișor, dragă Marek, încetișor. Cred că mă voi hotărî să-ți cumpăr această invenție. Sper însă că mă vei înțelege și… vei permite mai întâi să-mi trimit aici tehnicienii… Lucrurile trebuie cercetate și lămurite temeinic. Poate că totuși nu-i vorba decât de un simplu gaz otrăvitor. În rest, nu mă mai interesează absolut nimic, poate să iasă din Carburator și Dumnezeul Dumnezeilor, totul e să funcționeze perfect.

Marek se ridică din fotoliu.

— Cum? Ai avea curajul să instalezi Carburatorul meu într-una din uzinele MEAS?

— Și de ce nu? replică președintele Bondy, ridicându-se și el; am curajul să produc Carburatorul în serie. Da, Carburatoare pentru trenuri și vapoare, Carburatoare pentru încălzirea centrală, pentru uz casnic și instituții administrative, pentru uzine și școli. În zece ani întreaga lume va folosi, pentru încălzit, numai Carburatoarele mele. Îți ofer trei la sută din venitul brut. În primul an acesta se va ridica, probabil, la numai câteva milioane… Deocamdată însă ar fi bine să te muți, ca să pot trimite aici oamenii mei. Mâine dimineață o să vin eu personal, cu un episcop, să facă sfeștania. Tu, însă, caută să nu dai ochii cu el, pricepi, Ruda? În general, mi-ar plăcea să nu te mai văd pe-aici. Ești puțin prea violent și tare n-aș vrea să risc *să-mi* ofensez Absolutul chiar așa, de la bun început.

— Bondy, bolborosi Marek, cu o voce șoptită și plină de spaimă, te avertizez pentru ultima oară: îl vei slobozi în lume pe Dumnezeu!

— Prea bine, spuse cu un aer solemn G. H. Bondy; în felul acesta o să-mi fie obligat. Iar eu sper că nu se va dovedi ingrat cu persoana mea.

V
EPISCOPUL CU SFEȘTANIA

La vreo cincisprezece zile după Anul Nou, inginerul Marek se afla instalat în cabinetul președintelui Bondy.

— Cum stați? se auzi glasul domnului Bondy, care tocmai își ridicase capul de deasupra unui vraf de hârtii.

— În ceea ce mă privește, sunt gata, răspunse inginerul Marek. Am predat inginerilor tăi schițele detailate ale Carburatorului. Ăla chelu', cum îl cheamă…

— Krolmus.

— Da, inginerul Krolmus a simplificat de minune motorul meu atomic, mă înțelegi, transformarea energiei electronice în muncă! Da, da, bătrâne, e un băiat și jumătate acest Krolmus… În rest, ce se mai aude?

Președintele Bondy tăcea și scria.

— Clădim, frățioare, spuse peste câteva clipe. Șapte mii de zidari… Fabrică de Carburatoare…

— Unde?

— La Vysočany. În plus, am procedat la sporirea capitalului pe acțiuni… Cu o jumătate de miliard. Ziarele au și început să scrie câte ceva despre noua noastră invenție. Privește, adăugă el, și-i răsturnă lui Marek în brațe o jumătate de chintal de jurnale cehe și străine, după care se cufundă în cercetarea unor dosare.

— De paisprezece zile… ah… spuse Marek, jenat.

— Ce anume?

— De paisprezece zile n-am mai dat pe la făbricuța mea din Břevnov. Eu… Știi, n-am curaj. Se întâmplă ceva pe-acolo?

— Mhî.

— Și… și Carburatorul meu… ce face? întrebă Marek stăpânindu-și îngrijorarea.

— Merge, merge întruna.

— Și… celălalt… celălalt ce face?

Președintele Bondy oftă și lăsă tocul din mână:

— Știi că am fost nevoiți să cerem blocarea străzii Mixova?

— De ce?

— De ce! Oamenii începuseră să vină acolo să se închine. Și nu așa, câte unul, câte doi, ci mulțimi compacte. Poliția n-a avut încotro, a fost obligată să-i împrăștie; circa șapte inși au rămas morți la fața locului. S-au lăsat bătuți ca vitele.

— Asta era de așteptat… da, da… era de așteptat, bâigui Marek deznădăjduit.

— Am împrejmuit strada cu sârmă ghimpată, continuă Bondy. Casele înconjurătoare a trebuit să le evacuăm; mă înțelegi, în toate nimic altceva decât fenomene grave de misticism. Acum se află acolo, în anchetă, o comisie mixtă a Ministerului Sănătății și a Ministerului Educației Naționale.

— Eu cred, răsuflă Marek cu un vag simțământ de ușurare, eu cred că autoritățile vor hotărî interzicerea Carburatorului meu.

— Da’ de unde, replică sigur de sine G. H. Bondy: Clericii sunt supărați foc pe Carburatorul tău și tocmai de aceea, ca să le facă în necaz, partidele progresiste, îl iau în brațe, îl protejează. La drept vorbind, nimeni n-are habar despre ce-i vorba. Se vede că nu citești ziarele, băiete. Toată povestea a degenerat într-o polemică de-a dreptul absurdă împotriva clericalismului. Și dacă vrei să mă crezi, întâmplător, de data asta, biserica are nițică dreptate. Afurisitul de episcop n-a avut ce face și s-a apucat să-l informeze pe cardinalul arhiepiscop.

— Care episcop? îl întrerupse Marek precipitat.

— Ei, un oarecare Linda, de altfel un om cu scaun la cap. Pricepi, eu l-am adus acolo, ca să vadă cu ochii lui de specialist cum stau lucrurile cu acest miraculos Absolut. Trei zile în șir a fost acolo și a tot cercetat, și tot timpul a stat în pivniță… Și…

— …s-a convertit?! izbucni Marek.

— Aș, nici vorbă! Am impresia că ăsta ori e antrenat anume ca să-l înfrunte pe Dumnezeu, ori e un ateu mai înverșunat decât tine, ori mai știu eu ce… Atâta știu doar că după trei zile a venit la mine și mi-a spus că din punct de vedere *catolic* nici vorbă nu poate fi aci de Dumnezeu, deoarece biserica respinge și interzice cu desăvârșire ipoteza panteistă, pe care o consideră un act eretic; într-un cuvânt, dumnealui afirmă că acest Dumnezeu nu e un Dumnezeu legal, cu drepturi legitime, susținut de autoritatea Bisericii, iar în calitatea lui de preot se vede obligat să constate și să declare că aici e vorba de o escrocherie, de o rătăcire, de o erezie. Mi-a vorbit foarte înțelept acest părinte.

— Așadar, el n-a simțit acolo niciunul din fenomenele supranaturale?

— Dimpotrivă, le-a absolvit pe toate; și iluminarea, și acțiunile miraculoase, și extazul, și euforia, absolut pe toate. De altfel,

dumnealui nici nu tăgăduiește că toate acestea nu s-ar petrece aievea.

— Și atunci, atunci cum le explică, dacă nu te superi?

— În niciun fel. El susține că biserica nu explică ci, pur și simplu, poruncește sau interzice. Pe scurt, a refuzat categoric ideea de-a compromite biserica cu un nou Dumnezeu lipsit de experiență. În felul acesta, eu, cel puțin, l-am înțeles… Știi, în altă ordine de idei, voiam să-ți spun că am cumpărat biserica aceea de pe Muntele Alb.

— Pentru ce?

— E cea mai apropiată de Břevnov. Trei sute de mii m-a costat, băiete… I-am oferit-o în scris și verbal Absolutului din pivniță, ca să se mute în ea. E o biserică destul de frumoasă, în stil baroc; în afară de asta, m-am învoit, anticipat, să suport absolut orice amenajare ar fi necesară. Și ce crezi, a dracului bazaconie: la numai câțiva pași de biserică, în casa cu numărul 457, s-a petrecut, alaltăieri, un caz de extaz religios, de toată frumusețea; auzi dumneata, cu un instalator; în schimb, în biserică, nimic, dar absolut nimic miraculos! Un alt caz a fost semnalat tocmai la Vokovice, iar alte două tocmai hăt! în Kosiře; la stația de telegrafie fără fir de pe dealul Petřinului a izbucnit o adevărată epidemie religioasă. Toți radiotelegrafiștii care lucrează acolo, s-au apucat așa, din senin, să transmită în întreaga lume niște depeșe extatice, un fel de nouă *Evanghelie*; cică Dumnezeu ar fi coborât iar pe pământ, ca să răscumpere și să mântuiască omenirea, și câte și mai câte; închipuiește-ți ce rușine, ce scandal! Ziarele progresiste se iau acum de Ministerul Poștelor și Comunicațiilor, de zboară și fulgii din el, zbiară în gura mare că „clericalismul” își arată colții, și alte tâmpenii de acest soi… Nimeni, însă, *până în clipa asta*, nu bănuiește că toată povestea ar avea vreo legătură cu Carburatorul… Ascultă, Marek, adăugă Bondy în șoaptă, să-ți spun ceva, dar, bagă de seamă, e secret: acum o săptămână l-a lovit și pe ministrul nostru de război.

— Pe cine? strigă Marek.

— Încet. Așa cum ai auzit, pe ministrul de război. S-a trezit deodată în vila lui de la Dejvice atins de grația divină. A doua zi dimineața a dat ordin să fie adunată garnizoana din Praga; le-a vorbit soldaților despre pacea veșnică și i-a îndemnat la acte de martiraj. Firește că imediat după asta a fost obligat să-și dea

demisia. Ziarele, bineînțeles, au scris că din motive de sănătate, cică s-ar fi îmbolnăvit subit. Da, da, prietene, așa stau lucrurile.

— Vasăzică, până și la Dejvice, se căină inginerul întristat. Îți dai seama, Bondy, e înspăimântător cu ce repeziciune se răspândește!…

— Într-adevăr! consimți președintele Bondy. Uite, de pildă, tot așa, un cetățean și-a mutat zilele trecute pianul din contaminata stradă Mixova, tocmai la Pankrac; și ce crezi, în douăzeci și patru de ore toată casa a fost cuprinsă de…

Președintele nu mai apucă să-și ducă fraza până la capăt. În birou intrase discret ușierul ca să anunțe sosirea episcopului Linda. Marek se grăbi să-și ia rămas bun, dar Bondy îl opri, poftindu-i stăruitor să se așeze, și-i spuse:

— Stai liniștit și taci; ai să te convingi că episcopul e un tip șarmant, un adevărat domn.

În clipa aceea, episcopul Linda își făcu apariția; era un bărbat scund, vesel, cu ochelari cu ramă de aur pe nas și cu o gură mică și caraghioasă, pe care o țuguia popește dându-i forma unei târtițe arătoase. Bondy i-l prezintă pe Marek în calitatea lui de proprietar al nefericitei pivnițe de la Břevnov. Episcopul își frecă mâinile de voluptate, în timp ce inginerul Marek bâigui ceva despre nu știu ce deosebită plăcere cu o expresie plină de înverșunare care de fapt spunea: Fir-ai tu să fii de popă! Episcopul își țuguie din nou buzele și se întoarse foarte vioi spre Bondy.

— Domnule președinte, începu el, precipitat, după obișnuitele cuvinte de politețe; vin la dumneavoastră într-o chestiune extrem de delicată. Extrem de delicată, repetă el ca un gurmand. Noi am dezbătut, hm… da, am dezbătut… afacerea dumneavoastră în Consistoriu. Eminența sa arhiepiscopul este dispus să soluționeze acest neplăcut incident cu toată discreția. Știți la ce mă refer, nu-i așa? E vorba de actul acela de necuviință, cu miracolele… Pardon, scuzați, vă rog, n-aș vrea să jignesc sentimentele domnului… domnului proprietar…

— Vă rog, vă rog să continuați, dădu din cap Marek, cu asprime.

— Așadar, pe scurt, e vorba de incriminatul scandal. Eminenta sa și-a exprimat părerea că din punctul de vedere al rațiunii și credinței nu există nimic mai scandalos decât această nelegiuită și de-a dreptul blasfematorie încălcare a legilor naturii…

— Să ne fie cu iertare, izbucni Marek, indignat la culme; dar legile naturii, fiți vă rog atât de bun și lăsați-le în seama noastră. Nici noi nu ne legăm de dogmele dumneavoastră.

— Vă înșelați, domnule, îi răspunse episcopul înviorându-se. Vă înșelați. Știința fără dogme nu-i decât un morman de incertitudini. Partea mai proastă e că Absolutul dumneavoastră contravine legilor bisericești. Contrazice învățătura despre sfintele taine. Nu respectă, ba, aș zice, nu cruță tradițiile Bisericii. Încalcă, în mod grosolan, învățătura despre Sfânta Treime. Nu ține seama de ierarhia apostolică a clerului. Nu se supune nici măcar exorcismului religios. Și așa mai departe. Pe scurt, comportamentul lui ne obligă să-l condamnăm și să-l respingem cu toată severitatea.

— Stați, stați, interveni președintele Bondy, împăciuitor; până în prezent are o comportare destul de… demnă.

Episcopul ridică degetul, ca un avertisment:

— Până în prezent! Dar noi nu putem ști cum va evolua în viitor. Uitați-vă ce este, domnule președinte, spuse deodată, pe un ton confidențial, dacă nu mă înșel pe dumneavoastră vă interesează să evitați izbucnirea scandalului. Același lucru ne interesează și pe noi. Dumneavoastră ați dori să lichidați povestea cu discreție, ca un om practic ce sunteți. Același lucru îl dorim și noi, ca reprezentanți și slujitori ai Domnului. Noi nu putem îngădui apariția unui nou Dumnezeu sau, în ultimă instanță, chiar a unei noi religii.

— Slavă Domnului, răsuflă cu inima ușurată domnul Bondy. Știam eu că până la urmă o să ne-nțelegem!

— Excelent, strigă episcopul, în timp ce ochelarii lui micuți împroșcau raze de bucurie. Principalul e să ne înțelegem! Onoratul Consistoriu, ținând seama de punctul de vedere al intereselor Bisericii, a hotărât ca, eventual, să se accepte ideea de a-și asuma patronajul asupra acestui… hm… hm… asupra acestui… acestui Absolut sau cum îi spuneți dumneavoastră… Ar fi chiar dispus să încerce a-l pune de acord cu dogma catolică și să declare casa cu numărul 1651, din Břevnov, drept loc miraculos și deschis pelerinaju…

— Oho! explodă Marek și sări în sus ca ars.

— Permiteți? îl opri episcopul autoritar, cu un aer de comandant. Drept loc miraculos și de pelerinaj, bineînțeles, însă cu anumite condiții. Prima condiție ar fi ca, în pomenita casă,

producția de Absolut să fie limitată la minimum cu putință; să se producă acolo doar un fel de Absolut slab, nu prea virulent, foarte subțire, foarte rarefiat, un Absolut care să se manifeste numai sporadic și în așa fel încât să fie mai ușor de îmblânzit, cam așa cum se petrec lucrurile, de pildă, la Lourdes[5]. În caz contrariu, nu ne putem asuma această responsabilitate.

— Foarte bine, consimți domnul Bondy. Și mai departe?

— Mai departe, reluă episcopul, pentru fabricarea Absolutului să se folosească în exclusivitate cărbune extras din minele de la Malé Svatoňovice. După cum știți, Malé Svatoňovice e un loc miraculos, Marial, astfel că, eventual, cu ajutorul acestui cărbune am putea amenaja în casa cu numărul 1651 din Břevnov un stand al cultului Marial.

— Fără îndoială, de acord, încuviință Bondy cu entuziasm. Mai aveți, ceva?

— În al treilea rând, continuă episcopul netulburat, vă luați obligația de a nu mai fabrica Absolutul – nici acum, nici în viitor – în alt loc decât aici.

— Cum adică? strigă președintele Bondy; Carburatoarele noastre…

— …nu vor intra niciodată în funcțiune, cu excepția acelui unic Carburator de la Břevnov, care va fi exploatat de Sfânta Biserică, în calitate de proprietar.

— Asta-i o stupiditate, protestă G. H. Bondy. Carburatoarele *vor fi fabricate*! Până în trei săptămâni, vom avea gata montate zece! În prima jumătate a anului, o mie două sute. Iar până la sfârșitul anului, zece mii. Da, da, atât de departe am ajuns cu pregătirile…

— Iar eu vă spun, declară solemn episcopul, că până la sfârșitul anului nu va intra în funcțiune *niciun Carburator*.

— De ce?

— Pentru că nici credincioșii, nici ateii nu au nevoie de un Dumnezeu *adevărat și activ*. Da, domnilor, n-au nevoie. Acest lucru este *exclus*, vă asigur.

— Iar eu vă asigur, se amestecă pătimaș în discuție inginerul Marek, vă asigur că aceste Carburatoare *vor exista*! Acum… chiar și eu sunt pentru fabricarea lor; și asta numai pentru că dumneavoastră sunteți împotrivă; așa, ca să-i fac în necaz

---

[5] Oraş în Franţa, la poalele munţilor Pirinei. Din 1858 centru catolic de pelerinaj.

Înaltpreasfinției Voastre; în ciuda tuturor superstițiilor; în ciuda întregii Rome! iar eu vreau să fiu cel dintâi care proclamă – aici inginerul Marek trase adânc aer în piept și strigă, cu un entuziasm lipsit de melodicitate: Trăiască în veci Carburatorul Perfect!

— Vom vedea, spuse episcopul Linda, cu un ușor oftat. Domnii se vor convinge că onoratul Consistoriu a avut dreptate. Până într-un an, dumneavoastră singuri veți fi aceia care veți opri fabricarea Absolutului. Dar pagubele, pagubele pe care le va pricinui până atunci, la asta nu vă gândiți!? Nu cumva să vă-nchipuiți, domnilor, că religia îl va introduce pe Dumnezeu în lume! Pentru numele lui Dumnezeu! Asta nu! Biserica nu face altceva decât să-L capteze, să-L îndrăgească și să-L distribuie parcimonios. Iar dumneavoastră, domnilor atei, îl dezlănțuiți ca pe o revărsare. Luntrea Sfântului Petru va supraviețui însă și acestui nou potop; ca Arca lui Noe va pluti ea peste talazurile Absolutului; în schimb, societatea voastră modernă, strigă episcopul cu voce puternică, va trage ponoasele!

VI
MEAS

— Domnilor, începu președintele Bondy scurta sa expunere la deschiderea ședinței din 20 februarie a Consiliului de administrație al întreprinderilor MEAS; am nespusa bucurie de a vă aduce la cunoștință că una dintre clădirile noului complex industrial de la Vysočany a fost dată ieri în folosință. În zilele următoare va începe producția în serie a Carburatoarelor – pentru început 18 pe zi… În luna aprilie contăm pe o producție zilnică de 65, iar la sfârșitul lui iulie, pe o producție de două sute de Carburatoare în fiecare zi. Am construit cincisprezece kilometri de cale ferată proprie, în special pentru transportul cărbunelui. În momentul de față se află în curs de montare douăsprezece cazane cu aburi. De asemenea, au fost începute lucrările de construire a unui nou cartier muncitoresc.

— Douăsprezece cazane cu aburi? întrebă ca într-o doară dr. Hubka, șeful opoziției.

— Da, domnule, deocamdată douăsprezece, confirmă președintele Bondy.

— Ciudat, fu de părere dr. Hubka.

— Îmi permit să vă întreb, domnilor, ce anume vi se pare ciudat în legătură cu aceste douăsprezece cazane? insistă președintele Bondy. Pentru un complex industrial de asemenea proporții…

— Desigur, desigur… se auziră câteva glasuri.

Dr. Hubka zâmbi ironic:

— Și, mă rog, de ce acești cincisprezece kilometri de cale ferată?

— Pentru transportul cărbunelui și al materiei prime. A fost prevăzut un consum de opt vagoane de cărbune pe zi, din clipa în care instalațiile vor funcționa din plin. Nu înțeleg ce obiecții are domnul doctor Hubka împotriva transportului de cărbune.

— Obiecții am în general, strigă Hubka ridicându-se de pe scaun ca fript, pentru că, personal, întreaga afacere mi se pare extrem de suspectă. Da, domnilor, suspectă în cel mai înalt grad. Domnul președinte Bondy ne-a constrâns, da, pur și simplu ne-a constrâns să construim o fabrică de Carburatoare. Carburatorul, așa cum ne-a asigurat domnia-sa, este unica forță motrică a viitorului. Carburatorul, așa cum a afirmat textual

domnia sa, poate, cu o singură găleată de cărbune, să dezvolte o forță de mii de cai-putere. Pentru ca tot domnia sa să vină acum să ne spună o poveste despre douăsprezece cazane cu aburi și despre nu știu câte vagoane întregi de cărbune, ca să putem încălzi cazanele noastre. V-aș ruga, deci, să-mi spuneți, domnilor, cum se face că nu mai ajunge o simplă găleată de cărbune pentru a pune în stare de funcționare fabrica noastră? De ce construim cazane cu aburi, când avem posibilitatea să utilizăm motoarele atomice? Așadar, domnii mei, dacă întreaga poveste cu Carburatorul nu-i înșelătorie curată, mă întreb și nu înțeleg de ce domnul președinte n-a înzestrat noua noastră uzină cu forța motrice furnizată de Carburatoare. Nu înțeleg și sunt încredințat că nimeni nu va înțelege acest lucru… Cum se explică deci faptul că însuși domnul președinte nu manifestă prea mare încredere în Carburatoarele domniei sale, pentru a le introduce în propriile noastre uzine? Cred, domnilor, că asta va fi o foarte proastă reclamă pentru Carburatoarele noastre, de vreme ce însuși producătorul lor nu vrea, sau nu poate să le folosească! De aceea, v-aș ruga, domnilor, să-l întrebați pe domnul președinte Bondy cum motivează domnia sa această schimbare de atitudine. În ceea ce mă privește, nu mai am nimic de spus, opinia mea ați auzit-o! Și cu asta, domnilor, am terminat!

După care, doctorul Hubka, se așeză, plin de energie, pe scaun, suflându-și nasul, triumfător.

Membrii consiliului de administrație tăceau mâlc, uitându-se unii la alții stingheriți; învinuirile aduse președintelui de către doctorul Hubka erau mult prea clare… Președintele Bondy nu-și dezlipea ochii de pe hârtiile sale; nimic nu se clintea pe fața lui.

— Hm… începu, pe un ton împăciuitor, bătrânul Rosenthal, domnul președinte ne va da lămuririle necesare… Desigur, hm, nici vorbă, totul se va lămuri, domnilor… Și eu cred, hm, că, hm, în sensul cel mai bun – nu-i așa? – domnul doctor Hubka are, desigur, hmm… hm… da… ținând seama de… hm… de cele arătate, hm… de domnia-sa…

În sfârșit, președintele Bondy își ridică ochii:

— Domnilor, spuse el cu o voce scăzută, v-am prezentat, în legătură cu Carburatorul, raportul competent al inginerilor noștri. Lucrurile stau întocmai așa cum v-au fost înfățișate. Carburatorul nu e nicio înșelătorie. Am și construit zece, cu titlu

de probă. Toate funcționează fără greș. Poftim, actele doveditoare vă stau la dispoziție. Carburatorul nr. 1, care acționează pompa hidraulică de pe Sazava, funcționează de paisprezece zile, fără cea mai mică defecțiune. Numărul 2, instalat pe o dragă de pe Vltava superioară, lucrează de minune. Numărul 3 se află într-un laborator experimental al Institutului politehnic din Brno. Numărul 4, avariat în timpul transportului. Nr. 5, luminează orașul Hradec Kralové. Până aici a fost vorba de Carburatoare de tipul zece kilograme. Tipul de cinci kilograme, purtând numărul 6, e folosit la moara din Slany. Numărul 7 a fost instalat pentru încălzirea centrală a unui bloc de locuințe din Nové Město. Proprietarul blocului este fabricantul Machat, prezent în mijlocul nostru. Vă rog, aveți cuvântul, domnule Machat!

Deținătorul acestui nume, un bărbat mai în vârstă, se trezi ca din vis:

— Poftim?

— Vă întrebăm cum merge noua dumneavoastră instalație de încălzire centrală?

— Cum ați spus? Ce fel de încălzire?

— Din noul dumneavoastră bloc de locuințe, spuse președintele cu blândețe.

— În ce fel de bloc?

— În noile dumneavoastră imobile.

— Imobilele mele? Eu n-am niciun imobil.

— Nananana! se auzi glasul domnului Rosenthal. E vorba de acelea pe care le-ați construit anul trecut. Știți doar…

— Eu? se miră Machat. A, da, aveți dreptate, am construit; dar știți eu… le-am dăruit pe toate… Da, da, le-am împărțit, le-am dat…

Președintele Bondy îl fixă cu atenție.

— Cui, dragă Machat?

Machat roși un pic:

— Ei, cui, știți doar, oamenilor săraci. Am mutat în ele oameni nevoiași… Eu… cum să spun… am ajuns la convingerea… În sfârșit, mă înțelegeți și… ce mai… Într-un cuvânt, le-am dăruit săracilor, asta e, pricepeți?

Domnul Bondy nu-l scăpă nicio clipă din ochi, cercetându-l întocmai ca un judecător de instrucție:

— De ce, domnule Machat?

— Eu… cum să spun… într-un fel… am simțit nevoia, răspunse Machat încurcat. Mi-a venit așa, deodată… Trebuie să fim mai buni, mai sfinți, mă înțelegeți?

Președintele bătea nervos cu degetele în masă:

— Și familia dumneavoastră ce spune?

Machat schiță un zâmbet nespus de frumos:

— Oh, în privința asta, suntem cu toții înțeleși, într-un singur gând. Știți, oamenii sărmani sunt de o sfințenie atât de pură… Sunt printre ei mulți bolnavi… Fiica mea îi slujește cu multă grijă. Știți, ne-am schimbat cu toții atât de mult!

G. H. Bondy lăsă ochii în jos. Fiica lui Machat, Elen, blonda Elen, frumoasa Elen, cu cele șaptezeci de milioane ale ei, îngrijește de bolnavi. Elen, care putea, care trebuia, care urma… care pe jumătate consimțise să devină doamna Bondy! Președintele Bondy își mușcă buzele; nimic de spus, frumoasă ispravă! Succes pe toată linia!

— Domnule Machat, rosti el, cu voce sugrumată, voiam doar să aflu cum vă asigură căldura noul Carburator.

— O, excelent! E o căldură atât de plăcută în toate casele, de parcă acolo, în loc de combustibil s-ar consuma o dragoste nemărginită! Știți, continuă Machat, cu însuflețire, ștergându-și ochii înlăcrimați, oricine intră acolo devine deodată alt om și se simte ca în rai! În casele acelea trăim cu toții ca în împărăția cerului. O, veniți, veniți și dumneavoastră printre noi!

— Vedeți, domnilor, spuse președintele Bondy, stăpânindu-se din răsputeri să nu explodeze; vedeți, Carburatoarele noastre funcționează întocmai așa cum v-am promis. V-aș ruga să renunțați la alte întrebări.

— Noi vrem să aflăm, strigă doctorul Hubka pe un ton agresiv, ce anume vă împiedică să înzestrați noua noastră uzină cu forță motrică atomică. De ce să consumăm noi pentru încălzit cărbunele atât de costisitor, în timp ce altora le furnizăm instalații cu energie atomică! Intenționează sau nu președintele Bondy să ne comunice motivele care-l determină să adopte această atitudine?

— Nu intenționează, declară Bondy solemn. Noi vom continua să încălzim cazanele cu cărbuni. Din motive cunoscute mie, energia atomică nu se potrivește la producția noastră. Și cu asta, basta, domnilor! Consider întreaga afacere o chestiune de încredere în persoana mea.

— Dacă ați ști, răsună deodată glasul lui Machat, dacă ați ști ce minunat se simte omul în clipele de evlavie! Domnilor, vă sfătuiesc cu toată sinceritatea: împărțiți, împărțiți tot ce aveți! Fiți săraci și evlavioși; descotorosiți-vă de Mamon și proslăviți-l pe Dumnezeu Unicul!

— Ei, ei, încercă să-l potolească domnul Rosenthal. Dumneavoastră, domnule Machat, sunteți un om foarte drăguț și tare cumsecade, da, da, tare cumsecade. Eu însă, domnule Bondy, am toată încrederea în dumneavoastră. Știți ce, trimiteți-mi și mie un Carburator pentru încălzirea centrală! Ce părere aveți, domnilor, să încerc, nu-i așa? Ce rost are atâta vorbărie! De acord, domnule Bondy?

— În fața lui Dumnezeu, suntem cu toții frați, continuă Machat radios. Domnilor, să predăm fabrica săracilor! Propun să transformăm MEAS-ul într-o comunitate religioasă a Inimilor Smerite. Vom deveni astfel sâmburele din care va răsări și va crește arborele lui Dumnezeu. Pricepeți? Împărăția Domnului pe pământ.

— Cer cuvântul, țipă în gura mare dr. Hubka.

— Ei, ce spuneți, domnule Bondy, de acord? se străduia să-l convingă bătrânul Rosenthal. Vedeți, sunt alături de dumneavoastră. Ei haideți, împrumutați-mi unul din Carburatoare, domnule Bondy.

— Căci însuși Dumnezeu va coborî pe pământ, reluă Machat, cu emoție în glas. Ascultați porunca Lui! Fiți modești și smeriți; deschideți-vă inimile în fața nețărmuririi; fiți fără rezerve în dragostea voastră. Știți, domnilor…

— Cer cuvântul, urlă doctorul Hubka, cu o voce răgușită.

— Liniște, strigă președintele Bondy, palid și cu ochii aprinși; se ridică în picioare cu toată masivitatea impunătoare a unui bărbat de o sută de kilograme: Domnilor, dacă fabrica de Carburatoare nu-i pe gustul dumneavoastră, aflați că eu o preiau în regie proprie. Voi da dispoziție să vi se restituie până la ultima centimă, tot ce ați investit! Și cu asta, domnilor, îmi depun mandatul. La revedere…

Doctorul Hubka sări în sus, ca fript:

— Domnilor, eu protestez! Noi protestăm! Noi nu vindem producția de Carburatoare, domnilor! Un articol atât de important, domnilor! Nu, domnilor, nici prin gând nu ne trece să

ne lăsăm păcăliți de nu știu cine, ca să renunțăm la o afacere atât de rentabilă! Permiteți-mi domnilor…

Președintele Bondy agită clopoțelul:

— Prieteni, rosti el cu mâhnire, să lăsăm baltă, deocamdată, această poveste. Am impresia că prietenul Machat, hm… nu se simte prea bine. În ceea ce privește Carburatorul, domnilor, vă garantez dividende de o sută cincizeci la sută. Propun închiderea discuțiilor.

Doctorul Hubka ceru din nou cuvântul.

— Iar eu propun, domnilor, ca fiecare dintre membrii Consiliului de administrație să primească un carburator… ca să zic așa, cu titlu experimental!

Președintele Bondy se uită, pe rând, la fiecare dintre cei prezenți; mușchii feței îi zvâcneau, ar fi vrut să spună ceva, dar se mulțumi să ridice din umeri și să strecoare printre dinți:

— Bine, fie!

VII
GO ON!

— La Londra cum stăm?

— Acțiunile MEAS ieri 1470. Alaltăieri 720.

— Perfect.

— Inginerul Marek a fost numit membru de onoare în șaptezeci de societăți științifice și există toată certitudinea că va căpăta premiul Nobel.

— Perfect.

— Avalanșă de comenzi din Germania. Peste cinci mii de Carburatoare.

— Aha, nu e rău.

— Din Japonia o comandă fermă de nouă sute.

— Nu zău!

— În Cehia, dezinteres total. Trei noi cereri…

— Hm. Era de așteptat; în condițiile noastre meschine!

— Guvernul rus a comandat, de la bun început, două sute de Carburatoare.

— Perfect. Cât face în total?

— Treisprezece mii.

— Perfect. Cu construcția cum stăm?

— Secția de automobile atomice e gata acoperită. Secția de avioane atomice va intra în funcțiune peste o săptămână. Am început să turnăm fundațiile viitoarei uzine de locomotive atomice. Una dintre aripile secției de motoare navale a și intrat în funcțiune…

— Un moment. Lansați imediat denumirile: *atomobil, atomotor, atomotivă*, s-a înțeles. Cum stă Krolmus cu tunurile atomice?

— Un prototip se construiește la Plzeň. Pe autodromul din Bruxelles, cyclo-carul nostru atomic își încheie cu succes cursa de treizeci de mii de kilometri; media orară 270 kilometri. În ultimele două zile am primit comenzi pentru șaptezeci de mii de *atomociclete* de tipul jumătate de kilogram.

— Cu câteva clipe înainte mi-ați spus că e vorba de treisprezece mii, în total.

— Cifra de treisprezece mii se referă la cazanele atomice orizontale. Alte comenzi: opt mii de corpuri complete pentru încălzirea centrală atomică. Aproape zece mii de *atomobile*.

Șase sute douăzeci de avioane atomice. Aparatul nostru A 7 a zburat fără escală de la Praga la Melbourne; echipajul și toți pasagerii sănătoși. Citiți telegrama.

Președintele Bondy se îndreptă din șale:

— Cum văd, treburile merg strună, scumpul meu prieten! Bravo!

— În secția de mașini agricole: cinci mii de comenzi. În secția de motoare mici, pentru forță: douăzeci și două de mii. O sută cincizeci de stații de pompare atomice. Trei prese atomice, douăsprezece furnale atomice pentru temperaturi înalte. Șaptezeci și cinci de stațiuni de radiotelegrafie atomică, în cea mai mare parte pentru Rusia. Am înființat agenții generale în patruzeci și opt de capitale. *Steel-Trust*-ul american, Societatea A.E.G. din Berlin, uzinele Fiat, Mannesmann, Creusot și Oțelăriile Suedeze au făcut oferte de fuzionare. Concernul german Krupp cumpără acțiunile noastre la orice preț.

— Care-i situația noii emisiuni?

— Acoperită de treizeci și cinci de ori. Ziarele prezic un supradivident de două sute la sută. De altfel, întreaga presă nu scrie decât despre noi – politica socială, sportul, tehnica, știința, toate se rezumă la Carburator. Corespondentul nostru din Germania ne-a trimis șapte tone de tăieturi; din Franța – patru sute de metri cubi; din Anglia – un vagon. Literatura științifică de specialitate, consacrată anul acesta motorului atomic, urmează să apară, după aprecierile presei, într-o cantitate de șaizeci de tone. Războiul anglo-japonez oprit. Motivul: lipsă de interes din partea opiniei publice. Numai în Anglia, la ora asta, sunt nouă sute de mii de mineri fără lucru. În bazinele carbonifere din Belgia a avut loc o răscoală; circa patru mii de morți. Peste jumătate din minele de cărbune din întreaga lume și-au întrerupt activitatea. Compania petroliferă din Pennsylvania a dat foc depozitelor sale supraîncărcate. Incendiul continuă.

— Incendiul continuă, repetă președintele Bondy, visător. Incendiul continuă! Doamne, Dumnezeule, am câștigat partida. Victoria e a noastră!

— Președintele Societății miniere s-a sinucis. Bursa, pur și simplu, a înnebunit. Azi dimineață, la Berlin, acțiunile noastre depășeau cifra de 8000. Consiliul de miniștri ține ședințe în permanență; guvernul intenționează să proclame starea de

asediu… Domnule președinte, descoperirea asta a noastră nu e o simplă invenție, e curată revoluție!

Președintele Bondy și directorul general al întreprinderilor MEAS se priveau în tăcere. Niciunul, nici celălalt nu era poet; dar în clipa aceea inimile lor cântau.

Directorul general își trase scaunul mai aproape de biroul președintelui și spuse încet, cu jumătate de glas:

— Domnule președinte, Rosenthal a căpiat.

— Rosenthal? exclamă G. H. Bondy.

Directorul general confirmă, cu tristețe.

— A devenit evreu ortodox; un adept al misticii talmudice și al cabalei. A donat zece milioane pentru mișcarea sionistă. Nu demult s-a certat la cuțite cu doctorul Hubka. Știți, Hubka a intrat în Asociația Fraților Cehi…

— Vasăzică, și Hubka.

— Da. Cred că întregul nostru Consiliu de administrație s-a molipsit de la Machat. Dumneavoastră n-ați asistat la ultima ședință, domnule președinte. A fost ceva de pomină, toți membrii Consiliului au ținut predici religioase până dimineața. Hubka a propus să predăm uzinele noastre muncitorilor. Din fericire, au uitat să supună votului această chestiune. S-au smintit de-a binelea.

Președintele Bondy își mușcă degetele:

— Spune-mi, directore, ce-i de făcut cu ei?

— Hm… nimic, absolut nimic. E un fel de nevroză a epocii. Chiar și ziarele au început să pomenească, pe ici, pe colo, câte ceva despre povestea asta; dar n-au destul loc pentru asemenea fleacuri, din pricina Carburatoarelor. Au fost constatate enorm de multe cazuri grave de misticism. E ca un fel de epidemie psihică, sau mai știu eu ce… Zilele trecute l-am văzut pe doctorul Hubka predicând mulțimii în fața Băncii de credit; le spunea oamenilor să-și lumineze sufletele, să-i netezească Domnului calea… Le amesteca pe toate, într-un talmeș-balmeș nemaipomenit. În cele din urmă s-a apucat chiar să facă minuni. Și Forst e atins. De Rosenthal nu mai spun, s-a țicnit de-a binelea. Miller, Homola și Kolátor au venit cu propunerea să trecem de bună voie în rândurile sărăcimii. Într-un cuvânt, nu mai avem pe cine convoca, domnule președinte. Consiliul nostru de administrație s-a transformat în balamuc.

Asta e. Trebuie neapărat să luați pe cont propriu întreaga dugheană.

— Dar bine, directore, ce-mi spui dumneata e îngrozitor, oftă G. H. Bondy.

— Este. Ați auzit ce s-a întâmplat la Banca Zahărului? Acolo țicneala asta i-a pocnit pe toți funcționarii deodată. Au deschis seifurile și s-au apucat să împartă banii oricui se prezenta la ghișeu. În cele din urmă au ars pachete întregi cu bancnote pe un rug înălțat în sala mare. Eu unul aș denumi asta „bolșevism religios”.

— La Banca Zahărului, zici... Spune-mi, te rog, nu cumva le-am furnizat noi vreun Carburator?

— Ba da. Pentru încălzirea centrală. Banca Zahărului a fost prima instituție de acest gen care și-a amenajat o asemenea instalație. Acum Banca e închisă... a trebuit să intervină poliția... Căci, știți, boala asta i-a cuprins și pe procuriști, și pe directori...

— Domnule director, din clipa aceasta interzic orice livrare de Carburatoare băncilor.

— De ce?

— Simplu, interzic și atâta tot! S-a înțeles? N-au decât să se încălzească cu cărbune!

— E prea târziu, domnule președinte. Carburatoarele noastre sunt în curs de montare în toate băncile. Am început să le instalăm și în Parlament, și în toate ministerele. Carburatorul central de la Štvanice e gata să lumineze toată Praga. E un colos de toată splendoarea, o capacitate de cincizeci de kilograme. Motorul e superb. Poimâine seara, la ora șase, va avea loc ceremonia inaugurării, în prezența șefului statului, a primarului general, a consilierului municipal și a reprezentanților MEAS-ului. Trebuie să veniți. Dumneavoastră, în mod special, trebuie să veniți.

— Doamne ferește! strigă domnul Bondy înspăimântat. Nu, nu, ferească Dumnezeu! Nu mă duc.

— Trebuie, domnule președinte. Nu-l putem trimite acolo pe Rosenthal sau, știu eu, pe Hubka. Ăștia-s trăsniți de-a binelea. Ar fi în stare să mai îndruge cine știe ce aiureli. E în joc onoarea întreprinderii. Primarul orașului și-a pregătit o cuvântare pentru cinstirea operei noastre. Vor fi de față reprezentanții corpului diplomatic și delegații presei străine. Se anunță o ceremonie grandioasă. În clipa în care luminile se vor aprinde pe străzi,

muzicile militare vor intona marșuri triumfale; își dau concursul ansamblurile corale Hlahol, Kužovsky, Dědrasbor și Corul învățătorilor; se organizează focuri de artificii, se vor trage o sută una lovituri de tun, Hradul va fi iluminat feeric, și câte și mai câte. Dumneavoastră, domnule președinte, trebuie cu orice preț să fiți prezent.

G. H. Bondy se ridică de pe scaun, cu un aer de martir:

— O, Doamne, Dumnezeule atotputernic, spuse el în șoaptă, îndepărtează de lângă mine, dacă poți… această cupă…

— Veniți? repetă, necruțător, directorul general.

— Doamne, Dumnezeule, de ce m-ai părăsit, Doamne!

VIII
PE DRAGĂ

Mai sus de Štěchovice, o dragă de tipul ME 28 stătea neclintită în clarobscurul asfințitului. Lanțul nesfârșit de cupe al escavatorului, demult încetase să mai aducă la suprafață nisipul galben de pe fundul Vltavei; era o seară călduță, fără vânt, îmbălsămată de mireasma fânului cosit și de boarea pădurii. În partea de apus, mai către miazănoapte, amurgul mai ardea puțin, cu o văpaie dulce, portocalie. Ici-colo, câte un val strălucea ca o sclipire divină, reflectându-se în oglinda cerească; scăpăra scântei, clipocea, apoi se mistuia în jocul de lumini de pe luciul unduios al apei.

Dinspre Štěchovice, o luntre mică se apropie de dragă; aluneca încet împotriva curentului iute, neagră ca un cărăbuș de apă pe suprafața luminoasă a râului.

— Vine cineva spre noi, spuse liniștit pilotul Kuzenda, care stătea așezat la pupa vasului.

— Sunt doi, adăugă după câteva clipe, mecanicul Brych.

— Acum știu și cine sunt, se dumiri Kuzenda.

— Îndrăgostiții din Štěchovice, spuse Brych.

— Să le fac câte o cafea, hotărî Kuzenda și se grăbi să coboare sub punte.

— Ei, copii! strigă Brych în direcția din care venea luntrea. La stânga! La stânga! hai, fetițo, întinde mâna, așa, și acuma, hopa sus! Bravo!

— Eu… eu și cu Pepouš, bâigui fata, când puse piciorul pe punte, noi… noi am vrut…

— Bună seara, salută voios tânărul muncitor care urcase în urma ei. Unde-i domnul Kuzenda?

— Domnul Kuzenda face cafeaua, îi răspunse mecanicul. Luați loc. Uitați-vă, parcă mai vine cineva. Hei, dumneata ești, brutarule?

— Eu sunt, se auzi o voce. Bună seara, domnule Brych. I-am adus cu mine pe poștaș și pe pădurar.

— Foarte bine, veniți sus, strigă Brych. Cum termină domnul Kuzenda cafeaua, începem. Cine mai vine?

— Eu, se auzi un glas dintr-o parte a vasului. Eu, domnul Hudec, care ar vrea și el să vă asculte.

— Fiți binevenit, domnule Hudec, i se adresă mecanicul. Poftiți sus, scara e chiar aici. Stați o clipă să vă dau mâna, că dumneavoastră n-ați mai fost pe la noi.

— Domnule Brych, strigară deodată alți trei inși de pe mal, ne trimiteți și nouă o bărcuță? Am vrea să venim și noi.

— Repede-te după ei, care ești jos, spuse Brych. Să se înfrupte cu toții din cuvântul Domnului. Luați loc, frați și surori, că aici, la noi, de când am instalat Carburatorul s-a zis cu murdăria. Fratele Kuzenda vă aduce cafeaua și începem numaidecât. Bine ați venit, tinerilor! Haideți sus! îi îndemnă domnul Brych, după care se aplecă deasupra unei deschizături prin care o scară ducea în interiorul vasului. Hei, Kuzenda, zece persoane la bord.

— Bine, îi răspunse din adânc o voce de bas. Sunt gata, vin numaidecât.

— Haideți, luați loc, spuse Brych, plin de zel, întorcându-se spre oaspeți. Domnule Hudec, știți, noi aici n-avem decât cafea; cred că n-o să vă supărați…

— Da’ de unde, replică domnul Hudec. Eu voiam doar să văd… să văd… asta… ședința… ședința dumneavoastră… atâta tot…

— Slujba noastră religioasă, îl corectă cu blândețe Brych. Știți, noi aici suntem cu toții frați și surori. Trebuie să aflați un lucru, domnule Hudec; eu, vedeți, am fost alcoolic, iar Kuzenda s-a ținut de politică, și amândoi am fost mântuiți din mila cerească. Iar acești frați și surori, pe care-i vedeți aici, spuse el, arătând în jurul lui, vin la noi în fiecare seară să se roage ca harul Domnului să pogoare și în sufletele lor. Uitați-vă, brutarul, de pildă, a suferit de astm și Kuzenda l-a făcut sănătos. Hai, spune dumneata singur cum a fost, brutarule.

— Da, începu brutarul, încet și cu emoție; Kuzenda a pus mâinile pe mine și, deodată, în pieptul meu s-a revărsat un fel de căldură. Știți, am simțit cum țâșnește ceva din mine, și am început să respir, să respir și mi se părea că zbor, că zbor la ceruri și…

— Stai, brutarule, rectifică Brych, n-a fost chiar așa, Kuzenda n-a pus mâinile pe dumneata. În momentul acela el nu știa că avea să facă o minune. Ți-a făcut doar așa, din mână, și dumneata ai spus, după aceea, că poți respira. Așa a fost.

— Noi am fost de față, interveni tânăra fată din Štěchovice. În timp ce se petrecea minunea, brutarul avea capul înconjurat de o lumină strălucitoare. Pe urmă, domnul Kuzenda m-a descântat și pe mine de oftică, nu-i așa, Pepo?

Tânărul din Štěchovice încuviință:

— Ăsta-i adevărul adevărat, domnule Hudec. Și mai ciudat e, însă, ce s-a petrecut cu mine. Știți, eu, ca să zic așa, n-am fost om de omenie, am stat și în pușcărie, ca să zic așa, pentru furt și încă pentru multe altele. Dumnealui ar putea să vă spună, nu-i așa, domnule Brych?

— Ei, parcă de asta-i vorba, dădu din mână Brych, binevoitor. Îți lipsea mila cerească, asta-i tot. Aici, în acest loc, domnule Hudec, să știți, se petrec lucruri ciudate. Poate c-o să le simțiți și dumneavoastră, cine știe. Fratele Kuzenda se pricepe să le spună mai bine, pentru că, știți, dânsul vine mai demult la întâlnirile astea. Uitați-vă, a și sosit.

Cu toți își îndreptară privirile spre tambuchiul ce dădea în sala mașinilor. Prin deschizătură își făcu apariția un cap bărbos purtând pe față zâmbetul silnic și încurcat al omului împins de la spate, care arborează o mină ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Acum trupul lui Kuzenda se vedea până la brâu. Ținea în mâini o bucată mare de tablă, pe care erau așezate tot felul de ceșcuțe, ulcele și cutii de conserve; zâmbea nesigur și se înălța, se înălța mereu. Iată-l acum cu tălpile la nivelul punții și totuși continua să se înalțe mai sus, cu tinichelele lui cu tot. Abia după ce ajunse la o jumătate de metru deasupra deschizăturii se opri și părea că bâjbâie cu picioarele în fața sa; stătea suspendat în aer și era limpede că se străduia să ajungă cu picioarele pe pământ.

Domnul Hudec avea senzația că visează:

— Ce vi s-a întâmplat, domnule Kuzenda? strigă el, aproape speriat.

— Nimic, nimic, se scuză Kuzenda, făcându-și vânt cu picioarele prin aer; și în clipa aceea domnul Hudec își aduse aminte că deasupra pătucului în care dormea când era copil atârna un tablou reprezentând înălțarea Domnului la ceruri și că în pictura aceea, întocmai ca și Kuzenda, Cristos și apostolii săi pluteau în văzduh, vâslind cu picioarele prin aer; numai că fețele lor aveau o expresie mai puțin chinuită.

Deodată, domnul Kuzenda se aplecă înainte și zbură, zbură lin prin aerul nocturn, de parcă o adiere ușoară de vânt l-ar fi purtat deasupra punții; din când în când ridica un picior, de parcă ar fi vrut să pășească, sau cam așa ceva, și se vedea limpede că era îngrijorat de soarta ceșcuțelor și tinichelelor sale.

— Vă rog frumos, luați cafeaua, spuse el în grabă.

Mecanicul Brych ridică mâinile și apucă tabla pe care erau așezate ceșcuțele cu cafea. Atunci Kuzenda își lăsă picioarele în jos, își încrucișă brațele pe piept, rămase neclintit în aer, cu capul ușor aplecat într-o parte și spuse:

— Fiți bineveniți, frați și surori. Nu vă fie teamă că mă vedeți zburând. Asta nu e decât un semn. Dumneata, domnișoară, ia te rog ceșcuța aia cu floricele.

Mecanicul Brych împărți ceștile și tinichelele. Nimeni nu cuteza să scoată o vorbă; acei care se aflau aici pentru întâia oară priveau plini de curiozitate levitația lui Kuzenda. Oaspeții mai vechi sorbeau liniștiți din cafea și după fiecare înghițitură păreau că se închină.

— Gata? Ați terminat de băut? întrebă după un timp Kuzenda căscând niște ochi stinși și pierduți. Așadar, pot să încep. Tuși puțin, să-și dreagă glasul, apoi rosti: În numele Tatălui! Frați și surori, ne-am adunat pentru slujba religioasă, aici, pe această dragă, unde se petrec fenomene binecuvântate ale proniei cerești. Necredincioșii și zeflemiștii pot rămâne liniștiți, eu nu socot că trebuie să-i îndepărtez, așa cum fac spiritiștii. Domnul Hudec a venit printre noi neîncrezător, iar pădurarul cu speranța că va vedea aici cine știe ce caraghioslâc. Fiți amândoi bineveniți, dar aflați că eu, datorită harului divin, vă cunosc bine, și pe unul, și pe celălalt; dumneata, pădurarule, ai darul beției, îi gonești pe săraci din pădure și pe deasupra îi mai și înjuri, chiar dacă nu-i nevoie. Să te lași de aceste năravuri. Iar dumneata, domnule Hudec, ești, ca să zic așa, un tâlhar de viță mai nobilă, știi dumneata la ce mă gândesc; și mai ești și cam iute la mânie. Credința o să vă îndrepte și o să vă izbăvească pe amândoi.

Pe punte domnea o tăcere adâncă. Domnul Hudec se uita în jos, plin de înverșunare. Pădurarul sughița, sughița, smiorcăia din nas și, cu mâinile tremurânde, se scotocea prin buzunare.

— Știu, pădurarule, i se adresă cu gingășie Kuzenda, continuând să plutească în aer, știu că ai vrea să fumezi o țigară. Aprinde-o liniștit. Te rog să te simți aici ca acasă.

— Peștișorii! exclamă în șoaptă tânăra fată arătând cu mâna spre luciul apei. Uite, Pepo, și crapii au venit să asculte.

— Ăștia nu-s crapi, răsună glasul mântuitului Kuzenda. Ăștia-s bibani, așa li se spune. Iar dumneata, domnule Hudec, nu te mai frământa atâta pentru păcatele dumitale. Uită-te la mine: eu nu m-am ținut de nimic altceva decât de politică. Și credeți-mă că și asta e un păcat. Iar dumneata, pădurarule, nu mai boci, că eu n-am gândit chiar atât de rău despre dumneata, ca să te necăjești în asemenea hal. Acel ce-a cunoscut o dată mila cerească, vede până în adâncul sufletului omenesc. Spune, Brych, e adevărat că dumneata pătrunzi cu privirea până în străfundul sufletului omenesc?

— Adevărat, încuviință Brych. Uite, poștașul, de pildă, se gândește acum ce bine ar fi dacă dumneata ai vrea s-o ajuți pe fetița lui. E bolnavă de scrofuloză, nu-i așa, postașule? Ad-o matale încoace, să vezi cum ți-o face el bine, domnul Kuzenda.

— Mai toți numesc astea superstiții, reluă Kuzenda. Mă rog, la drept vorbind, fraților, înainte și eu aș fi luat peste picior pe oricine ar fi venit să-mi pomenească despre nu știu ce minuni sau de Dumnezeu. Până într-atâta eram de păcătos... După ce am căpătat însă mașina asta nouă, care știți, merge fără încălzire, pentru noi, pe această dragă, s-a isprăvit cu munca murdară și nesănătoasă. Da, domnule Hudec, asta a fost prima minune care s-a întâmplat aici: faptul că acest Carburator face totul singur, de parcă ar avea minte. Draga plutește singură, de la sine, acolo unde trebuie și, uite și dumneata ce bine stăm acum pe loc. Privește, domnule Hudec, ancorele sunt ridicate. Așa stă ea pe loc, fără ancore, și iar pornește la drum, atunci când e nevoie să scormonim fundul apei; singură se zorește la lucru, și tot singură se oprește. Noi, adică Brych și cu mine, nu trebuie să ne atingem de nimic. Și să-mi mai spuie mie cineva că asta nu-i minune... Când am văzut cum stau lucrurile, nu-i așa, Brych? am început amândoi să ne tot gândim și să ne tot frământăm, până când ne-am lămurit. Ce mai, ne-am zis noi, asta e o dragă sfântă, o biserică de fier, iar noi, cum s-ar zice, suntem aici preoții. Dacă înainte vreme Dumnezeu se întrupa într-un izvor sau, cum era la vechii greci, în stejari și uneori chiar

în femei, nu vedem de ce nu s-ar putea întrupa și într-o dragă? De ce, mă rog, ți-ar fi scârbă de o mașină, când uneori mașina e mai curată decât o călugăriță, și când Brych ține aici totul curat, ca la farmacie? Asta o spun, așa, în treacăt. Și, dacă vreți să știți, Dumnezeu nu e chiar atât de nesfârșit cum spun catolicii; are, în medie, vreo cinci sute de metri, dar la margini e ceva mai slab. Puterea cea mai mare o are aici, pe dragă. Aici face el minuni, în timp ce pe mal nu face decât să-i inspire pe oameni la revelații divine sau la convertire. Iar la Štěchovice, numai atunci când bate un vânt bun, se face simțit doar ca un fel de mireasmă sfințită. Nu demult s-au întrecut pe aici vâslașii de la Blesk și C.V.K.; și ce credeți, pe toți i-a mântuit! Atât e de puternic acest Dumnezeu. Dar ceea ce vrea El de la noi nu se poate simți decât aici, înăuntru, își continua Kuzenda predica lui, insistând mult, cu mâna pe inimă. Eu știu că Lui nu-i place politica, nici banii nu-i plac, nici rațiunea, nici mândria, nici trufia; știu că-i plac în schimb tare mult oamenii și animalele, că-i tare bucuros când voi veniți aici și mai știu că încuviințează faptele bune. E un mare democrat acest Dumnezeu, fraților. Pe noi, vreau să spun pe mine și pe Brych, ne arde fiecare bănuț, atâta timp cât n-am cumpărat cu el cafea pentru toată lumea care vine aici. Duminica trecută însă au fost aici câteva sute de oameni, iar alții mai stăteau înghesuiți pe maluri, și ce credeți: cafeaua noastră a sporit din senin, așa ca să-i îndestuleze pe toți; și ce cafea! Dar toate astea, fraților, nu sunt decât semnele unor fenomene. Minunea cea mai mare este influența pe care o are El asupra simțămintelor noastre. Și lucrul acesta e atât de frumos și de înălțător de te trec fiorii! Câteodată simți că-ți vine să mori de dragoste și fericire, că ești una cu apa Vltavei, cu toate animalele, cu pământul și cu piatra, sau că stai întins și ești legănat de niște brațe uriașe; ce mai, nimeni nu-i în stare să redea acest simțământ. Totul în jurul tău cântă și zburdă de voioșie, și tu pricepi deodată toate limbile necuvântătoare, și apa și aerul, toate le pătrunzi cu privirea și vezi legătura dintre tine și ceea ce te înconjoară și, pe neașteptate, îți dai seama că înțelegi acest tot, mai bine decât dacă l-ai citi tipărit. Uneori toate astea te apucă așa, ca o criză, de faci și spume la gură; altădată, însă, efectul vine încet, încet, și te pătrunde până în cea mai mică vinișoară... Frați și surori, nu vă speriați, în clipa aceasta se apropie de draga noastră doi jandarmi ca să ne

împrăștie, pentru că ne-am strâns aici, chipurile, într-o adunare neautorizată. Stați liniștiți și așteptați cu încredere în Dumnezeul de pe această dragă.

Se lăsase întunericul, dar întreaga punte și fețele celor prezenți erau luminate ușor de o strălucire gingașă.

Jos, la poalele dragei, se auziră clipocind vâslele unei bărci, apoi se făcu liniște.

— Hei, răsună o voce de bărbat, e cumva acolo un domn Kuzenda?

— Este, răspunse Kuzenda, cu o voce de heruvim. Poftiți, poftiți sus, frați jandarmi. Poftiți, știu foarte bine că ne-a denunțat cârciumarul din Štěchovice.

Cei doi jandarmi își făcură apariția pe punte:

— Care dintre voi e Kuzenda? întrebă brigadierul.

— Eu, vă rog, eu sunt, spuse Kuzenda și începu să se înalțe tot mai sus. Poftiți, domnule șef de post, poftiți sus, după mine.

Și, deodată, cei doi jandarmi începură să se înalțe lin, și să urce, să urce încet spre Kuzenda. Picioarele lor se bălăbăneau cu disperare, în căutarea unui punct de sprijin, mâinile li se agățau de aerul catifelat, în care se auzea respirația lor accelerată și sugrumată de spaimă.

— Nu vă fie teamă, jandarmilor, se auzi glasul solemn și maiestuos al pilotului Kuzenda; și rugați-vă cu mine: Tatăl nostru carele te-ai întrupat în această dragă…

— Tatăl nostru carele te-ai întrupat în această dragă, repetă brigadierul cu o voce gâtuită.

— Tatăl nostru carele te-ai întrupat în această dragă, izbucni, în gura mare, domnul Hudec, căzând în genunchi, și corul credincioșilor de pe punte i se alătură.

IX
FESTIVITATEA

Redactorul Cyril Kéval, corespondentul local al ziarului praghez *Lidové noviny*, se puse de data aceasta la ținută de gală și seara, la orele șase fix, porni în grabă spre insula Štvanice, de unde urma să facă un reportaj despre inaugurarea festivă a noii Centrale carburatorice, care avea să furnizeze energie electrică pentru marele oraș Praga. Își croi drum printre mulțimile de curioși care invadaseră întregul cartier Petřska, apoi, strecurându-se prin cele trei cordoane de gardieni, ajunse în dreptul unei mici clădiri de beton, pavoazată cu steaguri. Din interiorul căsuței răzbat înjurăturile montatorilor, care, firește, n-au terminat lucrările la timp și acum îi dau zor să recupereze întârzierea. Întreaga centrală nu întrece dimensiunile unei vespasiene… Și iată-l acum, apropiindu-se îngândurat, asemănător oarecum unui stârc meditativ, pe bătrânul și experimentatul redactor Čvančvara[6], de la ziarul *Venkov*.

Domnul Čvančvara i se adresă tânărului gazetar pe un ton binevoitor:

— Pe ce punem rămășag, stimate colega, că astăzi se întâmplă ceva. N-am văzut până acum încă nicio paradă la care să nu se întâmple vreo aiureală. Și sunt patruzeci de ani, băiete, de când te tot văd.

— Maestre, ținu să remarce Kéval, nu-i așa că-i uluitor? Căsuța asta va lumina întreaga Pragă și va pune în mișcare tramvaiele și trenurile pe o rază de șaizeci de kilometri… și… și mii, mii de fabrici și… și…

Domnul Čvančvara scutură din cap, cu scepticism:

— Să vedem, stimate colega, să vedem. Pe noi, cei din garda veche, nimic nu ne poate surprinde, dar… și aici, domnul Čvančvara își reduse glasul la șoaptă; observați și dumneavoastră, stimate colega; nu se vede aici nici măcar un Carburator de rezervă. Dacă, de pildă, acesta s-ar strica, sau, să zicem, ar fi aruncat în aer, pe urmă… pe urmă… mă înțelegi, nu-i așa?

Kéval se necăji nespus că nu descoperise singur această eventualitate. Așa stând lucrurile, se grăbi deci să-l contrazică:

---

[6] Palavragiu (cehă).

— Cu neputință, maestre, cu neputință. Dispun de informații precise. Această centrală a fost construită numai așa, de ochii lumii. Adevărata centrală e în altă parte; e… e… spuse în șoaptă, arătând cu degetul în jos, spre centrul pământului. Știți, n-am voie să spun exact unde. Dar ați observat, sper, maestre, că în Praga se schimbă mereu pavajul…

— Asta observ de patruzeci de ani, răspunse domnul Čvančvara, cu melancolie.

— Păi vedeți, vedeți, tocmai asta e, minți Cyril Kéval, cu un aer triumfător. Vă dați seama, motive militare. Un sistem gigantic de galerii subterane. Magazii, depozite, pulberării și așa mai departe. Informațiile mele sunt foarte precise; șaisprezece fortărețe carburatorice subterane în jurul Pragăi. Sus, deasupra, nicio urmă, doar terenuri de fotbal, un chioșc de limonadă sau un monument istoric, ha-ha-ha, pricepeți? De aceea se construiesc atâtea monumente.

— Ascultă, tinere, vorbi apăsat domnul Čvančvara, ce știți voi, generația de azi, ce-i războiul? Noi, da, noi am avea destule de povestit. Aha, domnul primar a și venit.

— Și noul ministru de război. Vedeți, nu v-am spus eu?! Și rectorul Politehnicii. Și directorul general al MEAS-ului. Și marele rabin.

— Ambasadorul Franței… Ministrul lucrărilor publice. Stimate colega, să încercăm să pătrundem înăuntru, cât mai e timp. Arhiepiscopul, ambasadorul Italiei, președintele senatului, conducătorul Asociației Sokol. Ai să vezi stimate colega, că până la urmă tot au uitat ei pe cineva…

În clipa aceea, junele Cyril Kéval se retrase puțin, cedând locul unei doamne, care îl despărți de decanul de vârstă al ziariștilor și de intrarea prin care se scurgea fără întrerupere șuvoiul de personalități invitate la ceremonie. Deodată, răsunară acordurile imnului național, se auzi ecoul comenzii adresate companiei de onoare și, însoțit de o suită de domni cu cilindre și uniforme, apăru șeful statului, care, pășind pe un covoraș roșu, intră în minuscula construcție de beton, Tânărul domn Kéval se ridică pe vârfuri, blestemând în sinea lui gestul său galant; „Acum s-a zis, nu mai am cum să ajung până acolo. Čvančvara are dreptate”, medită el în continuare, „întotdeauna se face câte o aiureală; să construiești o gheretă, da, o gheretă, pentru un hram atât de impozant! În fine, asta e, cuvântările o

să le furnizeze ČTK, iar sosul îl inventez eu: adâncă emoție, progres colosal, minunat, epocal, șeful statului întâmpinat cu ovații spontane… etc… etc.”

Înăuntru se produse, deodată, o tăcere mormântală și cineva începu să bolborosească un discurs solemn. Junele Kéval căscă plictisit și, cu mâinile în buzunare, făcu o scurtă plimbare în jurul construcției. Se lăsa înserarea. Gardienii purtau mănuși albe și bastoane de cauciuc festive. Pe cheiul Vltavei, oameni buluc. Discursul festiv, ca de obicei, e mult prea lung. Dar, în definitiv, cine vorbește?

Și iată că, punându-și această întrebare, Kéval zări în zidul de beton al centralei, la o înălțime de circa doi metri, o ferestruică. Își roti puțin privirile în jur și, hop, se agăță cu mâinile de grilaj și își cățără capul lui inteligent până la nivelul ferestruicii. Aha, vorbește domnul primar general al marelui oraș Praga; e roșu ca un rac. Lângă el, domnul G. H. Bondy, președintele Consiliului de administrație al MEAS-ului, în calitate de reprezentant al firmei constructoare; își mușcă buzele. Șeful statului ține mâna pe maneta mașinii gata să apese la un semnal dat; în clipa aceea, întreaga Pragă se va aprinde într-o jerbă de lumini feerice, fanfarele vor dudui, iar focurile de artificii vor săgeta văzduhul. Ministrul lucrărilor publice nu-și găsește locul, e nervos; urmează probabil la cuvânt, după primar. Un tânăr ofițer se trage mereu de mustăcioară, diplomații străini abordează o mină de parcă s-ar fi dăruit, cu tot sufletul, cuvântării din care nu înțeleg o boabă; cei doi delegați ai muncitorimii nici măcar nu clipesc – într-un cuvânt, festivitatea se desfășoară în condiții normale –, rezumă situația, în sinea sa, tânărul Kéval, și își dădu drumul jos.

Făcu de cinci ori ocolul insulei Štvanice, după care se întoarse iar la centrală și, hop, din nou la ferestruică. Domnul primar tot mai vorbește! Ciulind atent urechile junele Kéval surprinde următorul crâmpei: „… și atunci s-a apropiat catastrofa de pe Muntele Alb”. Tânărul gazetar sări iute jos, se așeză undeva într-o parte și își aprinse o țigară. Afară se întunecase de tot. Sus, printre coroanele copacilor, se zăreau sclipind stelele cerului; ce ciudat, își spuse Kéval; ce ciudat că n-au așteptat și ele să se aprindă abia atunci când șeful statului avea să apese pe manetă! În rest, Praga era cufundată în beznă. Vltava își rostogolea apele negre, în care nu se răsfrângeau încă luminile

strălucitoare ale felinarelor; totul aștepta, cu emoție și înfrigurare, momentul solemn al LUMINII. După ce fumă o țigară întreagă de foi, Kéval se înapoie la centrală și se săltă iar până la fereastră. Domnul primar încă n-a terminat, vorbește întruna, acum e vânăt-pământiu la față; șeful statului e tot cu mâna pe manetă, personalitățile prezente se amuză între ele în liniște, numai ambasadorii străini ascultă fără să se clintească. În fund de tot se vede, clătinându-se, capul domnului Čvančvara.

În sfârșit, epuizat fizicește, primarul a terminat; a luat cuvântul ministrul lucrărilor publice; după felul în care vorbea, se vedea limpede că-și scurta discursul tăind frazele cât mai mult cu putință. Șeful statului a apucat acum maneta, cu mâna stângă. Bătrânul Billington, decanul corpului diplomatic, își dădea duhul în picioare, dar până și în pragul morții își păstra expresia unui ascultător atent. Dar iată că ministrul și-a încheiat cuvântarea de parcă ar fi retezat-o cu securea.

Domnul G. H. Bondy își ridică încet capul, se uită în jurul lui cu o privire grea și rosti câteva cuvinte vagi; de bună seamă, ceva în sensul că MEAS-ul își predă opera municipiului pentru binele public și pentru folosul metropolei noastre; atât și nimic mai mult. Șeful statului se îndreptă din șale și apăsă pe manetă. În aceeași clipă, întreaga Pragă se învălui într-o lumină orbitoare, mulțimea izbucni în strigăte și urale, clopotele din toate turnurile prinseră să se legene într-un dangăt nesfârșit, iar de sus, de pe bastionul Marianska, răsună prima lovitură de tun. Kéval, agățat de grilajul ferestrei, își întoarse privirea spre oraș. De pe insula Pușcașilor țâșneau în aer rachete luminoase. Hradčanul, Petřinul și Letná erau aureolate de ghirlande nesfârșite de becuri electrice, câteva fanfare, îndepărtate unele de altele, se încăierară urlând care mai de care, deasupra insulei Štvanice se roteau aeroplane luminate, dinspre Vyšehrad se apropia, plutind în văzduh, un gigantic V16, împodobit cu lampioane; mulțimile stăteau cu capul descoperit, gardienii cu mâna la cască, încremeniți ca niște statui; din bastion bubuiau acum două baterii, cărora le răspundeau monitoarele de lângă Karlin. Kéval își lipi din nou fața de gratii, ca să vadă sfârșitul ceremoniei înăuntru, în preajma Carburatorului. În aceeași clipă scoase un țipăt de spaimă, căscă ochii mari și aproape că-și strivi nasul de ferestruică; după care, îngăimând ceva ce aducea cu „O, Doamne”, se desprinse de gratii și își dădu drumul în jos.

Mai înainte însă de a atinge pământul se izbi, în cădere, de cineva care încerca să spele putina cât mai repede. Kéval îl apucă de guler și omul cu pricina își ridică privirea; era președintele G. H. Bondy, palid de moarte.

— Ce… ce s-a întâmplat, domnule? gângăvi Kéval, clănțănind din dinți, ce… ce fac ăia… acolo?

— Lasă-mă, gâfâi Bondy, pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi drumul! Și fugi, nu mai sta, fugi de-aici!

— Dar… ce… ce s-a întâmplat cu ei?

— Dă-mi drumul! strigă Bondy și împingându-l pe Kéval, cu pumnii, dispăru la iuțeală printre copaci.

Tremurând din tot corpul, Kéval se sprijini de trunchiul unui copac. Din interiorul căsuței de beton răzbătea un răcnet prelung ce aducea cu un fel de cântec barbar.

*

La câteva zile după aceea, agenția de presă ČTK fabrică și transmise acest comunicat confuz:

„Contrariu știrilor publicate de unul dintre ziarele locale, citat de altfel și de presa străină, facem cunoscut că, potrivit unor știri obișnuite din cercurile cele mai bine informate, niciun fenomen sau incident regretabil nu s-a produs în timpul inaugurării festive a Centralei Carburatorice. Ca urmare a acestor evenimente, primarul general al Marelui oraș Praga și-a prezentat demisia și s-a internat într-o casă de sănătate. Dimpotrivă, decanul corpului diplomatic, domnul Billington, este perfect sănătos și activ. Un singur fapt e adevărat, și anume, că toate persoanele prezente la această ceremonie au declarat că niciodată până atunci nu mai încercaseră o emoție atât de puternică. A cădea în genunchi și a te închina lui Dumnezeu e un drept sfânt al oricărui cetățean, iar săvârșirea de minuni, într-o țară democratică, nu contravine nici unei poziții oficiale, oricât de înaltă ar fi ea. De aceea, este cât se poate de nepotrivit a se amesteca persoana unui șef de stat în niște evenimente regretabile, provocate numai și numai de o ventilație necorespunzătoare și de un surmenaj nervos.”

X
SFÂNTA ELEN

La câteva zile după consumarea acestor evenimente, domnul G. H. Bondy hoinărea de unul singur pe străzile Pragăi, strângând între dinți o țigară de foi și reflectând. Oricine l-ar fi întâlnit, ar fi putut crede că privea pur și simplu trotuarul, dar, de fapt, domnul Bondy scruta viitorul. „Mda, își spunea el, în gând, Marek a avut dreptate, iar episcopul Linda și mai mare dreptate. Ce mai, e limpede, nu-i cu putință să-l introduci pe Dumnezeu în lume fără urmări nefaste. În definitiv, oamenii n-au decât să facă ce-i taie capul, dar povestea asta ar putea să zdruncine băncile și dracu știe ce influență ar mai putea să aibă și asupra industriei. Astăzi, bunăoară, la Banca de Industrie și Comerț a izbucnit o grevă religioasă; la numai două zile după instalarea Carburatorului, funcționarii au decretat capitalul băncii drept bun al lui Dumnezeu, transformându-l într-un fond pentru ajutorarea săracilor. Pe vremea lui Preiss, una ca asta nu s-ar fi întâmplat. O, nici vorbă că nu s-ar fi întâmplat."

Bondy sugea abătut din trabucul său. „Ei, ce-i de făcut, se întrebă în gând, lăsăm totul baltă? Numai pe ziua de azi ne-au sosit comenzi în valoare de douăzeci și trei de milioane. Povestea asta nu mai poate fi oprită. Cum văd, ne paște sfârșitul lumii sau cam așa ceva. În doi ani o să fie totul o apă și-un pământ.

În clipa de față funcționează în toată lumea câteva mii de Carburatoare și fiecare din ele azvârle afară zi și noapte cantități imense de Absolut. Și Absolutul ăsta e al dracului de deștept. Setea lui de-a avea o ocupație e de-a dreptul feroce, bezmetică. Ei da, cred și eu, n-are ce face, mii de ani n-a avut ce face, și acum noi l-am descătușat. Isprăvile lui de la Banca Industriei, de pildă, sunt pur și simplu fantastice. Ține singur evidența contabilă și toată corespondența. Transmite dispoziții în scris Consiliului de administrație. Scrie clienților epistole înflăcărate despre o dragoste eficientă. Acțiunile Băncii au ajuns să fie un fel de maculatură; un kilogram pentru o bucățică de brânză împuțită. Ce să-i faci, așa se întâmplă când Dumnezeu își vâră nasul în treburile bancare.

Firma Oberländer, întreprindere textilă din Úpice, ne bombardează mereu cu depeșe disperate. Cu o lună în urmă

instalaseră acolo un Carburator în locul cazanelor; la început totul era în ordine, mașinile funcționau perfect; *all right*. Iată însă că deodată războaiele de țesut și selfactoarele încep să lucreze singure, de la sine. Se rupe un fir, acesta se leagă singur la loc și își vede mai departe de drum. Muncitorii se mulțumesc doar să privească, liniștiți, cu mâinile în buzunare. În mod normal, la orele șase, ziua de lucru trebuie să ia sfârșit; filatorii și țesătorii se duc acasă. Războaiele însă continuă să meargă înainte, singure, toată noaptea, toată ziua, trei săptămâni în șir, și țes și țes întruna, fără întrerupere. Firma telegrafiază: La toți dracii, luați-ne marfa, trimiteți materie primă, opriți mașinile! Și iată că acum povestea asta a cuprins și fabricile «Frații Bauxman», «Morawetz» și «Morawetz Co.», prin simplă contaminare de la distanță. În toată regiunea cu pricina nu se mai găsește materie primă și, cuprinși de panică, oamenii aruncă în selfactoare zdrențe, paie, pământ, tot ce le cade în mână; și ce credeți, până și din astea se țes kilometri de prosoape, de americă, de stambă și câte și mai câte. Pe chestia asta s-a stârnit un tărăboi nemaipomenit; prețurile produselor textile coboară vertiginos; Anglia majorează tarifele vamale de protecție, statele vecine amenință cu boicotul. Și fabricile se alarmează și se văicăresc: Pentru numele lui Dumnezeu, luați-vă cel puțin mărfurile! Duceți-le undeva, trimiteți-ne oameni, vagoane, trenuri, automotoare, opriți mașinile! Uf, afurisită viață! Și asemenea știri sosesc de pretutindeni, de la toate firmele și instituțiile care și-au instalat Carburatoare. Absolutul caută de lucru. Are un chef de viață nebun! E în formă! Înainte a făcut lumea; acum s-a năpustit cu sete asupra procesului de producție. A cuprins orașul Liberec și industria bumbacului din Brno, și Trutnovul, douăzeci de fabrici de zahăr, ferestraiele, fabrica de bere municipală din Plzeň; amenință uzinele Škoda; lucrează din plin la Jablonec și în minele de la Jáchymov. În unele locuri se fac concedieri de muncitori; în alte părți fabricile au fost pur și simplu închise și oamenii privesc cu groază, cum ele continuă să lucreze cu porțile ferecate. Criză demențială de supraproducție! Fabricile fără Absolut își încetează activitatea. Haos, degringoladă totală!

Dar eu, își spuse Bondy în sinea lui, eu sunt un patriot. Nu-mi las eu patria să se ruineze; și-apoi, nu trebuie să uit că am și eu, aici, făbricuțele mele. Foarte bine, începând de azi, toate

comenzile pentru Cehia se stornează. Ce-a fost a fost; din această clipă nu se mai instalează în ținuturile cehe niciun Carburator. Îi vom inunda cu ele pe germani și pe francezi; pe urmă bombardăm cu Absolut Anglia. Da, dar Anglia, conservatoare cum e, va bara cu siguranță drumul Carburatoarelor noastre; nu-i nimic, le vom lansa acolo pe niște bombe uriașe, cu ajutorul navelor aeriene. Vom molipsi cu Dumnezeu întreaga lume industrială și financiară și numai noi, aici, în țărișoara noastră, vom rămâne ca o mică oază a culturii și a muncii cinstite, fără Dumnezeu. E, ca să zic așa, o datorie patriotică să procedez astfel și, în afară de asta, nu trebuie să uităm că mai e în joc și soarta propriilor noastre întreprinderi”.

Această perspectivă îl învioră și-l mai înveseli un pic pe G. H. Bondy. „În felul acesta, cel puțin, mai câștigăm timp pentru noi, până când se vor inventa măști speciale împotriva Absolutului. Să fiu al dracului, eu însumi subscriu trei milioane pentru cercetările științifice în domeniul descoperirii unor mijloace de protecție împotriva lui Dumnezeu. Sau, deocamdată, să zicem mai bine, două milioane. Toți cehii vor umbla cu măști în timp ce alții se vor îneca în Dumnezeu, sau, în cel mai bun caz, industria lor se va duce de râpă, hahaha.”

Domnul Bondy începea să privească lumea cu ochi mai senini. „Ia te uită, la câțiva pași înaintea mea trece acum o femeiușcă; ce ținută elegantă și ce mers grațios! Oare cum o fi arătând din față?” Și, grăbind pasul, domnul Bondy o depăși ușor, îi făcu o plecăciune respectuoasă și merse mai departe; pe neașteptate, însă, ca și când s-ar fi răzgândit, se răsuci iute pe călcâie, atât de iute, încât erau gata-gata să se lovească nas în nas.

— Dumneata, Elen? rosti precipitat. Nu bănuiam… nu, nu bănuiam… că…

— Eu însă știam că mă urmăriți, spuse tânăra fată și se opri în loc, cu ochii lăsați în jos.

— Cum, dumneata ai bănuit? se miră Bondy cu satisfacție. Ce ciudat, tocmai mă gândeam la dumneata.

— Am simțit pofta dumneavoastră animalică, spuse Elen, încet.

— Ce, cum?

— Da, pofta dumneavoastră animalică. Nici nu m-ați recunoscut, m-ați încercat cu privirile ca pe o marfă expusă la vânzare.

G. H. Bondy se înnegură la față:

— Ascultă, Elen, de ce ții cu tot dinadinsul să mă jignești?

Elen clătină din cap:

— Toți fac așa. Sunteți cu toții la fel, fără deosebire. Rar mai întâlnești o privire curată, senină.

Domnul Bondy își țuguie buzele, gata să scoată un șuierat. Aha, carevasăzică, asta e: comunitatea religioasă a bătrânului Machat!

— Da, îi răspunse Elen, citindu-i gândul. Ar trebui să veniți în rândurile noastre.

— O, da, desigur! exclamă domnul Bondy, în timp ce, în sinea lui își spunea: „Păcat de mândrețea asta de fată."

— De ce păcat? replică Elen, cu blândețe.

— Ascultă, Elen, protestă Bondy, intrigat, dumneata citești gândurile. Asta nu-i fair[7]. Dacă oamenii și-ar citi gândurile unul altuia, n-ar mai exista între ei relații cuviincioase. E un act de indiscreție să știi ce gândesc.

— Ce pot să fac? răspunse Elen. Toți acei care ajung să-l cunoască pe Dumnezeu au acest dar; orice gând al dumneavoastră e gândit în același timp și în mine: eu nu-l citesc, ci îl am în mintea mea. Dacă ați ști cât de purificat se simte omul când poate să descopere și să judece astfel toate josniciile ascunse!

— Hm, făcu domnul Bondy, tremurând de frică să nu gândească ceva.

— Da, da, îl asigură Elen, fără îndoială. Eu, de pildă, cu ajutorul lui Dumnezeu m-am vindecat de dragostea de bogăție. Și tare aș fi bucuroasă dacă și dumneavoastră vi s-ar duce albeața de pe ochi.

— Ferească Dumnezeu, se înspăimântă G. H. Bondy. Apoi continuă. Și… spune-mi, te rog, dumneata înțelegi tot… vreau să spun… tot ceea ce vezi în sufletele oamenilor?

— Da, la perfecție.

— Atunci, ascultă-mă, Elen, i se adresă Bondy pe un ton confidențial; dumitale pot să-ți spun absolut totul; și-așa mi-ai citi gândurile, chiar dacă nu ți le-aș spune. Află, deci, că eu nu m-aș putea căsători niciodată cu o femeie care mi-ar citi gândurile. Sfântă, mă rog, poate să fie cât i-o pofti inimioara; caritabilă cu săracii, cât o vrea; câștig destul ca să-mi pot

---

[7] Cinstit (engl.).

permite acest lux și pe deasupra mai îmi fac cu asta și nițică publicitate. Chiar și virtutea aș fi în stare s-o suport, Elen. Din dragoste pentru dumneata, aș suporta totul. Te-am iubit în felul meu, Elen. Și-ți spun toate astea pentru că oricum le-ai citi și singură. Ascultă-mă Elen, fără gânduri ascunse nu poate exista nici comerț, nici societate umană. Dar, mai cu seamă, fără gânduri ascunse nu poate exista căsnicie. Da, da, Elen, așa e, cum îți spun. Și de-ar fi să găsești vreodată cel mai sfânt bărbat din lume, ține minte un lucru: nu-l lua atâta timp cât îi poți citi gândurile! Puțină înșelăciune, iată unica legătură între oameni, care nu dă greș. Sfântă Elenă, îți dau un sfat: nu te mărita.

— De ce? rosti Sfânta Elena, cu o voce suavă. Dumnezeul nostru nu-i împotriva naturii; El nu face decât s-o sfințească. Nu ne cere să ne mortificăm. Dimpotrivă, ne impune viața și fecunditatea. El vrea ca noi…

— Prr, o întrerupse domnul Bondy. Dumnezeul vostru nu se pricepe la treaba asta. Dacă ne lipsește de înșelăciune, asta înseamnă că e al dracului de pornit împotriva naturii. E cât se poate de simplu, Elen, fără asta e imposibil, absolut imposibil… Dacă are un pic de minte, descoperă el singur acest lucru. Una din două: ori e total lipsit de experiență, ori e pentru o distrugere totală, de-a dreptul criminală. Păcat, Elen, eu n-am nimic împotriva religiei, dar Dumnezeul ăsta nu știe ce vrea! Du-te în deșert, Sfântă Elen, cu clarviziunea dumitale! Așa ceva nu ni se potrivește nouă, oamenilor. Adio, Elen, sau mai bine să nu ne mai vedem!

XI
PRIMA CIOCNIRE

Cum anume s-au petrecut lucrurile, nu s-a stabilit nici până acum în mod precis; se știe doar atât că tocmai în perioada în care făbricuța inginerului Marek Rudolf (Břevnov, str. Mixova 1651) era ticsită de detectivi și încercuită de un cordon puternic de polițiști, niște răufăcători necunoscuți au pătruns în clădire și au furat Carburatorul experimental, inventat de Marek. În ciuda cercetărilor asidue, n-a fost găsit niciun indiciu care să ducă la descoperirea aparatului furat…

La puțin timp după această întâmplare, un anume Binder Jan, proprietarul unui carusel de bâlci, se duse la un negustor de fiare vechi, din piața Haštal, să cumpere un mic motor cu explozie și un orchestrion automat pentru caruselul său. Negustorul îi oferi însă un cilindru mare de aramă, cu volan, și-i spuse că e un motor cât se poate de ieftin; ajunge să arunce în el o mână de cărbune și merge, fără întrerupere, luni în șir… Căpătând deodată o încredere stranie, de-a dreptul oarbă, în cilindrul de aramă, Jan Binder îl cumpără cu trei sute de coroane. El însuși îl transportă apoi cu un căruț până la caruselul său, care în clipa aceea se afla în apropiere de Zlichov, cu motorul în pană.

Jan Binder își scoase haina, descărcă din căruț cilindrul de aramă și, fluierând în surdină o melodie, se puse pe lucru. În locul volanului fixă pe arborele cilindrului o roată, peste roată întinse o curea de transmisie; o legă apoi de un alt arbore, care cu un capăt trebuia să acționeze orchestrionul automat, iar cu celălalt să pună în mișcare caruselul. Unse după aceea bine fusele și împinse ușor de una din roți. Cu mâinile în buzunare, țuguindu-și buzele de parcă ar fi continuat să fluiere, aștepta îngândurat, în tricoul lui cu dungi, să vadă ce avea să se mai întâmple. Roata se învârti de trei ori și se opri; apoi o trepidație scurtă, o zdruncinătură și roata începu să se învârtească în liniște și cu toată seriozitatea. În aceeași clipă orchestrionul automat izbucni și el cu toate tobele și tuburile lui, caruselul se scutură ca din somn, scârțâi din toate încheieturile și prinse să se învârtească grațios, într-o mișcare lină; franjurile argintii sclipeau scânteietor, caii albi împodobiți cu cioltare și struniți cu hățuri de culoare roșie păreau că trag la trăsura lor princiară;

cerbul, cu ochii lui de o încremenire sălbatică, se învârtea de jur-împrejur, încordat, gata parcă să facă un salt spectaculos, lebedele, cu gâtul nobil, își purtau în cerc corăbiile lor albe ca zăpada și albastre-azurii; strălucind, zbârnâind cu muzica lui, caruselul își învârtea frumusețea lui feerică pe dinaintea ochilor neclintiți ai celor trei Grații, pictate pe orchestrionul automat, el însuși fascinat de propria sa muzică.

Jan Binder stătea mereu în picioare, cu buzele țuguiate și cu mâinile în buzunare; privea la caruselul lui, ca din vis, fermecat de ceva nou și nespus de frumos. Dar acum, el nu mai era singur. Un copilandru, plâns și plin de muci pe la nas, o trăsese până acolo pe tânăra sa dădacă și se oprise în fața caruselului, cu ochii mari, cu gura căscată, încremenit de atâta uimire. Și tânăra lui dădacă stătea înmărmurită, cu ochii holbați, de parcă ar fi văzut un miracol. Caruselul se învârtea răspândind în jur o lumină bizară, maiestuos și solemn ca o zi de sărbătoare; când se rotea cu o viteză pătimașă, când se legăna ca o corabie îngreunată de mirodeniile parfumate ale Indiei, când plutea ca un nor de aur, sus de tot, pe înaltul cerului; părea că se ridică în aer, desprins de pământ, că arde și se mistuie în propriul sau cântec. Nu, de cântat, cântă însă orchestrionul; iată-l acum însuflețit de niște glasuri de femei, peste care se așterne ploaia de argint a sunetelor de harfă; acum vuiește pădurea virgină sau orga, dar din adâncul pădurii răsună trilurile de flaut ale păsărilor care vin și ți se așază pe umăr; trâmbițe de aur anunță intrarea triumfătorului, sau, poate, sosirea unei armate întregi, fulgerând cu săbiile ei de foc. Dar cine intonează acum acest imn de slavă? Mii de ființe agită în mâini ramuri înfrunzite, cerul se deschide și, în bubuitul asurzitor al tobelor, coboară însuși cântul Domnului.

Jan Binder ridică o mână, și iată că în clipa aceea caruselul se oprește, se apleacă și își deschide brațele spre copilul fascinat. Cu pasul lui mărunt, copilul urcă pe carusel, ca și când ar pătrunde pe poarta larg deschisă a Paradisului, iar tânăra lui dădacă îl urmează, ca în vis, și-l instalează în corabia unei lebede.

— Astăzi e pe gratis! strigă Binder cu o voce răgușită.

Orchestrionul își reluă melodia veselă, caruselul prinse iar să se învârtească, și se învârtea, și se învârtea, de parcă s-ar fi înălțat la ceruri. Jan Binder se clătină: Ce-o mai fi și asta? Ia te

uită, nu caruselul se învârtește, ci pământul, pământul întreg se mișcă de jur-împrejur, biserica din Zlichov înscrie un cerc uriaș, sanatoriul din Podoli, cu Vyšehrad cu tot, alunecă ușor și o cotește spre celălalt mal al Vltavei. Da, da, tot pământul se învârtește acum în jurul caruselului, îi dă roată din ce în ce mai repede, învolburându-se, ca o turbină; numai caruselul stă pe loc, prins în mijlocul acestui vârtej și legănându-se ușor ca o corabie pe a cărei punte se plimbă în voie cai albi, și cerbi, și lebede, și un copilaș care, cu o mână își conduce dădaca, iar cu cealaltă mângâie animalele. Ah, da! pământul se învârtește sălbatic, numai caruselul stă liniștit ca o insulă fermecată a păcii și a odihnei tihnite. Și Jan Binder, clătinându-se pe picioare, cu stomacul răscolit, răpus de vârtejul amețitor al pământului, se apropie încet, poticnindu-se, de carusel, se prinde cu o mână de o bară de fier și se saltă ușor pe puntea pașnică.

Acum vede cum se rotește pământul, unduindu-se, ca o mare înfuriată. Și iată, dintr-o căsuță zbucnesc deodată afară niște oameni, dând speriați din mâini; aleargă, se împleticesc și cad, purtați parcă de un imens disc rotitor.

Binder, ținându-se cu putere de bara metalică, se apleacă spre ei și strigă în gura mare:

— Încoace, oameni buni. Încoace!

Și oamenii văd caruselul strălucitor plutind liniștit deasupra pământului învolburat și se îndreaptă spre el, împleticindu-se. Binder, ținându-se mereu de bară, le întinde mâna liberă și-i scoate, unul câte unul, din valurile pământului: copii, bunici, bătrâni. Și iată-i acum urcați pe puntea caruselului, răsuflând ușurați după spaima mare pe care au tras-o și minunându-se cum se învârtește lumea în jurul lor. Pe toți i-a tras Binder sus; n-a mai rămas jos decât un cățeluș negru; aleargă de zor și schiaună de frică și ce-ar mai vrea să se urce și el; dar pământul îl fură și-l duce, și-l duce tot mai iute în jurul caruselului. Atunci Binder se așeză pe vine și întinse mâna în jos, până când prinse cățelușul de zgardă și-l trase spre el.

În acel moment, orchestrionul intonă un imn de slavă, ce aducea cu un cor al naufragiaților, în care vocile aspre ale marinarilor se amestecau cu o rugăciune a copiilor; deasupra furtunii dezlănțuite își desenează arcul său maiestuos un curcubeu melodic (în sol minor) și aerul se deschide în *pizzicato*-ul zglobiu, strălucitor de fericire al viorilor. Naufragiații stau în

picioare, tăcuți, cu pălăriile în mână; buzele femeilor tremură într-o rugăciune mută, iar copiii, uitând cu totul spaima prin care trecuseră, se încumetă să mângâie botișorul tare al cerbului și gâtul grațios al lebedelor. Căluții albi lasă răbdători coapsele copiilor să se salte în șa; ici-colo câte unul mai nechează și dă înțelept din copită. Pământul în jur se învârtește acum mai încet și Jan Binder, înalt, în tricoul lui vărgat și fără mâneci, începe să vorbească, greoi, cu stângăcie:

— Vedeți, oameni buni, ne-am refugiat aici din lumea asta pământească clocotitoare și tulbure. Aici e pacea lui Dumnezeu în mijlocul furtunii; aici ne odihnim în numele Domnului, ca într-un pat al liniștii. Și asta-i un semn că trebuie să fugim din acest vârtej al haosului pământesc și să ne retragem cu toții în brațele Domnului, amin.

Astfel vorbea Jan Binder, și oamenii de pe puntea caruselului îl ascultau cu evlavie, ca la biserică. În sfârșit pământul se opri, orchestrionul intonă în surdină un preludiu pios și oamenii săriră jos de pe carusel. Jan Binder ținu să mai sublinieze o dată că a fost pe gratis și-i lăsă să plece convertiți, smeriți și solemni. Și când, pe la orele patru după amiază, mamele cu copiii și pensionarii ieșiră la plimbare pe șoseaua dintre Zlichov și Smichov, orchestrionul prinse iar să cânte și pământul iar să se învârtească. Și Jan Binder îi salva din nou pe toți, trăgându-i pe puntea caruselului, și-i liniști, cu predici potrivite; la șase veniră muncitorii ieșiți de la lucru, la opt își făcură apariția îndrăgostiții, iar după zece seara se mai adunară chefliii și noctambulii de prin cârciumi și cinematografe; cu toții, pe rând, fură smulși din vâltoarea pământului, salvați de brațele binefăcătoare ale caruselului și întăriți pentru viața lor viitoare de cuvintele bine venite ale predicatorului Jan Binder.

La o săptămână după această intensă activitate de izbăvire, caruselul lui Binder părăsi Zlichovul, peregrinând de-a lungul Vltavei, în sus, până la Chuchle și Zbraslav ca să poposească, în cele din urmă, la Štěchovice. Lucră aici timp de patru zile, cu un succes nemaipomenit, până în clipa în care un eveniment oarecum obscur veni să-i curme prodigioasa activitate.

Jan Binder tocmai își terminase predica și, dându-le cuvenita binecuvântare, își luă rămas bun de la noii săi discipoli. În clipa aceea, din beznă se ivi un pâlc de oameni întunecați care se

apropiau în tăcere; în fruntea lor pășea un bărbat înalt, bărbos, care, fără să ezite, se opri chiar în fața lui Binder.

— Gata, îi spuse stăpânindu-și enervarea, strânge-ți catrafusele și cară-te că de nu…

Auzind aceste cuvinte, credincioșii lui Binder se întoarseră din drum la dascălul lor. Binder, simțindu-i în spate pe oamenii săi, declară sus și tare:

— Când o face plopul mere și răchita micșunele.

— Calmează-te, domnule, se auzi o altă voce, iritată. Dumneata știi cu cine stai de vorbă? Cu domnul Kuzenda!

— Lăsați-l, domnule Hudec, interveni bărbosul, mă răfuiesc eu și singur cu dumnealui. Ei, s-aude! Îți repet pentru a doua oară: strânge-ți catrafusele și șterge-o, că de nu, în numele Domnului, îți fac praf toată șandramaua.

— Iar eu îți spun, ripostă Jan Binder, să te duci dumneata acasă că de nu, tot în numele Domnului, îți zbor măselele din gură.

— Ei drăcie! izbucni mecanicul Brych, croindu-și drum prin mulțime. Să încerce!

— Frate, îl potoli cu glas domol Kuzenda; mai întâi cu binele. Ascultă, Binder, dumneata te ții aici de scamatorii rușinoase și noi nu putem îngădui una ca asta în preajma unui lăcaș sfânt, cum este draga noastră.

— Dragă de tras pe sfoară, spuse Binder, cu hotărâre.

— Cum ai spus? strigă Kuzenda rănit.

— Dragă de tras pe sfoară.

Ceea ce a urmat apoi e greu de împletit într-o istorisire cu acțiune închegată. Se pare că cel dintâi și-a luat avânt brutarul din tabăra lui Kuzenda, dar Binder l-a temperat cu un pumn fulgerător. Pădurarul l-a izbit pe Binder cu patul puștii în piept, dar în aceeași clipă și-a pierdut arma, și un tânăr din Štěchovice (de data aceasta din tabăra lui Binder) l-a pocnit cu ea peste gură pe mecanicul Brych, de i-au sărit dinții din față, iar domnului Hudec i-a ras pălăria din cap. În acest timp, poștașul (kuzendist) se apucase să sugrume un băiețandru din tabăra lui Binder. Binder i-a sărit în ajutor, dar o tânără fată din Štěchovice s-a năpustit asupra lui, pe la spate, și l-a mușcat de umăr, tocmai în acel loc unde domnul Binder avea tatuat un leu, aidoma celui de pe stema țării. Unul dintre partizanii lui Binder a scos un cuțit; grupul lui Kuzenda s-a prefăcut că bate în

retragere, dar o parte din oamenii săi s-a repezit asupra caruselului, au retezat coarnele cerbului și gâtul grațios al uneia dintre lebede. În clipa aceea caruselul a scos un suspin, s-a înclinat și acoperișul lui s-a prăvălit peste echipa de combatanți. Kuzenda, lovit de o bară de fier, și-a pierdut cunoștința. Totul s-a petrecut pe întuneric și într-o liniște desăvârșită. Trecătorii, sosiți în fugă la fața locului, l-au găsit pe Binder cu o fractură de claviculă, pe Kuzenda, zăcând leșinat, pe Brych, scuipând sânge și măsele, iar pe tânăra fată din Štěchovice într-o criză de plâns cu sughițuri isterice. Ceilalți o luaseră la sănătoasa.

XII
CONFERENŢIARUL

Doctorul în filosofie Blahouš, tânăr savant în vârstă de numai cincizeci și cinci de ani, de altfel conferențiar la catedra de științe religioase comparate a Universității Karoline, își frecă radios mâinile, în timp ce se așeza la masa lui de lucru, pe care se afla un vraf de hârtii tăiate în pătrat. Scrise la iuțeală un titlu: *Recentele fenomene religioase*, după care își începu articolul cu următoarele cuvinte: „Disputa cu privire la definiția conceptului *religie*, durează încă de pe vremea lui Cicero”. Aici se opri, să reflecteze. „Articolul ăsta – își spuse – îl trimit la revista *Timpul*; o să vedeți, domnilor colegi, ce vâlvă o să stârnească! Mare noroc am eu că tocmai acum a izbucnit această epidemie religioasă! Va fi un articolaș de cea mai mare actualitate. Parcă văd recenziile din ziare: *Tânărul nostru savant, Ph. Dr. Blahouš, a publicat zilele acestea un studiu aprofundat* etc. După asta voi fi numit profesor titular și Regner va plesni de necaz.”

La acest gând, tânărul savant își frecă din nou mâinile zbârcite, încât trosniră de bucurie și, mulțumit, se apucă de scris. Când, spre seară, gazda veni să-l întrebe ce-ar dori să mănânce la cină, harnicul savant era la pagina șaizeci, inaugurând tocmai capitolul: *Părinții Bisericii*. La ora douăzeci și trei (pagina 115), ajunsese la o definiție proprie și originală a conceptului religios care nu se deosebea decât cu un singur cuvânt de definiția predecesorului său; după aceea, tratá lapidar (cu câteva șfichiuiri polemice) metodele științei religioase, ca știință, exactă, și cu asta își încheie, practic, scurta introducere a articolului său.

Nu trecuse mult de miezul nopții când conferențiarul nostru scria:

„Chiar în ultima vreme au apărut diverse fenomene religioase și rituale care merită să rețină atenția științei religioase exacte. Cu toate că, desigur, sarcina ei principală este să studieze manifestările religioase ale popoarelor demult dispărute, socotim totuși că și prezentul viu poate oferi cercetătorului *modern* (sublinierea aparține dr-ului Blahouš) diferite observații care, *mutatis mutandis*, aruncă o anumită lumină asupra cultelor antice, sortite deocamdată numai speculațiilor”.

Apoi pe baza declarațiilor apărute în ziare și ale unor martori oculari, descrise kuzendismul, în care descoperi urme ale fetișismului și chiar ale totemismului (draga fiind Dumnezeul totemic al Štěchovice-lui). La binderiști, el constată o filiație rituală cu dervișii dansatori și cu vechile culte orgiastice. Se referi la fenomenele petrecute în timpul festivității de inaugurare a centralei electrice, legându-le abil de cultul persan al Focului. În comunitatea religioasă a lui Machat descoperi trăsături și caractere ascetice și fachirice; cită diferite cazuri de clarviziune și vindecări miraculoase, pe care le compară foarte judicios cu vrăjitoriile vechilor triburi de negri din Africa centrală. Menționă, pe larg, fenomenele de contaminare psihică și de sugestie în masă; aminti din istorie procesiunile flagelanților, cruciadele, xiliasmul și amocul malaez. Interpretând mișcarea religioasă din ultimele zile și, explicând-o din două unghiuri de vedere psihologice, ajunse la concluzia că avem de-a face cu niște cazuri patologice, în rândurile unor isterici degenerați, și cu o epidemie psihică, colectivă, ce se extinde în masele superstițioșilor de un nivel intelectual inferior; în ambele cazuri, el demonstra: apariția atavică a formelor rituale primitive, înclinații și tendințe animisto-panteiste și șamanistice, comunism religios, amintind de anabaptiști și, în general, o slăbire considerabilă a gândirii raționale, în favoarea celor mai josnice instincte, de esență superstițioasă, magică, ocultă, mistică și idolatră.

„Nu stă în căderea noastră, scrise în continuare dr. Blahouš, de a decide în ce măsură este vorba aici de acte de șarlatanie și înșelătorie, puse la cale de anumiți indivizi care speculează credulitatea omenească; la un examen științific mai riguros s-ar dovedi, fără îndoială, că pretinsele «minuni» ale taumaturgilor contemporani nu sunt altceva decât arhicunoscutele isprăvi de păcălire și sugestionare a maselor. Din acest punct de vedere, noi recomandăm noile «comunități», secte și cercuri religioase ce răsar de la o zi la alta, ca ciupercile după ploaie, atenției organelor de siguranță a statului și psihiatrilor. Știința religioasă exactă se limitează la constatarea că toate fenomenele religioase sunt, în esență, fructul atavismului barbar și un amestec al celor mai vechi elemente rituale, care mai persistă încă, inconștient, în fantezia populară; a fost de ajuns un număr de câțiva fanatici, șarlatani și maniaci notorii, pentru ca, sub

pospaiul civilizației moderne, să reînvie, în conștiința lumii europene, acele teme preistorice ale credinței religioase.”

Dr. Blahouš se ridică de la masa de scris; tocmai încheiase fila pătrată cu numărul 346 a articolului său, dar nu se simțea deloc obosit. „Trebuie să-mi pregătesc un final plin de efect – își spuse în sinea lui; câteva idei despre progres și știință, ceva despre bunăvoința suspectă a guvernului față de obscurantismul religios, ceva despre necesitatea alinierii unui front de luptă împotriva reacțiunii etc…”

Deodată, purtat de aripile avântate ale entuziasmului, tânărul savant se apropie de fereastră și se aplecă în afară, în liniștea nopții. Erau orele patru și jumătate. Dr. Blahouš privi strada întunecată, și răcoarea dimineții îl făcu să se înfioare puțin. Pretutindeni în jur domnea o tăcere de moarte; nicio pâlpâire de lumină nu veghea pe la ferestrele oamenilor. Conferențiarul universitar își înălță ochii spre cer; bolta începuse oarecum să pălească, dar stelele mai sclipeau încă pe ea, într-o nețărmurită măreție. „De mult n-am mai privit cerul, îi veni în minte savantului. Doamne Dumnezeule, dacă stau și mă gândesc bine, au trecut de atunci peste treizeci de ani!”

În clipa, aceea o boare plăcută îi mângâie fruntea, ca și când cineva i-ar fi luat capul în niște mâini nespus de curate și răcoroase. „Sunt atât de singur, se întristă bătrânul holtei, mereu singur, singur cuc! Da, mai mângâie-mi un pic părul; ah, de treizeci de ani nu mi-a mai pus nimeni mâna pe frunte!”

Încrâncenându-se și fremătând de emoție, dr. Blahouš continuă să stea la fereastră. „Aici e ceva, simți el, deodată, copleșit de o vrajă dulce și apăsătoare.

O, Doamne, dar eu… eu nu sunt singur!? Cineva mă ține, mă îmbrățișează, e cineva lângă mine; o, de-ar rămâne!”

Dacă în clipa următoare gazda ar fi intrat în odaie, l-ar fi văzut pe conferențiar stând la fereastră cu mâinile ridicate sus de tot deasupra capului lăsat pe spate, și pe fața lui ar fi citit expresia extazului suprem. Pe neașteptate, însă, tânărul savant se scutură ca dintr-un vis, deschise ochii mari și se întoarse la masa lui de lucru.

„Dar, pe de altă parte, – scrise el repede, fără să mai țină seama de ceea ce așternuse pe hârtie până atunci – e în afară de orice îndoială faptul că Dumnezeu nu se poate manifesta altfel decât prin forme rituale primitive. Decadența modernă a

credinței constituie legătura întreruptă cu vechea viață religioasă; Dumnezeu trebuie s-o ia de la capăt readucându-ne la credința lui, ca odinioară pe sălbatici; El este înainte de toate un idol și un fetiș; El este totemul unui grup, al unui clan sau al unui trib; El însuflețește natura și acționează prin intermediul vrăjitoriilor. În fața ochilor noștri se reproiectează astfel întreaga evoluție a vieții religioase, începând cu formele ei preistorice și vizând treptele ei cele mai înalte. S-ar putea ca actualul val religios să se spargă împărțindu-se în câteva curente, fiecare dintre ele străduindu-se să obțină supremația în detrimentul celorlalte. Ne putem aștepta la o perioadă de crâncene războaie religioase, care, prin înflăcărarea și dârzenia lor, vor întrece expedițiile cruciaților, iar prin măreția lor, însăși strălucirea ultimului război mondial. În lumea noastră necredincioasă, împărăția lui Dumnezeu nu va putea fi clădită fără mari sacrificii și fără confuzii dogmatice. Și, cu toate acestea, vă spun: dăruiți-vă trup și suflet Absolutului; credeți în Dumnezeu, indiferent sub ce chip vă vorbește. Aflați că El se și află în drum spre noi pentru a face din pământul nostru și, cine știe, poate chiar și din alte planete ale sistemului nostru, – regat etern al dumnezeirii, – un imperiu al Absolutului. Din timp, vă mai spun încă o dată: smeriți-vă!

Acest articol al conferențiarului universitar Blahouš apăru într-adevăr. Ce-i drept, nu în întregime; redacția publică numai un fragment din partea expozitivă și anume acel referitor la noile secte, precum și întregul final, făcând cu prudență mențiunea că studiul tânărului savant este, desigur, caracteristic pentru atmosfera și starea de spirit a vremii.

Prea mare vâlvă n-avu darul să stârnească articolul lui Blahouš, căci alte evenimente veniră să-l eclipseze. Doar tânărul savant Regner, doctor în filosofie și conferențiar universitar, citi cu deosebit interes, studiul lui Blahouš, după care ținu să declare în orice ocazie i se ivea:

— Blahouš ăsta e un tip imposibil. Pur și simplu imposibil. Spuneți și dumneavoastră, cum poate cineva să aibă curajul să vorbească despre religie ca specialist, când el însuși crede în Dumnezeu?

XIII
SCUZA CRONICARULUI

Și-acum, să-i fie îngăduit fidelului cronicar al Absolutului să atragă atenția asupra situației penibile în care se află. În primul rând, pentru că scrie tocmai capitolul XIII, cu conștiința că această cifră ghinionistă va avea o influență nefastă asupra clarității și plenitudinii istorisirii sale. Ceva trebuie să se încurce în acest nefericit capitol, de asta puteți fi sigur; autorul ar avea, ce-i drept, posibilitatea (ca și când i-ar fi scăpat din vedere) să scrie deasupra „Capitolul XIV”, dar cititorul atent s-ar simți frustrat de capitolul XIII, și asta, zău, pe bună dreptate; căci, la drept vorbind, a plătit pentru o poveste completă. De altfel, dacă și dumneavoastră vă e teamă cumva de cifra XIII, n-aveți decât să săriți capitolul de față; vă rog să mă credeți, nu veți pierde prin asta multă lumină din istoria întunecată a fabricii de Absolut.

Mai grave sunt alte nedumeriri și ezitări ale cronicarului. V-a înfățișat până acum, cu coerența și cursivitatea de care a fost capabil, nașterea și înflorirea fabricii de Absolut; a semnalat la timp efectele provocate de unele *cazane carburatorice*, de pildă la domnul Machat, la Banca Comercială, la industria textilă din Úpice, la draga lui Kuzenda și la caruselul lui Binder; a descris apoi tragicul caz de contaminare de la distanță, a cărui victimă a fost conferențiarul universitar Blahouš, contaminare tipică, provocată de volatilizarea liberă a Absolutului, care, precum se vede, a început să se răspândească îngrijorător, cu toate că acțiunea lui nu se desfășoară după un plan stabilit.

Dar acum imaginați-vă că de la începutul întregii povești au fost produse mii și mii de Carburatoare de tipurile cele mai variate. Trenuri, avioane, automobile și vapoare propulsate de acest motor, cel mai ieftin din câte au existat vreodată, au azvârlit în drumul lor nori întregi de Absolut, așa cum odinioară lăsau în urma lor numai praf, fum și duhoare. Gândiți-vă că mii de fabrici din lumea întreagă au și aruncat la fiare vechi cazanele cu aburi și că în locul lor au instalat Carburatoarele atomice; că sute de ministere și autorități publice, sute de bănci, burse și mari întreprinderi comerciale, sute de societăți de export și mari cafenele, sute de hoteluri și cazărmi, sute de școli și case muncitorești, mii de redacții și asociații de tot felul,

mii de cabarete și gospodării familiale au folosit *Cea Mai Modernă Instalație de Încălzire Centrală Carburatorică*, marca MEAS. Și mai gândiți-vă că între timp uzinele Stinnes, cu toate sucursalele lor, au aderat la concernul MEAS și că uzinele americane Ford au lansat producția în serie, care a aruncat zi de zi în lume treizeci de mii de Carburatoare.

Da, reflectați, vă rog, la toate acestea și amintiți-vă ce efect a avut fiecare dintre Carburatoarele ce v-au fost prezentate până acum cu atâta lux de amănunte. Înmulțiți aceste efecte cu sute de mii și, dintr-odată, veți înțelege situația dificilă a cronicarului. Cât de bucuros ar fi el să poată colinda cu dumneavoastră pe la toate Carburatoarele nou născute, să tragă cu coada ochiului în timpul încărcării lor în camioane, să dea o mână de fân, o bucățică de pâine sau de zahăr cailor cu crupe mari regești, care, trăgând din greu povara unui camion uruitor, cară într-o fabrică un nou cilindru de aramă; cât de bucuros ar fi el să asiste, cu mâinile la spate, la instalarea lui, să dea sfaturi montatorilor și apoi să aștepte clipa în care cilindrul ar prinde să se rotească; și pe urmă, cu câtă sete ar căuta pe fețele oamenilor momentul în care „El” ar începe să acționeze și să aibă înrâurire asupra lor, momentul în care Absolutul ar pătrunde în ei prin nas, prin urechi, sau prin mai știu eu ce, și s-ar porni să descompună firescul lor împietrit, inert, să le schimbe înclinațiile, să le vindece rănile morale; să vadă cum i-ar răscoli cu plugul lui adânc, cum i-ar aprinde, i-ar pulveriza și i-ar face să renască; cum le-ar deschide în față perspectiva unei lumi uimitoare și totuși atât de firesc umană, o lume a miracolelor, a extazului, a revelațiilor și inspirațiilor divine, a lumânării și credinței!

Precum vedeți, cronicarul vă mărturisește cinstit că nu poate face față rolului de istoriograf; acolo unde istoricul, folosindu-se de piua sau de teascul istoricei sale erudiții, al euristicii, al diplomației, al abstracției, al sintezei, al statisticii și al altor descoperiri ale istoriei, comprimă sutele de mii de evenimente mărunte, vii, personale, într-un fel de materie densă, maleabilă după bunul plac, și căreia i se spune „fapt istoric”, „fenomen social”, „act colectiv”, „evoluție”, „curent cultural” sau, în linii mari, „adevăr istoric”, cronicarul nu vede decât cazuri particulare, descoperind în ele chiar o anumită desfătare. Să zicem, de pildă, că acum ar trebui să facă o sinteză descriptivă

și să explice, pe o bază pragmatică, evolutivă și ideologică, „curentul religios” care a cuprins întreaga omenire înainte de anul 1950; conștient fiind de măreția acestei sarcini, el se apucă să colecționeze „fenomenele religioase” din perioada respectivă; și iată că, pe acest drum euristic, îl întâlnește, de pildă, pe Binder Jan, artist emerit al varieteului, care, îmbrăcat în cămașa lui vărgată, cutreieră satele cu caruselul său atomic. Sinteza istorică îi impune, bineînțeles, cronicarului să facă abstracție de cămașa vărgată, de carusel, ba chiar și de Binder și să-l rețină numai ca „substanță istorică”, ca extras științific al simplei constatări că „fenomenul religios a cuprins de la bun început păturile sociale cele mai diferite”. Ei bine, aici cronicarul e nevoit să recunoască deschis că nu poate să nu țină seama de Jan Binder, că e fermecat de caruselul lui și că tricoul lui vărgat îl interesează mai mult decât orice „trăsătură caracteristică” sau „sintetică”. Ce-i drept, atitudinea sa poate fi numită incapacitate științifică totală, diletantism pur, orizont istoric foarte îngust sau cum doriți; dar dacă cronicarul ar putea să cedeze înclinațiilor și simpatiilor sale personale, s-ar ocupa în continuare de Jan Binder, urmărindu-l până la Budějovice, de aici la Klatovy, Plzeň, Žlutice și așa mai departe; cu părere de rău l-a părăsit la Štěchovice, și acum flutură din mână în urma lui; adio, Binder, om de ispravă, adio, caruselule, adio, e ultima noastră întâlnire.

Dar dacă mă gândesc bine, Doamne, în egală măsură i-am părăsit pe Kuzenda și Brych și draga lor plutitoare de pe Vltava; ce n-aș da să mai petrec cu ei încă multe, multe seri, căci mi-e dragă Vltava și, în general, apa curgătoare, dar mai cu seamă serile pe malul apei, și i-am îndrăgit nespus de mult pe Kuzenda și Brych deopotrivă; în ceea ce-i privește pe ceilalți: pe domnul Hudec, pe brutar, pe poștaș, pe pădurar și pe îndrăgostiții din Štěchovice, sunt încredințat că și ei ar fi meritat să fie. Cunoscuți mai de aproape, la fel ca oricare dintre noi, la fel ca orice ființă umană.

Dar, deocamdată, sunt silit să mă grăbesc și abia îmi mai rămâne timp să agit în urma lor pălăria. Cu bine, domnule Kuzenda, noapte bună, domnule Brych; vă mulțumesc pentru acea unică seară petrecută cu voi pe draga plutitoare. Și de la dumneata trebuie să-mi iau rămas bun, domnule doctor Blahouš; aș fi bucuros să pot rămâne lângă dumneata mulți ani de-acum încolo, să le descriu oamenilor toată viața dumitale...

Oare viața unui conferențiar universitar nu e și ea bogată și captivantă în felul ei? Transmite-i, cel puțin, salutări doamnei gazde…

Tot ceea ce ființează pe această lume e demn de atenția noastră.

Iată de ce aș fi vrut să însoțesc, în calea lui, fiecare dintre noile Carburatoare; aș fi cunoscut, și în felul acesta ați fi cunoscut și dumneavoastră, mereu alți oameni, și asta, zău, nu strică niciodată; măcar și prin vizetă să fi pătruns cu ochiul în viața lor, să le fi surprins inimile, să fi asistat la nașterea credinței și a izbăvirii personale, să fi zăbovit lângă noile minuni ale sanctității umane; asta, credeți-mă, ar fi fost ceva pentru mine! Imaginați-vă un cerșetor, un șef de cabinet ministerial, un director de bancă, un mecanic de locomotivă, un pivnicer, un rabin, un maior, un redactor economic, un comic de cabaret, în general oameni de cele mai diverse meserii; imaginați-vă un avar, un libidinos, un neisprăvit, un sceptic, un viclean ascuns, un carierist și toate categoriile de firi și temperamente omenești; ei, și câte și mai câte cazuri infinit de variate, extraordinare și surprinzătoare, de manifestări ale grației divine (sau, dacă vreți, de otrăvire cu Absolut) ar putea fi întâlnite și cât de interesant ar fi să te ocupi de fiecare dintre ele, în parte! Câte trepte ale credinței nu există, de la credinciosul obișnuit până la fanatic, de la pocăit până la făcătorul de minuni, de la convertit până la apostolul înflăcărat! Ah, toate acestea să le poți cuprinde! Să le poți strânge mâna! Dar, degeaba, nu-i nimic de făcut; această operă nu va fi niciodată înfăptuită, iar cronicarul care a renunțat la onoarea de a distila pe principii științifice această imensă cantitate de material istoric, cu tristețe, se îndepărtează de *cazurile* care lui nu i-a fost dat să le povestească.

Ei, și ce bine ar fi să mai pot poposi un pic lângă Sfânta Elen! Să nu fiu silit să-l părăsesc, ca un trădător, pe Rudolf Marek, care se tratează de nervi într-un sanatoriu din Spindelmühle! Să pot dezveli creierul activ al domnului Bondy, marele strateg industrial! Dar ce folos, degeaba… Nu-i nimic de făcut! În momentul de față, Absolutul a și năpădit lumea, devenind un fenomen de masă; iar cronicarul, privind cu regret înapoi, e obligat să se decidă la o descriere sumară a unor evenimente sociale și politice care, inevitabil, s-au produs.

Așadar, să intrăm în noua sferă a faptelor.

XIV
ȚARA BELȘUGULUI

I s-a întâmplat adeseori cronicarului (și, desigur, și multora dintre dumneavoastră) ca atunci când – indiferent din ce motive – a privit bolta nocturnă și stelele tresărind pe ea și, dându-și seama într-o mută consternare de numărul lor uluitor, de inimaginabilele depărtări și dimensiuni astrale, să-i vină în minte că fiecare dintre aceste puncte reprezintă o gigantică lume incandescentă sau un întreg sistem planetar al vieții, și că asemenea puncte există, cine știe, să zicem cu bilioanele; sau când s-a uitat de pe culmile unor munți înalți (mie mi s-a întâmplat acest lucru în Tatra) la vasta panoramă ce i se deschidea de sus și a văzut sub el livezi, pășuni, pajiști, păduri, munți și, chiar în fața lui, un codru des, cu iarbă, și totul din belșug și încâlcit, și atât de bogat și însetat de viață, și a zărit în iarbă puzderie de flori, de gâze și fluturi, și în sinea lui a înmulțit acest necugetat belșug cu întinderile ce se desfășurau înaintea lui, Dumnezeu știe până unde, iar la aceste întinderi a mai adăugat milioane și milioane de alte întinderi, tot atât de pline și de îmbelșugate, care acoperă suprafața pământului nostru…

Cu alte cuvinte, cronicarului i s-a întâmplat de mai multe ori ca, în fața unor asemenea priveliști, să-și aducă aminte de Creator și să-și spună în sinea lui:

Dacă într-adevăr, cineva a plămădit, adică a creat, toate acestea, atunci trebuie să recunoaștem deschis, cu toată sinceritatea, că asta se cheamă risipă nemaipomenită. Ca să-și fi demonstrat cineva calitatea de creator, nu avea nevoie să creeze această abundență exorbitantă. Abundența înseamnă haos și haosul e ceva ce aduce cu lipsa de rațiune sau cu beția. Da, intelectul uman rămâne înmărmurit, stupefiat, în fața prisosinței acestui act creator. Ce mai, e mult *prea mult*. E o lipsă de măsură de-a dreptul bezmetică. Acela ce din naștere e FĂRĂ DE SFÂRȘIT este, de bună seamă, obișnuit în toate cu marile dimensiuni și nu cunoaște măsura dreaptă (căci *fiecare* măsură presupune un sfârșit), sau, mai bine zis, nu cunoaște nicio măsură.

Vă implor, nu luați asta drept o blasfemie; mă străduiam doar să exprim disproporția dintre rațiunea umană și abundența cosmică. Această proliferare arhimultiplicată fără rost,

neastâmpărată, de-a dreptul febrilă, a tot ceea ce există, îi apare ochiului lucid mai curând ca o dezlănțuire decât o creație conștiincioasă și metodică. Atât am vrut să vă spun, cu toată bunăvoința, înainte de a reveni la obiect.

După cum vă este cunoscut, arderea perfectă descoperită de inginerul Marek a dovedit aproape în întregime prezența Absolutului în orice particulă a materiei. Am putea (e bineînțeles numai o ipoteză) să ne imaginăm lucrurile cam așa: înaintea facerii lumii, Absolutul exista ca Energie Liberă Infinită. Din motive grave, de natură fizică și morală, această Energie Liberă s-a avântat asupra Creației, adică a Facerii, devenind astfel Energie Cinetică; și, urmând cu precizie legea contrariilor, ea a trecut apoi în stare de Energie Infinită Potențială; s-a pierdut, într-un fel, în efectul propriei sale munci, adică în materia creată, în care ea a rămas închisă, în formă latentă, în urma unui blestem magic. Și, dacă acest lucru e greu de înțeles, n-am ce să fac.

Acum, prin arderea perfectă obținută cu ajutorul motorului atomic al inginerului Marek, se pare că această energie potențială, descătușată din lanțurile materiale care o legau, s-a eliberat, devenind Energie Liberă sau, dacă vreți, Absolut activ, la fel de liber ca înaintea Creației. A fost acea năprasnică și neașteptată eliberare a acelei Puteri active, de nepătruns, care s-a mai manifestat o dată, tocmai prin Facerea Lumii.

Dacă, pe neașteptate, întregul cosmos s-ar consuma printr-o combustie perfectă, actul creator inițial ar putea să se repete; asta ar coincide, fără îndoială, cu sfârșitul lumii, cu o lichidare totală, care ar permite întemeierea unei noi firme mondiale, Cosmos II. Pentru moment, după cum bine știți, în laboratoarele lui Marek lumea materială a fost arsă numai cu kilogramul. Eliberat astfel, cu țârâita, Absolutul ori nu s-a simțit imediat destul de puternic ca să creeze, ori, cine știe, n-a mai vrut să se repete; pe scurt, el s-a decis într-un fel să se manifeste prin două procedee diferite, – unul oarecum tradițional, iar celălalt categoric modern.

Procedeul tradițional, prin care a început să se manifeste a fost, după cum știți, cel religios. De unde și toate acele variate forme de revelații divine, convertirile, efectele morale, miracolele, levitația, extazul, profețiile și, mai cu seamă, credința religioasă. Aici Absolutul a pătruns în viața personală și

spirituală a omului pe căi demult bătătorite, în schimb, în proporții fără precedent. În cele câteva luni cât a durat acțiunea lui, aproape că n-a fost om pe lume care – cel puțin vremelnic – să nu fi simțit *șocul religios* cu care Absolutul s-a prezentat ca pretendent al sufletului său. Asupra acestei manifestări psihologice a Absolutului vom reveni mai încolo, atunci când va fi necesar să descriem consecințele sale catastrofale.

A doua manifestare a Absolutului Liber a avut darul să aducă un element cu totul nou: Energia Infinită, care cândva s-a ocupat cu facerea lumii, s-a năpustit de data aceasta – ținând seama probabil de schimbarea condițiilor – asupra procesului de fabricație. Așadar, ea n-a mai Creat; în schimb a fabricat. În loc să se țină de creația propriu-zisă, s-a înhămat la jugul mașinilor, devenind, cu alte cuvinte, Muncitorul Infinit.

Imaginați-vă, de pildă, că într-o fabrică oarecare, să zicem o fabrică de ținte, în locul vechii mașini cu aburi a fost instalată, din motive de economie, cea mai ieftină sursă de energie, care este Carburatorul Perfect. Absolutul, emanat fără întrerupere de motorul atomic, a asimilat, datorită inteligenței sale native, într-o singură zi întregul procedeu de producție și, cu întreaga-i forță creatoare de neîmblânzit sau, poate, cu ambiția sa neînduplecată, s-a lansat în acest gen de fabricație: cu alte cuvinte, s-a apucat pe cont propriu să ștanțeze ținte. Din clipa în care și-a luat avântul, n-a mai existat forță să-i pună stavilă. Mașina, de nimeni controlată, a pornit să scuipe ținte. Barele de fier, anume pregătite pentru ștanțare, s-au ridicat una câte una și, plutind prin aer, s-au introdus singure în mașinile respective. La prima vedere, spectacolul părea înfricoșător. Când materia primă s-a consumat, fierul a început *să răsară* din pământ; terenul din jurul fabricii exhala fier curat, pompat parcă din străfundul pământului; apoi fierul a prins să se salte până la o înălțime de circa un metru și, cu o mișcare smucită de *parcă ar fi fost împins din spate*, a început să se strecoare în interiorul mașinilor. Fiți atenți, vă rog: eu, ce-i drept, spun „fierul s-a săltat” sau „fierul s-a strecurat”, însă martorii oculari povestesc în impresiile lor că fierul ar fi fost ridicat de o forță înverșunată, dar invizibilă *cu o violență* atât de evidentă și atât de concentrată, încât, de bună seamă, efortul datorită căruia s-au petrecut, de groază, celor prezenți li s-a făcut părul măciucă; toate acestea au fost *înspăimântătoare*. Acela dintre

dumneavoastră care a asistat vreodată la un joc de spiritism și a privit scena cu „ridicarea mesei”, îmi va confirma, desigur, că masa nu s-a înălțat pur și simplu cu o ușurință imaterială, ci, dimpotrivă, cu un fel de sforțare convulsivă care a făcut-o să trosnească din toate încheieturile, să se scuture, să se încordeze pentru ca, în cele din urmă, să salte în sus, împinsă parcă de o forță cu care până atunci dăduse o luptă încrâncenată. Dar cum să descrii înspăimântătoarea bătălie mută, în timpul căreia fierul este constrâns să țâșnească din adâncul pământului, să se turtească și să se prefacă în vergele subțiri, să pătrundă în interiorul mașinilor, să se lase tocat și să iasă afară în formă de piroane! Vergelele se răsucesc ca bicele, se împotrivesc din răsputeri mișcării violente care le face să se deplaseze, zornăie, scârțâie și scrâșnesc în tăcere, în muțenia imaterială cu care se înfruntă! Toate informațiile vremii consemnează *groaza* provocată de acest spectacol; la drept vorbind, e un miracol, dar să nu vă închipuiți cumva că miracolul e un lucru ușor și lesnicios, ca-n basme; dimpotrivă, se pare că în esența adevăratului miracol există o tensiune tulburătoare, enervantă. Dar indiferent de efortul desfășurat de Absolut în noua sa ocupație, ceea ce uimește, în primul rând, este rodnicia producției sale; și ca să rămânem în branșa țintelor, ei bine, aflați că unica fabrică de acest gen, cotropită de Absolut, a scuipat zi și noapte atâtea ținte și piroane, încât s-au adunat în curte munți întregi de asemenea produse, care în cele din urmă au sfârșit prin a dărâma gardurile și a se revărsa în stradă.

Să ne oprim pentru moment la ținte. Aici aveți prilejul să vedeți, în totalitatea ei, natura Absolutului, a inepuizabilului și risipitorului Absolut din timpul Facerii Lumii. Odată lansat în producție, nu l-a mai preocupat nimic, nici distribuirea, nici consumul, nici piața, nici utilitatea produselor; pur și simplu, și-a valorificat gigantica sa energie în fabricarea țintelor. Fiind în esența sa infinit, el n-a cunoscut măsura și nici limita în nimic din ceea ce făcea și, deci, nici în materie de ținte.

Vă puteți ușor imagina stupoarea muncitorilor dintr-o asemenea fabrică, văzând randamentul acestei noi forțe motrice. Ea a însemnat pentru ei o concurență neașteptată și neloială, ceva care a făcut ca munca lor să devină absolut inutilă; și, desigur, pe bună dreptate, s-ar fi ridicat ei să protesteze împotriva acestui atac al capitalismului industrial de

timp manchesterian, lansat împotriva muncitorimii, distrugând cel puțin fabrica și spânzurându-l pe proprietar, dacă ei înșiși n-ar fi fost surprinși și copleșiți de Absolut sub acel prim aspect al manifestărilor sale, care a făcut să izbucnească în mijlocul lor, în toate formele și în toate gradele, lumina credinței religioase. Cunoscuseră, pentru moment, levitația, prorocirile, facerea de minuni, viziunile, vindecările miraculoase, grația divină, dragostea de aproape și tot felul de alte stări asemănătoare, nefirești și, da, chiar miraculoase.

Pe de altă parte, vă puteți imagina primirea făcută de proprietarul unei astfel de fabrici acestei producții divine. De bună seamă, ar fi putut să jubileze, să dea afară toți muncitorii, cu care și-așa se certase până atunci la cuțite, și să-și frece mâinile de bucurie în fața acestei avalanșe de ținte, a căror producție nu-l costa nici măcar o centimă. Dar, fără îndoială, el însuși a avut de suferit de pe urma efectelor psihice ale Absolutului și, pe loc, fără să mai pregete, a predat întreaga fabrică muncitorilor, adică fraților săi întru Domnul; asta pe de o parte; pe de altă parte, însă, el și-a dat seama numaidecât că acei munți de ținte și piroane n-aveau absolut nicio valoare, întrucât pentru asemenea cantitate nu exista piață de desfacere.

Ce-i drept, muncitorii nu mai erau obligați să păzească mașina sau să care cu brațele vergelele de fier; în afară de asta erau și coproprietari ai uzinei. În schimb, după câteva zile și-au dat seama de necesitatea înlăturării, prin orice mijloace, a sutelor de tone de ținte care încetaseră de a mai fi o marfă. Mai întâi, s-a făcut încercarea de a se expedia vagoane întregi de ținte pe adrese fictive; apoi nu le-a rămas nimic mai bun de făcut, decât să le transporte la marginea orașului și aici să le depoziteze în hale uriașe. Această acțiune de îndepărtare a țintelor i-a ocupat pe toți muncitorii zilnic câte paisprezece ore încheiate; nimeni însă n-a crâcnit, fiind cu toții luminați de spiritul religios al dragostei de aproape și al întrajutorării.

Iertați-mă că am zăbovit atât de mult în sectorul țintelor. Absolutul n-a cunoscut specializarea industrială. A dat buzna cu același zel în filaturi, unde a făcut minunea nu numai de a împleti din nisip frânghii, ci de a scoate până și fire din el; s-a înfipt în țesătorii, în pive și fabrici de tricotaje, a cuprins întreaga ramură textilă, bobinând și înfășurând, fără întrerupere,

milioane de kilograme de tot ceea ce se poate tăia cu foarfeca. A pus stăpânire pe uzine metalurgice, pe laminoare, turnătorii, fabrici de mașini agricole, fierăstraie, fabrici pentru prelucrarea lemnului, fabrici de cauciuc, de zahăr, de produse chimice, de îngrășăminte sintetice, de azot, rafinării de petrol, tipografii, fabrici de hârtie, vopsitorii, fabrici de sticlă, de ceramică, de încălțăminte, de panglici, de cărămidă, de mine de cărbuni, fabrici de bere, distilerii, fabrici de produse lactate, de mori, monetării, fabrici de automobile, ateliere de șlefuit. Țesea, tricota, fila, forja, turna, monta, cosea, geluia, tăia, reteza, săpa, ardea, tipărea, albea, rafina, fierbea, filtra, presa, câte douăzeci și patru până la douăzeci și șase de ore zilnic, înhămat la mașinile agricole, în locul *Locomobilelor*, ara, semăna, grăpa, plivea, secera, recolta, treiera. În toate sectoarele sporea materia primă și însutea producția, de unul singur. Era inepuizabil. Făcea o adevărată risipă de randament. Găsise și un termen de calcul pentru propriul său infinit: abundența – belșugul.

Spectacolul cu înmulțirea miraculoasă a peștilor și a pâinilor în pustiu a avut parte de o reluare monumentală: miraculoasa înmulțire a țintelor și piroanelor, a scândurilor, a îngrășămintelor azotoase și a cauciucurilor de automobile, a hârtiei de ziar și a tuturor celorlalte mărfuri industriale.

A survenit pe lume o abundență nelimitată de tot ceea ce omul are nevoie. Numai că, de toate are omul nevoie, nu însă și de abundența nelimitată.

XV
CATASTROFA

Da, în aceste vremuri ordonate și – ca să zic așa – de scumpete binecuvântată, nu ne putem imagina răul social pe care-l provoacă abundența nelimitată. Ne închipuim că n-ar fi altceva decât Paradisul, sau raiul pe pământ, dacă, dintr-odată, s-ar găsi de toate în cantități inepuizabile. Cu atât mai bine, ne spunem în gând, ar fi de toate din belșug, pentru toți și pe deasupra și ieftin. Și încă ce ieftin.

Ei bine, catastrofa economică care – datorită intervenției industriale a Absolutului – s-a abătut asupra lumii în epoca pe care o înfățișăm, a constat în aceea că tot ceea ce avea nevoie omul se putea obține nu ieftin ci, pur și simplu, gratuit. Nimeni nu vă oprea să luați pe gratis un pumn de ținte ca să le bateți în pingele sau în dușumea, după cum nimeni nu vă împiedica să luați, tot pe gratis un vagon de ținte – numai că, se pune întrebarea, ce ați fi făcut cu el? L-ați fi dus undeva, la o sută de kilometri și acolo l-ați fi distribuit fără bani? Una ca asta n-ați fi făcut; pentru că, atunci când ați fi stat în fața acelei avalanșe de ținte, n-ați mai fi văzut țintele, adică niște obiecte relativ folositoare, ci un lucru lipsit de orice valoare și total absurd prin abundența lui, ceva la fel de inutil ca, de pildă, stelele de pe cer. Da, o asemenea îngrămădire de ținte noi, lucitoare, a avut uneori darul să înalțe, să impresioneze și chiar să trezească idei poetice, întocmai ca stelele de pe cer. Parcă ar fi fost creată anume pentru contemplarea mută. Văzută din punct de vedere peisagistic, era splendidă în felul ei, după cum splendidă e și marea privită ca atare. Dar nici marea nu poate fi transportată cu vagoanele în interiorul țării, acolo unde i se simte lipsa. Pentru apa de mare nu a existat niciodată o distribuție economică. Acum, nici pentru ținte nu mai exista.

Și iată că în timp ce aici se revarsă o mare de ținte scânteietoare, la o distanță de numai câțiva kilometri nu găsești o țintă, să tragi cu tunul. Depreciată economicește, ținta a dispărut din prăvălii. Dacă vreți să bateți o țintă în pingele sau s-o vârâți, în glumă, unui prieten sub cearșaf, zadarnic o căutați. Pur și simplu, nu există, după cum la Slany sau la Časlav nu există marea. Ehei, unde sunteți voi negustori ai timpurilor trecute, să cumpărați de aici, ieftin, lucruri trebuincioase și, mai

încolo, să le vindeți scump? Vai, ați dispărut, căci mila Domnului a pogorât în sufletele voastre; v-a fost rușine de câștigul vostru și ați închis dughenile ca să puteți medita în liniște asupra fraternității dintre oameni și ați împărțit tot, tot ce-ați avut, și niciodată, niciodată n-ați mai vrut să vă îmbogățiți din desfacerea bunurilor necesare tuturor fraților întru Domnul. Unde nu sunt prețuri, nu-i nici piață. Unde nu e piață, nu e nici desfacere. Unde nu-i desfacere, nu sunt mărfuri. Și unde nu sunt mărfuri crește cererea, cresc prețurile, cresc și beneficiile, cresc și afacerile. Dar voi ați întors spatele câștigului și ați adoptat o atitudine disprețuitoare, impasibilă, față de toate cifrele în general. Ați încetat de a mai vedea lumea materială cu ochii consumului, ai cererii și ai ofertei, ai pieței de desfacere. Cu mâinile împreunate spre cer ați admirat frumusețea și abundența acestei lumi. Și, între timp, s-au terminat țintele. S-au isprăvit, n-au mai fost; în timp ce undeva, departe, ele se îngrămădeau în avalanșe inepuizabile.

Și voi, brutarilor, ați ieșit în fața prăvăliilor voastre și ați strigat: „Veniți, oameni buni, pentru numele lui Dumnezeu, veniți să luați pâine și făină, și chifle crocante și franzeluțe; fie-vă milă și luați, luați fără bani, pe gratis!”

Și voi, negustori de manufactură și galanterie, și voi ați rostogolit în plină stradă baloturile de postav și pânzeturi fine și, vărsând lacrimi de bucurie, ați tăiat câte cinci sau câte zece metri fiecărui trecător și l-ați rugat, în numele Cerului, să primească de la voi acest dar neînsemnat; pentru ca apoi, în magazinele voastre pustii să mai cădeți și în genunchi și să-i mulțumiți Domnului că v-a îngăduit să-i înveșmântați pe semenii voștri ca pe niște crini de câmp.

Și voi, măcelarilor și mezelarilor, și voi v-ați pus pe cap coșurile încărcate cu carne, cârnați și cârnăciori și ați umblat din casă în casă, și ați ciocănit, și ați sunat pe la ușile oamenilor, rugându-i să-și aleagă fiecare după pofta inimii.

La fel și voi toți, cei ce vindeți ghete, mobilă, tutun, tolbe, ochelari, bijuterii, covoare, bice, frânghii, articole de metal, porțelan, cărți, dinți falși, zarzavaturi, medicamente și tot ce-și poate imagina omul, voi toți, atinși de adierea divină, ați dat buzna în stradă și „ați împărțit tot ce ați avut”, în nobila panică a grației divine, după care, întâlnindu-vă și stând smeriți în pragul prăvăliilor și depozitelor voastre deșarte, v-ați împărtășit

unul altuia, cu ochii strălucind de fericire: „în fine, mi-e cugetul mai ușor”.

La numai câteva zile după aceea, s-a și văzut rezultatul: n-a mai fost ce împărți. Dar nici ce cumpăra n-a mai fost. Absolutul devastase și curățase cu desăvârșire toate magazinele.

În acest timp, departe de orașe, mașinile rostogoleau din ele milioane de metri de postavuri și pânzeturi, niagare de zahăr cubic, abundența clocotitoare, grandioasă și inepuizabilă, de mărfuri de tot felul a *Supraproducției Divine*. Palidele încercări de a se distribui acest potop de produse consumatorilor au eșuat de la bun început. Simplu, nu s-a putut face față.

De aceea, e posibil ca această catastrofă economică, să fi fost provocată și de altceva și anume de o inflație monetară. Căci Absolutul pusese stăpânire și pe monetăriile statului și pe tipografii și aruncase zilnic pe piața mondială sute de miliarde de bancnote, monezi de metal și hârtii de valoare… Devalorizarea era desăvârșită: un pachet de cinci sute de mii nu însemna, la scurt timp de la emitere, mai mult decât un sul de hârtie igienică, nu prea moale. Dacă pentru un biberon de copil ați fi oferit un bănuț sau o jumătate de milion, din punct de vedere comercial ar fi fost totuna; oricum nu era de găsit, pentru că dispăruse de pe piață. Toate cifrele își pierduseră orice semnificație. Această răsturnare a sistemului cifric este, bineînțeles, o consecință a atotputerniciei și a nețărmuririi divine.

În acea epocă, în orașe începuseră să-și arate colții lipsurile și chiar foametea. Din motivele pe care le-am pomenit mai sus, aparatul însărcinat cu aprovizionarea dăduse un faliment total.

Ministere, ce-i drept, existau: ministerul aprovizionării, al comerțului, al asistenței sociale și al căilor ferate; potrivit concepțiilor noastre, ar fi fost cu putință captarea în uzine a uriașului torent al fabricației, păstrarea și ferirea produselor de stricăciune și transportarea lor, cu prudență, în locurile pustiite de dărnicia generoasă a divinității. Din păcate, însă, nu s-a întâmplat așa. Căci personalul ministerelor, cuprins în mod special de frenezia religioasă, își petrecea orele de lucru într-o nestăvilită bucurie a rugăciunii. La ministerul aprovizionării, stăpână pe situație era domnișoara Šarová, dactilografă, care ținea predici despre Cele Nouă Ceruri; la ministerul comerțului, șeful de serviciu Winkler propovăduia ascetismul, care amintea

de yoga indiană. E adevărat, această febră religioasă n-a ținut decât paisprezece zile, după care – probabil sub impulsul irezistibil al Absolutului – s-a instaurat o miraculoasă conștiință a datoriei. Autoritățile de resort au lucrat, cu înfrigurare, zi și noapte, ca să rezolve problema catastrofală a aprovizionării; dar, pe cât se pare, a fost prea târziu; singurul rezultat concret al acestei activități a fost că fiecare minister a produs zilnic între cincisprezece și cincizeci și trei de mii de dosare și acte, care, în urma unei hotărâri a Comisiei interministeriale, au fost încărcate zilnic în autocamioane și aruncate în Vltava.

Desigur, situația cea mai dezastruoasă a fost în sectorul alimentației, dar, din fericire (asta, firește, numai în măsura în care mă refer la relațiile din țara noastră), exista aici și VAJNICA NOASTRĂ ȚĂRĂNIME! Poate vă amintiți, în aceste clipe, domnilor, că întotdeauna se spunea: „țărănimea noastră, cinste ei, e miezul sănătos al națiunii”; de altfel, în legătură cu asta există și un vechi cântec: *Cine-i omul ăsta? îl cunoști tu oare?! E plugarul ceh, privește! / Omul care ne hrănește!* Cine e acest om în fața căruia a încetat febra risipitoare a Absolutului, cine e acest om care a înfruntat cu fermitate panica pieții mondiale, cine-i acest om care n-a încrucișat brațele, care nu s-a lăsat furat și răpus de nechibzuință și care „a rămas credincios pe pozițiile sale?” *Cine-i omul ăsta? îl cunoști tu oare? / E plugarul ceh, privește / Omul care ne hrănește!*

Da, plugarul nostru (și în alte părți s-a întâmplat aidoma), plugarul nostru a fost acela care, în felul lui, a salvat omenirea de la înfometare. Închipuiți-vă ce s-ar fi întâmplat dacă și el, întocmai ca orășenii, ar fi fost cuprins de mania împărțirii avutului la săraci și nevoiași, dacă ar fi împărțit toate grânele și vacile, și viteii, și găinile, și gâștele, și cartofii: în paisprezece zile, foamea s-ar fi instalat la oraș, iar satul ar fi fost supt, stors de vlagă, fără rezerve, și el însuși înfometat. Mulțumită însă înțeleptului nostru plugar, toate astea nu s-au întâmplat. Indiferent cum s-ar explica acest fenomen, acum, *ex. post*: prin instinctul miraculos al țărănimii noastre sau prin puritatea, fidelitatea și profunzimea tradiției sale de stăpân al pământului, sau, în sfârșit, prin aceea că în mediul rural Absolutul a fost mai puțin virulent, întrucât, pe pământurile fărâmițate ale gospodăriilor agricole, Carburatorul n-a cunoscut o întrebuințare atât de largă ca în industrie, pe scurt, indiferent ce explicații ați

căuta, cert e faptul că în condițiile prăbușirii generale a edificiului economic și monetar și al tuturor piețelor, *plugarul n-a împărțit nimic*. N-a dăruit nimănui nici măcar un fir de pai, nici măcar un bob de ovăz. Pe ruinele vechii ordini industriale și comerciale, plugarul nostru a stat și a vândut, cu calm și netulburat de nimeni, tot ce se putea vinde. Și a vândut scump. Condus de un tainic instinct, el a mirosit numaidecât amploarea catastrofală a belșugului, și de aceea a știut să pună frâna la vreme. Și a pus frâna prin aceea că a scumpit preturile chiar atunci când hambarele lui gemeau de bucate. Iată încă o dovadă uimitoare a miezului sănătos al populației noastre rurale, care fără să sufle o vorbă, fără organizare, condusă numai de o voce lăuntrică, izbăvitoare, a știut să scumpească totul și pretutindeni. Și prin faptul că a scumpit totul a păstrat totul în fața risipei. În mijlocul unei discrepanțe abundente a tuturor produselor, el a păstrat o insulă a lipsurilor și a scumpetei. A presimțit de bună seamă că în felul acesta va salva lumea de la pieire.

Pentru că, în timp ce celelalte mărfuri devalorizate și distribuite pe gratis au dispărut de pe piață – ca o necesitate naturală – produsele alimentare au continuat să se vândă. Firește, ca să le obții, trebuia să te duci după ele la țară. Brutarul, măcelarul sau zarzavagiul dumneavoastră nu mai aveau ce să ofere în afară de dragostea frățească sau un cuvânt de mângâiere sufletească. Și atunci ați luat ranița în spinare și ați mers cu mașina o sută douăzeci de kilometri; ați colindat apoi din gospodărie în gospodărie și ați cumpărat ici un kil de cartofi în schimbul unui ceas de aur, dincoace un ou pentru un binoclu, iar mai încolo un kilogram de tărâțe în schimbul unui armoniu sau al unei mașini de scris. Și ați avut ce mânca. Vedeți, dacă toate acestea plugarul le-ar fi împărțit, de mult ați fi fost în lumea celor drepți. Dar plugarul a păstrat pentru dumneavoastră până și litruța de unt; și a păstrat-o numai pentru faptul că a dat-o pentru un covor persan sau pentru un valoros costum național din regiunea Kyiov.

Ei bine, în fața cui s-au oprit toate extravagantele experiențe comuniste ale Absolutului? Cine a fost acela care nu și-a pierdut capul în această panică a virtuții? Cine a fost acela care a înfruntat catastrofalul potop al belșugului, care ne-a salvat de la

pieire, fie și cu prețul capetelor și bunurilor noastre materiale? Vorba cântecului:

Cine-i omul ăsta? Îl cunoști tu oare?
E plugarul ceh, privește!
Omul care ne hrănește!

XVI
ÎN MUNȚI

Amiază la cabana din Valea Ursului. Inginerul Rudolf Marek sta ghemuit pe un scaun în verandă; se uită o clipă într-un ziar, apoi îl strânge la loc, pentru a-și aruncă privirea peste lanțul întins al munților Krkonoše. E liniște; o liniște profundă, de cristal, stăpânește munții, și bărbatul prăbușit pe scaun se îndreaptă din șale ca să răsufle din adânc.

Dar ia te uită, în jos se vede un omuleț care vine spre cabană. „Ce aer curat e aici, își spune Marek în gând. Aici, slavă Domnului, Absolutul e încă în stare latentă, e închis în toate de o vrajă tainică, e ascuns în adâncurile munților și ale pădurilor, în iarba aceea fermecată, în albastrul cerului; aici nu zburdă pe străzi, nu face pe sperietoarea și nici minuni nu face; rezidă, doar, în tot ce-i material: un Dumnezeu de o prezență profundă și liniștită, care nici măcar nu respiră, ci se mulțumește doar să tragă cu coada ochiului”… Aici, Marek își împreună mâinile, înălțând o rugăciune mută de mulțumire: „Ah, Doamne, ce aer curat e!”

Omul care venea de jos s-a oprit în dreptul verandei.

— Slavă Domnului că te-am găsit, Marek!

Marek își aruncă privirea într-acolo, dar nu părea deloc entuziasmat.

— Bine că te-am găsit odată! repeta Bondy.

— Vino sus! îl pofti Marek, vizibil indispus. Ce vânt te aduce aici? Și ce-i halul ăsta pe tine, omule?

Într-adevăr, G. H. Bondy era galben ca ceara și jigărit; încărunțise zdravăn pe la tâmple, iar în jurul ochilor i se adunaseră riduri de oboseală. Se așeză tăcut lângă Marek și își strânse palmele între genunchi, ca într-o menghină.

— Hai, spune, ce-i cu tine? insistă Marek după o clipă de tăcere penibilă.

Bondy dădu din mână, plictisit.

— Mă pensionez, băiete. Mă retrag… știi… vreau să spun… vreau să spun că și pe mine… m-a atins…

— Ce? Grația divină? izbucni Marek, și se îndepărtă de el ca de un lepros.

Bondy încuviință din cap. Nu-i oare lacrima rușinii cea care tremură pe genele lui?

Marek șuieră în surdină:

— Vasăzică… până la urmă și tu… Vai de tine!

— Nu, se grăbi să strige Bondy, și își șterse repede ochii de lacrimi; nu, să nu-ți închipui cumva… că și acum… Știi, Rudo, eu, într-un fel, am schimbat macazul, ca să zic așa… am răbdat… și… am biruit, dar, să știi un lucru… când m-a pocnit povestea asta, crede-mă, a fost cea mai fericită clipă din viața mea. Habar n-ai, Rudo, ce voință feroce îl costă pe om ca să se descotorosească de afacerea asta.

— Cred, spuse Marek, cu gravitate. Dar, spune-mi, te rog, ce fel… ce fel de simptome ai avut?

— Dragostea de aproape, rosti Bondy în șoaptă. N-ai să crezi, băiete, dar eram înnebunit de dragoste. Da, eu. Niciodată n-aș fi crezut că e cu putință să încerci asemenea simțăminte.

Un timp amuțiră amândoi.

— Așadar, tu… tu ai… sparse Marek tăcerea.

— Da, am trecut greul, am scăpat. Știi, ca vulpea care își ronțăie piciorul când pică în capcană. Dar am ieșit al dracului de slăbit din povestea asta. Sunt o adevărată ruină, Rudo. Ca după tifos. De aceea am venit aici, mă înțelegi, ca să mă refac… Da', ia spune, aici e… curat?

— Cât se poate de curat. Până acum nici urmă de El, mă înțelegi… Se face Dumnealui simțit… așa nițel, în natură, și în mai toate… dar știi, la munte așa a fost de când lumea.

Bondy tăcea posomorât.

— Da, în fond, tu ce părere ai de chestia asta? spuse după un timp, cu un aer absent. Știi tu măcar ce se întâmplă acolo, jos?

— Primesc ziarele! într-o anumită măsură… și din ziare se poate reconstitui ce se întâmplă… E drept că mai încurcă ei lucrurile, cât pot… dar… cine se pricepe să citească printre rânduri… Ascultă, Bondy, e chiar atât de îngrozitor?

G. H. Bondy scutură din cap:

— Mai rău decât îți închipui, băiete. Într-un cuvânt, situația e disperată. M-auzi? șopti Bondy, distrus. El e… peste tot. Eu cred… că… că are un plan precis.

— Plan? explodă Marek, și sări în sus ca ars.

— Nu țipa așa. Da, da, așa e cum îți spun, băiete, un plan precis. Și îi dă bătaie cu o inteligență diabolică. Spune-mi, Marek, care-i cea mai mare putere din lume?

— Anglia, răspunse Marek fără să ezite.

— Da’ de unde. Industria. Industria-i cea mai mare putere din lume. Și așa numitele mase populare, da, da, și ele sunt cea mai mare putere din lume. Acum pricepi planul lui?

— Nu pricep.

— A pus stăpânire pe amândouă. A înșfăcat și industria, și masele. În felul ăsta are în mână totul. După toate aparențele, vizează dominația mondială. Da, da, așa stau lucrurile, dragă Marek.

Marek se așeză din nou:

— Stai, Bondy, spuse apoi calm. Află că de când mă aflu aici, la munte, am reflectat foarte mult la toate astea. Urmăresc cu regularitate tot ce se întâmplă și confrunt faptele. De la o vreme, dragă Bondy, nici nu mă mai preocupă altceva. Ce-i drept, nu știu încotro țintește El, de un lucru, însă, dragul meu, te pot asigura; n-are niciun plan! N-aș fi în stare să spun exact ce urmărește. O fi vrând, poate, să înfăptuiască ceva măreț, dar nici El singur nu știe ce și cum. Și să-ți mai spun ceva, Bondy: *El* este și continuă să fie doar o forță naturală și atâta tot. Din punct de vedere politic e surprinzător de dezinformat. Iar cât privește economia politică, e de un diletantism pur și simplu barbar. Era totuși mai bine pentru El să se fi subordonat bisericii. Asta, cel puțin, are experiență... Știi, uneori îmi lasă impresia că e atât de copilăros...

— Să nu crezi una ca asta, Rudo, îl întrerupse G. H. Bondy, cu o voce gravă. Ține minte ce-ți spun, El știe ce vrea. Nu întâmplător s-a înfipt El tocmai în marea industrie. E mai modern decât ne-am fi închipuit noi despre El înainte.

— Să fim serioși, totul e o joacă și nimic mai mult, ripostă Marek. Vrea și El să aibă o ocupație. Mă înțelegi, întreaga poveste nu-i, de fapt, decât un fel de zburdălnicie, o descărcare adolescentină a divinității. Stai, nu mă întrerupe, știu ce vrei să spui. E de-o hărnicie nemaipomenită. Ceea ce-i în stare să facă e de-a dreptul impunător. Dar, dragă Bondy, totul e atât de lipsit de orice sens, încât e limpede că în povestea asta nu poate exista niciun plan.

— În decursul istoriei lucrurile cele mai lipsite de sens au fost întotdeauna planurile precise, aplicate cu consecvență, declară solemn G. H. Bondy.

— Ascultă, Bondy, se grăbi să-l contrazică inginerul Marek. Privește aceste mormane de ziare. Te rog să mă crezi. Îl

urmăresc pas cu pas și-ți pot spune că în tot ceea ce face nu-i niciun pic de coerență. Totul nu-i decât o improvizație a atotputerniciei. Dumnealui se ține de trucuri, ce-i drept, formidabile, dar toate-s făcute orbește, de mântuială, fără nicio noimă, haotic. Pricepi, activitatea Lui nu-i câtuși de puțin organizată. A venit pe lume mult prea nepregătit. În asta constă slăbiciunea Lui. De altfel, și mie îmi impune, numai că, spre deosebire de alții, eu îi văd slăbiciunile. Bun organizator nu este, de asta te sigur, și bănuiesc că nici n-a fost vreodată. Are idei geniale, dar nu e consecvent. Eu unul, dragă Bondy, mă mir că tocmai tu n-ai izbutit până acum să-l dibuiești. Tu, un om atât de deștept și atât de abil! Mă mir.

— Cu el nu-i nimic de făcut, replică Bondy. Te ia prin surprindere în propriul tău suflet și s-a zis cu tine. Dacă nu izbutește să te convingă pe calea rațiunii, te dă gata cu miracolul credinței. Știi bine ce i-a făcut lui Šavla.

— Vezi, Bondy, tu fugi de El, în timp ce eu îl urmăresc pas cu pas și nu-L scap o clipă din ochi. Cred că am început să-L cunosc nițel și aș putea, eventual, să-i întocmesc și mandatul de arestare. Înfățișarea: infinită, invizibilă, informă. Domiciliul: pretutindeni, în preajma motoarelor atomice. Ocupația: comunist mistic. Delictele pentru care e urmărit: alienarea proprietății particulare, practicarea ilegală a profesiunii de medic, încălcarea legii privitoare la dreptul de întrunire, tulburarea activității publice și așa mai departe. Semne particulare: omnipotența. Pe scurt, dispuneți arestarea lui.

— Ție-ți arde de râs, suspină G. H. Bondy. Nu râde, Marek. Ascultă ce-ți spun: victoria e de partea Lui.

— Încă nu, exclamă Marek. Încă nu! Ține minte ce-ți spun. Până acum a dovedit că nu se pricepe deloc să guverneze. N-a făcut decât să încurce ițele, cu spiritul Lui inovator. De pildă, s-a apucat de supraproducție în loc să construiască, mai întâi, un miraculos trafic feroviar. Acum El singur nu mai știe pe unde să scoată cămașa, căci tot ce a produs nu face nici cât o ceapă degerată. Belșugul Lui miraculos n-a fost decât un fel de a izbi zdravăn cu bâta în baltă. În al doilea rând, cu mistica Lui a dat peste cap autoritățile și a produs perturbări în întregul aparat administrativ, de care tocmai acum ar avea nevoie, ca să poată menține ordinea. Revoluție poți face oriunde vrei, numai în organele administrative, nu; de-ar fi să pui la cale și sfârșitul

lumii, ca să reușești trebuie mai întâi să distrugi universul, și abia pe urmă autoritățile publice. Da, Bondy, așa stau lucrurile. În al treilea rând, s-a apucat, asemenea celui mai naiv dintre teoreticienii comuniști, să suprime moneda, paralizând în felul acesta, dintr-odată, circulația produselor. Habar n-a avut că legile pieții sunt mai puternice decât legile divinității. N-a știut că producția fără comerț e pur și simplu un nonsens. N-a știut nimic. S-a comportat ca un… ca un… Ce mai, s-a comportat ca și când cu o mână ar fi distrus tot ceea ce cu cealaltă avea de gând să facă. Ca acum să avem parte de o abundență miraculoasă și în același timp de a criză catastrofală… E atotputernic și totuși n-a răspândit nimic decât haos. Știi, eu cred că, într-adevăr, El a făcut cândva legile naturii și dinozaurii și brontozaurii, și munții, și tot ce vrei, dar comerțul, Bondy, comerțul nostru modern și industria noastră modernă, garantez că nu le-a făcut, pentru că, pur și simplu, la așa ceva nu se pricepe. Nu, Bondy, comerțul și industria nu sunt de la Dumnezeu…

— Stai, stai, interveni G. H. Bondy, știu… și-mi dau seama că urmările Lui sunt… sunt catastrofale… incomensurabile… ineluctabile… Dar, spune, spune și tu, ce putem face cu El?

— Deocamdată nimic. Eu, dragă Bondy, mă mulțumesc doar să observ și să confrunt faptele. Ceea ce se întâmplă e, de fapt, un nou Babilon. Uite, publicațiile clericale își exprimă bănuiala că „haosul și tulburările din epoca noastră de efervescență religioasă, sunt pregătite cu un rafinament diabolic de Asociația Masonilor Liberi”. Ziarele naționaliste îi acuză pe evrei, socialiștii de dreapta îi acuză pe cei de stânga, agrarienii se năpustesc asupra liberalilor; să mori de râs, nu alta. Și ține minte, Bondy, adevărata aiureală abia începe; abia acum se pune la cale o întreagă halima. Vino mai aproape, Bondy, să-ți spun ceva…

— Ei?…

— Spune, tu ce crezi?… El… mă înțelegi… El… e numai unul? … Unul singur?…

— Nu știu, spuse Bondy. Dar de ce întrebi? Crezi că de asta depinde ceva?

— Totul, răspunse Marek, totul. Vino, vino mai aproape, Bondy, și ciulește bine urechile.

XVII
CIOCANUL ȘI STEAUA

— Frate Gardian prim, ce vezi la răsărit? întrebă Venerabilul, îmbrăcat din cap până în picioare în negru și ținând în mână un șorț alb de piele, și un ciocan mic de argint.

— Îi văd pe Maiștri adunați în Atelier, gata să înceapă Lucrul, răspunse Gardianul prim.

Venerabilul bătu cu ciocanul în masă.

— Frate Gardian secund, ce vezi la apus?

— Îi văd pe Maiștri adunați în Atelier, gata să înceapă Lucrul.

Venerabilul bătu de trei ori cu ciocanul în masă.

— Să înceapă Lucrul!

Frații Lojii Francmasonice Libere „Ciocanul și Steaua” luară loc pe scaune cu ochii la Venerabilul G. H. Bondy, care-i convocase într-un mod atât de neobișnuit. O liniște de biserică domnea între cei patru pereți ai Atelierului îmbrăcați cu draperii negre și pe care erau țesute Maximele Fundamentale. Bondy, Venerabilul, era palid și îngândurat.

— Fraților, se auzi curând vocea Venerabilului, v-am convocat în mod excepțional… în mod excepțional v-am convocat pentru această Lucrare, care… cu titlul excepțional… și… împotriva prevederilor secrete ale Ordinului nostru… nu constituie o simplă formalitate. Știu… știu că în felul acesta tulbur caracterul solemn și sacru al Muncii noastre… cerându-vă… cerându-vă să vă pronunțați într-o chestiune într-adevăr gravă… și… și publică… de mare anvergură.

— Venerabilul are dreptul să stabilească Munca, declară fratele Judex Formidabilis într-o atmosferă de emoție generală.

— Ei bine, reluă G. H. Bondy, e vorba… e vorba de atacurile din partea partidei clericale. Se spune că activitatea noastră seculară și… și secretă… ar fi legată de… de evenimentele excepționale… și regretabile… care s-au produs în domeniul industrial și… și spiritual. Ziarele clericale afirmă că Lojile gândirii libere… ar fi provocat… În mod deliberat… această dezlănțuire a forțelor demonice. Vă întreb… vă întreb pe voi… ce avem de făcut în actuala situație catastrofală… pentru Binele… și Propășirea Omenirii… și spre cinstea și gloria Supremului. Și cu asta… cu asta, deschid discuția.

După câteva clipe de tăcere solemnă, se ridică de pe scaun Gardianul secund:

— Fraților, în acest moment istoric, salut, ca să zic așa, cuvintele profunde rostite aici de preastimatul nostru Venerabil. Domnia-sa, ca să zic așa, a pronunțat cuvintele „evenimente regretabile”. Da, noi, acei care, ca să zic așa, nu urmărim decât Propășirea Omenirii, suntem datori să calificăm toate aceste regretabile miracole, revelații divine, crize de dragoste față de aproape și alte perturbări drept evenimente, ca să zic așa, regretabile în cel mai înalt grad. Trebuie, cu toată conspirativitatea ce-i revine Ordinului nostru, să respingem, ca să zic așa, orice legătură între faptele regretabile, care, ca să zic așa, nu corespund principiilor tradiționale și progresiste ale Marelui nostru ordin. Fraților, aceste principii regretabile sunt, ca să zic așa, în contradicție principială cu ceea ce, nu-i așa, cum bine a spus Venerabilul, deoarece clericalii, ca să zic așa, se înarmează împotriva noastră, dacă avem în vedere, nu-i așa, Interesele Supreme ale Omenirii, drept care propun să ne exprimăm, în accepția totală a cuvântului, acordul nostru cu regretabilele evenimente, cum bine a spus Venerabilul. Atât am vrut să spun.

Judex Formidabilis se ridică în picioare:

— Frate Venerabil, cer cuvântul. Constat cu regret, că aici s-a vorbit într-un mod regretabil despre anumite evenimente. Eu socotesc că aceste evenimente nu sunt chiar atât de regretabile cum își închipuie fratele Gardian secund. De fapt, nu știu la ce evenimente face aluzie fratele Gardian secund, dar dacă are în vedere reuniunile religioase la care particip și eu, sunt de părere că se înșală, ba chiar, de ce n-aș spune-o direct, comite o gravă eroare.

— Propun, interveni un frate, propun să supunem votului dacă pomenitele evenimente sunt sau nu regretabile.

— Iar eu, ceru cuvântul un altul, propun să alegem un comitet restrâns pentru cercetarea și analizarea evenimentelor regretabile, un comitet compus, să zicem, din trei membri.

— Cinci membri!

— Doisprezece membri!

— Permiteți, Fraților, răsună glasul fratelui Judex Formidabilis, încă n-am terminat.

Venerabilul bătu cu ciocănelul în masă:

— Are cuvântul fratele Judex Formidabilis. Să-l lăsăm să vorbească.
— Fraților, începu Judex, mieros: n-o să ne apucăm să ne certăm pentru un cuvânt. Evenimentele despre care au fost pronunțate aici opinii regretabile sunt de o asemenea natură, încât merită atenția, interesul, da, și sunt chiar vrednice a fi luate în seamă. Eu nu tăgăduiesc faptul de a fi participat la reuniunile câtorva cercuri pioase, care s-au bucurat de o favoare specială a proniei cerești. Sper că această participare nu este incompatibilă cu disciplina Masonului liber.
— Deloc, se auziră câteva glasuri în cor.
— De altfel, recunosc că eu însumi am avut cinstea și onoarea de a înfăptui câteva minuni, e drept, mai mici. Cred că nici asta nu contravine Rangului și Demnității mele.
— Desigur că nu.
— Pot așadar, din propria-mi experiență, să vă declar că pomenitele evenimente sunt dimpotrivă demne, înălțătoare și pline de virtuți, că ele contribuie la Fericirea Omenirii și la Gloria Supremului, drept care – din punct de vedere masonic – nu poate exista împotriva lor nicio obiecție. Propun, deci, ca Loja să-și proclame neutralitatea față de toate aceste manifestări concrete ale prezenței divine.
Fratele Gardian prim sări de pe scaun și spuse:
— Fraților, eu unul, ce-i drept, nu cred în toate astea, n-am văzut, nu știu, dar socotesc că ar fi mai bine să fim pentru această… religie. Eu cred că toată povestea asta nu-i nicio scofală, dar nu văd de ce ar trebui neapărat s-o spunem? De aceea, eu propun ca să facem cunoscut, bineînțeles pe cale secretă, că avem în privința asta cele mai bune informații și că, în consecință, suntem de acord ca totul să fie așa cum e.
Venerabilul își ridică privirea și spuse:
— Atrag atenția fraților că Absolutul a fost ales președinte de onoare al Uniunii Industriașilor. De asemenea, vă informez că acțiunile MEAS, mai bine zis așa-numitele Acțiuni ale Absolutului, mai pot încă să crească. În treacăt fie spus, cineva, care nu dorește să fie numit, a donat Vitregitei Pungi a Lojii noastre o mie de bucăți din aceste acțiuni. Vă rog să continuați dezbaterile.
— Dacă așa stau lucrurile, spuse Gardianul secund, eu unul retrag cuvintele despre, ca să zic așa, acele evenimente

regretabile. Din punct de vedere superior, nu-i așa, mă declar întru totul de acord. Propun, așadar, să discutăm chestiunea, ca să zic așa, dintr-un punct de vedere superior.

Venerabilul își ridică din nou privirea și spuse:

— Îmi revine sarcina de a vă atrage atenția că Marea Lojă intenționează să emită și să publice instrucțiuni cu privire la ultimele evenimente. Marea Lojă recomandă Maiștrilor să adere la cercurile religioase și să le organizeze în spirit masonic, transformându-le în Ateliere de Ucenici. Noile Ateliere să fie conduse și îndrumate într-un spirit luminat și anticlerical. E de recomandat să se țină seamă de diferitele secte și dogme, cum sunt: Moniștii, Abstinenții, Fletscherienii, Vegetarienii etc. Fiecare cerc să fie instruit în altă credință, pentru ca în felul acesta să aflăm pe calea experienței practice care dintre ele e cea mai bună pentru Fericirea Omenirii și pentru Gloria Supremului. Din ordinul Marii Loji, această activitate este obligatorie pentru toți Maiștrii. Vă rog, puteți continua discuțiile.

XVIII
ÎNTR-O REDACŢIE DE NOAPTE

Cel mai mare dintre cotidianele catolice, adică ziarul populist *Prietenul poporului*, nu dispunea de o redacție prea numeroasă; așa se face că la orele nouă și jumătate seara, la datorie nu se afla decât redactorul de noapte Koštál (Dumnezeu știe de ce tuturor redactorilor de noapte le duhnesc atât de îngrozitor pipele) și abatele Jošt, care, fluierând printre dinți, scria articolul de fond pentru a doua zi.

În clipa aceea, în birou își făcu apariția paginatorul Novotný, aducând cu el niște perii încă umede.

— Ei, ce se aude cu fondul, domnilor? Fondul, mormăi el. Când vreți să-l mai culegem?

Abatele Jošt încetă să mai fluiere:

— Gata, imediat, domnule Novotný, se grăbi să-i răspundă. Numai un cuvânt, un singur cuvânt nu-mi vine... Spune-mi, te rog, „mașinațiuni diabolice” am mai avut?

— Alaltăieri.

— Aha. Dar „uneltiri perfide”?

— Și asta am avut zilele trecute.

— Dar „escrocherie infamă”?

— Asta a fost azi.

— Dar „invenție nelegiuită”?

— De cel puțin șase ori, interveni redactorul Koštál.

— Hm, ce păcat, suspină abatele Jošt. După părerea mea, în redacția noastră s-a făcut prea mare risipă de idei. Cum v-a plăcut editorialul de azi, domnule Novotný?

— Tare, spuse paginatorul. Dar, știți, ar fi mai bine să dăm la cules...

— Gata, s-a făcut, imediat, îl asigură abatele Jošt. Cei de *sus*, cred că au fost mulțumiți de numărul de azi dimineață. O să vedeți, acuși apare Sfinția Sa Episcopală. Parcă-l aud: „Bravo, Jošt, ai tăiat în carne vie”... Da’ ia spuneți, „zarvă turbată” am mai avut?

— Avut.

— Păcat. Trebuie să aliniem baterii noi și să deschidem focul. „Jošt, mi-a spus mai deunăzi Sfinția Sa, intră tare în ei! Totu-i vremelnic pe pământ, numai noi suntem eterni!” Domnule

Novotný, dumitale nu-ți vine în minte un cuvânt, așa, mai ca lumea?

— Știu și eu, să zicem, de pildă, „… mărginire criminală”. Sau „ură perversă”.

— Asta ar merge, răsuflă ușurat abatele Jošt. Domnule Novotný, de unde scoți dumneata idei atât de bune?

— Din colecțiile mai vechi ale *Prietenului poporului*. Dar știți ce, mie dați-mi fondul, părinte.

— Gata, numaidecât. Așteptați. „Mărginirea criminală și ura perversă a anumitor cercuri care, cot la cot cu idolii lui Baal[8], tulbură apa limpede de pe stânca Sfântului Petru”, așa, gata, s-a făcut: „stânca Sfântului Petru… tulbură apa limpede”, aha… „și clădesc pe ea vițelul de aur”, care se identifică, bineînțeles, cu Diavolul, sau, cu alte cuvinte, cu Absolutul…

— Sunteți gata cu editorialul? strigă cineva din ușa redacției nocturne.

— Laudetur Jesus Christus, Sfinția Voastră Episcopală, icni abatele Jošt.

— Sunteți gata cu editorialul? repetă episcopul Linda, intrând repede în biroul redacției. Cine a scris fondul de azi dimineață? Dumnezeule Cristoase, cine-i imbecilul care a putut scrie asemenea nerozii?

— Eu, bâigui abatele Jošt, bătând în retragere. Sfinț… Vvvoastră… eu… eu am… am gândit că…

— N-ai ce să gândești, zbieră episcopul Linda, împroșcând scântei înspăimântătoare de sub lentilele micuțe ale ochelarilor săi cu rama de aur. Ține! Și mototolind în mână numărul de dimineață al ziarului *Prietenul poporului*, îl aruncă la picioarele lui Jošt. „Eu am gândit!”… Poftim, dumnealui gândește! De ce n-ai telefonat? De ce n-ai întrebat cum trebuie să-l scrii? De ce? Iar dumneata, Koštál, dumneata cum de-ai putut publica așa ceva? Te pomenești că și dumneata ai gândit, hai, te pomenești! Novotný!

— Da, vă rog, oftă paginatorul tremurând din tot corpul.

— Dumneata de ce ai dat la cules tâmpenia asta? Nu cumva și dumneata ai gândit?

---

[8] Divinitate principală în religia unora dintre popoarele semitice. Personifica la origine acţiunea binefăcătoare a soarelui, ulterior i s-au adăugat ca atribute bunătatea, frumuseţea şi stăpînirea universului. La fenicieni a fost confundat la un moment dat cu Moloh.

— Nu, vă rog, protestă paginatorul. Eu, vă rog, eu culeg ceea ce mi se trimite… eu trebuie…

— Nimeni nu trebuie nimic în afară de ceea ce vreau eu! declară energic episcopul Linda. Ia loc, Jošt, ia loc și citește ce-ai trăncănit azi dimineață. Haide, citește am spus!

— „De multă vreme”, începu să citească abatele Jošt, cu voce tremurată, editorialul său de dimineață, „de multă vreme… opinia… opinia noastră… publică… e… e neliniștită de… de o escrocherie infamă…”

— Cum?

— Escrocherie infamă, Sfinția Voastră Episcopală, gemu abatele Jošt, eu… eu am gândit… eu am crezut… acum văd… văd…

— Ce?

— Că e puțin prea tare… această escrocherie infamă…

— Cred și eu. Citește mai departe!

— …„escrocherie infamă cu așa-numitul Absolut… cu care masonii, evreii și alți așa-ziși partizani ai progresului… prostesc omenirea. E dovedit științific…”

— Poftim, ascultați-l! tună și fulgeră episcopul Linda. Dumnealui, dumnealui a dovedit ceva, și încă științific! Citește mai departe!

— …e dovedit științific, bolborosi sărmanul Jošt, că așa-numitul Absolut… este… este o… o înșelătorie a păgânilor necredincioși… la fel ca și isprăvile cu mediul spi…”

— Stai, spuse, cu o subită amabilitate episcopul Linda. Așează-te și scrie ce-ți dictez: „E dovedit științific… ai scris?… e dovedit științific că eu, abatele Jošt, sunt un mare măgar, un nătărău, un neisprăvit, un nepriceput…” ai scris?

— Da, vă rog, șopti distrus abatele Jošt. Binevoiți a continua, Sfi… Sfinția Voastră…

— Azvârle-l la coș, fiule, spuse Episcopul, și ciulește bine urechile tale de nătâng. Ai citit ziarele de dimineață?

— Citit, Sfin…

— Mă îndoiesc. Azi-dimineață, micuțul meu abate, a apărut, înainte de toate, „Comunicatul” Uniunii moniștilor, în care se declară că Absolutul este acea Unitate pe care moniștii au identificat-o întotdeauna cu Dumnezeu, și deci cultul Absolutului corespunde întru totul învățăturii moniste. Ai citit?

— Citit.

— Apoi a apărut știrea că Lojile masonice recomandă membrilor lor să practice cultul Absolutului. Ai citit?

— Citit.

— Mai departe: la Congresul sinodului luteranilor, supraintendentul Maartens a ținut o conferință de cinci ore în care a demonstrat identitatea Absolutului cu revelația divină. Ai citit?

— Citit.

— Mai departe. La Congresul Internaționalei a șaptea, delegatul rus Paruskin-Rebenfeld, a propus să fie venerat Tovarășul Dumnezeu, care și-a manifestat profunda sa simpatie față de muncitori prin aceea că a coborât în fabrici și uzine. De asemenea, s-a luat cu satisfacție act de faptul că Tovarășul Suprem a decis să muncească El însuși în locul celor exploatați. Apoi s-a cerut să I se facă propuneri cu privire la o grevă generală în toate întreprinderile Sale, ca o nouă mărturie de solidaritate cu cei ce muncesc. După consfătuirea secretă a prezidiului, propunerea a fost retrasă, ca fiind prematură. Ai citit?

— Citit.

— În fine, a fost adoptată o rezoluție în care se declară că Absolutul este proprietatea exclusivă a păturilor proletare, populare, și că burghezia n-are dreptul să-L venereze sau să accepte minunile Lui. Congresul a trasat sarcina elaborării unui cult muncitoresc al Absolutului și a hotărât înarmarea secretă, pentru cazul în care capitalul ar încerca să exploateze sau să-și însușească Absolutul… Ai citit?

— Citit.

— Mai departe: Manifestul Gândirii Libere, Comunicatul Oastei Domnului, Comunicatul Centrului Theosofic Adyar, scrisoarea deschisă adresată Absolutului și semnată de Comunitatea de ajutor a micilor proprietari, manifestul Asociației proprietarilor de Carusele, semnat de însuși președintele ei, Jan Binder, apoi Glasul Unității protestante din Constanța, edițiile speciale ale *Vocii de dincolo de mormânt, Cititorului anabaptist* și *Abstinentului*… Ai citit toate astea, om de nimic?

— Citit.

— Păi vezi, dragă fiule: o omenire întreagă reclamă cu mare pompă Absolutul pentru sine, pretutindeni I se fac onoruri și oferte strălucite, e numit membru de onoare, mecena,

protector, Dumnezeu și mai știu eu ce, și în timpul acesta, la noi, un descreierat de abate cu numele de Jošt, da, Jošt, dacă s-a mai pomenit așa ceva, un pirpiriu de Joštiček, se apucă să urle că totul nu-i decât o escrocherie infamă și o înșelătorie științific dovedită! Frumos, n-am ce spune! Frumos ne-ai aranjat! Of, Dumnezeule, Cristoase!

— Dar bine, Sfinția Voastră episcopală… eu… știți, am avut dispoziții să… scriu împotriva… Împotriva acestor fe… fenomene…

— Ai avut, îl întrerupse episcopul, cu asprime. Dar bine, omule, tu nu vezi că situația s-a schimbat? Ascultă, Jošt, strigă episcopul Linda, ridicându-se în picioare; sanctuarele noastre sunt goale și oițele noastre au fugit împrăștiindu-se care încotro, în căutarea Absolutului; Jošt, om prost și neghiob, dacă vrem să aducem oițele înapoi, trebuie să câștigăm Absolutul de partea noastră. Înțelegi? Vom instala în toate bisericile Carburatoare Atomice, dar tu, preoțelule, tu nu poți pricepe una ca asta. Ține minte, însă, un lucru: Absolutul trebuie să lucreze pentru noi, trebuie să fie al nostru, *id est*, trebuie să fie *numai* și *numai* al nostru! *Capiscis, mi fili*?

— *Capisco*, rosti, cu voce șoptită, abatele Jošt.

— *Deo gratias*! Așa, Joštiček, și acum o întorci frumușel cu trei sute șaizeci de grade și-mi scrii un articolaș de fond de toată splendoarea, în care faci cunoscut că Sfânta Congregație, ținând seama de rugămințile credincioșilor a hotărât să primească Absolutul în sânul bisericii. Poftim, domnule Novotný, asta-i scrisoarea Nunțiului Apostolic în acest sens; intră pe pagina întâi, cu literă grasă, corp 36, fii bun și dă-o la cules. Iar dumneata, Koštál, scrie la cronica locală că președintele G. H. Bondy va primi duminică sfântul botez din însăși mâna arhiepiscopului, la care mai adaugă, de bună seamă, că actul e salutat cu bucurie și cu etc, etc. M-ai înțeles, nu-i așa? Iar tu, Jošt, așează-te și scrie… Stai, pentru început, un cuvânt mai tare.

— Sfinția Voastră, ce-ați spune, de pildă: mărginirea criminală și furia perversă a anumitor cercuri…

— Perfect, scrie atunci: „Mărginirea criminală și furia perversă a anumitor cercuri se străduiesc de mai multe luni să împingă poporul nostru pe căile rătăcirii. În mod public e proclamată erezia că Absolutul ar fi altceva decât acel Dumnezeu spre care,

încă din leagăn, ne-am înălțat mâinile împreunate… ai scris?… mâinile împreunate… în Credința și… și dragostea copilărească…” Ai scris? Bun, atunci să mergem mai departe…

XIX
PROCESUL DE CANONIZARE

Desigur, veți înțelege și dumneavoastră că primirea Absolutului în sânul Bisericii a constituit, în împrejurările date, o mare surpriză. De altfel actul a fost înfăptuit numai pe baza unui *breve*[9] papal, iar colegiului cardinalilor, care a fost pus în fața unui fapt împlinit, nu i-a mai rămas decât să dezbată chestiunea dacă Absolutului i se pot conferi tainele Sfântului Botez. A-l boteza pe Dumnezeu este, ce-i drept, o tradiție firească a bisericii (a se vedea cazul Sf. Ioan Botezătorul), dar și într-un asemenea caz, cel ce primește botezul trebuie să fie prezent în carne și oase; în afară de aceasta s-ar mai fi ridicat și o mult prea delicată problemă politică, și anume: care dintre monahi să fie ales drept naș al Absolutului? Iată de ce Sfânta Congregație a recomandat ca, la proximul serviciu divin pontifical, Sfântul Părinte să se roage pentru noul membru al bisericii, ceea ce s-a și întâmplat într-o formă ceremonială foarte solemnă. În continuare, a fost adoptat și înscris în doctrina ecleziastică canonul prin care se arată că, pe lângă taina sfântului botez și a botezului sângelui, biserica recunoaște botezul prin fapte sfinte, meritorii și virtuoase.

În treacăt fie spus, cu trei zile înaintea emiterii amintitului *breve* papal, Sfântul Părinte îl primise într-o lungă audiență pe domnul G. H. Bondy, care, în prealabil, avusese o întrevedere de patruzeci de ore cu secretarul papal, Monseniorul Culatti.

Aproape în același timp a fost îndeplinită o simplă ceremonie de beatificare a Absolutului sub o formă *super culta immemorabili*[10], întru recunoașterea vieții virtuoase Absolutului, acum a Beatificatului, și s-a hotărât deschiderea unui proces ordinar, dar grăbit, de canonizare, bineînțeles cu o modificare de extremă însemnătate, căci n-a fost vorba aici de a proclama Absolutul drept un simplu sfânt, ci de proclamarea Lui drept Dumnezeul însuși.

Imediat a fost numită o comisie de deificare, alcătuită din cei mai buni și mai distinși teologi și pastori ai bisericii; în calitate de Procurator Dei fu numit cardinalul Varesi, arhiepiscop al

---

[9] O formă mai simplă și mai modernă a unei bule papale.

[10] Care nu merită să fie amintită (lat.).

Veneției, iar funcția de Advocatus Diaboli fu acordată monseniorului Culatti.

Cardinalul Varesi prezentă șaptesprezece mii de certificate atestând înfăptuirea a tot atâtor minuni, certificate iscălite de aproape toate căpeteniile bisericești: cardinali, patriarhi, mitropoliți primați, mitropoliți, principi ai bisericii, arhiepiscopi, superiori ai Ordinelor religioase și stareți de mănăstiri; la fiecare din aceste certificate erau anexate alte certificate ale unor capacități din lumea medicală, referate de expertiză ale facultăților de specialitate, aprecieri ale unor remarcabili profesori de științe naturale, științe tehnice și economie politică, și, în sfârșit, semnăturile martorilor oculari, legalizate prin notariat. Aceste șaptesprezece mii de documente nu reprezintă, după declarațiile monseniorului Varesi, decât o fracțiune infimă din cifra reală a miracolelor înfăptuite de Absolut, miracole, al căror număr, după o parcimonioasă apreciere, a și întrecut suma de treizeci de milioane.

În afară de aceasta, Procuratorul Dei mai furniză o serie de referate, foarte detaliate, ale celor mai mari specialiști din lumea științelor. Astfel, rectorul facultății de medicină din Paris, profesorul Gardien, după o temeinică analiză a lucrurilor a scris, printre altele, următoarele:

„… ținând, deci, seama de faptul că numeroasele cazuri, supuse nouă spre cercetare, s-au dovedit a fi, din punct de vedere medical și științific, disperate și absolut incurabile (paralizie, cancerul gâtului, orbire prin extirparea chirurgicală a ambilor ochi, invaliditate prin amputarea ambelor membre inferioare, moartea ca urmare a despărțirii totale a capului de trup, strangulare la un spânzurat care atârna în laț de două zile etc.), Facultatea de medicină a Universității Sorbona apreciază că așa-numitele vindecări miraculoase ale acestor cazuri pot fi atribuite fie unei totale ignorări a condițiilor anatomice și patologice adică lipsei absolute de experiență clinică și practică medicală, fie – ceea ce noi nu vrem să excludem – intervenției unei forțe superioare, care nu este limitată de legile naturii și nici de cunoașterea acestora.”

Profesorul dr. în psihologie Meadow din Glasgow a scris:

„… faptul în sine, în aceste acte se manifestă, evident, o ființă gânditoare, capabilă de asociații de idei, de memorie și chiar, da, da, chiar de judecăți logice, o ființă care înfăptuiește aceste

operațiuni psihice fără intermediul creierului și al sistemului nervos, ne oferă o strălucită confirmare a zdrobitoarei mele critici la adresa paralelismului psihologic, apărat de profesorul Mayer. Eu susțin că așa-numitul Absolut este o ființă psihică, inteligentă și conștientă, chiar dacă până acum a fost prea puțin studiată din punct de vedere științific.”…

Profesorul Lupen, de la Politehnica din Brno, a scris:

„Măsurat cu eficiența muncii, Absolutul constituie o forță demnă de respectul suprem”.

Celebrul chimist Wilibald din Tübingen a scris:

„Absolutul întrunește toate condițiile de existență și de dezvoltare științifică, deoarece el corespunde exemplar teoriei relativității a lui Einstein”.

Cronicarul nu intenționează să vă mai rețină atenția cu opiniile și expertizele altor somități mondiale în domeniul științelor, de altfel, toate au fost publicate în *Actes Santae Sedis*.

Procesul de canonizare a continuat să se desfășoare într-un ritm foarte susținut; între timp, un colegiu compus din dogmatici eminenți și exegeți remarcabili elaborase un document în care, pe baza *Scripturii* și a operelor Dascălilor bisericii, se demonstra identitatea Absolutului cu a Treia Persoană Divină.

Dar până să se ajungă la ceremonia deificării, patriarhul Constantinopolului apucase să proclame, în calitatea sa de cap al Bisericii Răsăritene, identitatea Absolutului cu Prima Persoană Divină, deci cu aceea a Creatorului.

La această evidentă opinie eretică, se alăturară, pe rând vechii catolici, creștinii circumciși din Abisinia, evangheliștii de confesiune helvetică, nonconformiștii și câteva importante secte americane. Din care pricină se aprinse o vie luptă teologică. În ceea ce-i privește pe evrei, se răspândi în rândurile lor tainica doctrină că Absolutul e unul și același cu străvechiul zeu Baal, și astfel până și evreii liberali proclamară deschis că, în acest caz, recunosc și profesează cultul lui Baal.

Gândirea liberă se întruni la Basel și, în prezența a două mii de delegați, Absolutul fu proclamat drept Dumnezeu al Liberilor cugetători, după care, cu o violență de necrezut, Congresul lansă un atac împotriva „sutanelor” de toate confesiunile. Acestea, așa cum se declara în rezoluția adoptată, „vor să tragă foloase din unicul Dumnezeu științific, încercând să-l ademenească în cotețul murdar al dogmelor ecleziastice și al

momelilor popești, silindu-l astfel să se pipernicească și să degenereze”.

Dar Dumnezeul științific, a cărui existență este evidentă privirii oricărui cugetător liber, modern și progresist, „nu are nimic comun cu dughenile medievale ale acestor farisei; numai Gândirea liberă este unica Sa obște, numai Congresul de la Basel este îndreptățit să stabilească dogma și ritualul Religiei Libere”.

Cam în aceleași zile, Monistenbundul german a pus, în toiul și zarva unor mari festivități, piatra de temelie a viitoarei Catedrale a Dumnezeului atomic de la Leipzig. Cu acest prilej s-a produs un fel de încăierare, în timpul căreia șaisprezece persoane au fost rănite, iar celebrul fizician Lüttgen s-a ales cu ochelarii sparți.

În treacăt fie spus, în toamna aceluiași an au fost semnalate câteva fenomene religioase în Congo belgian și în Senegambia franceză. Într-un moment cu totul neașteptat, negrii din aceste țări s-au apucat să-i ucidă și să-i mănânce pe misionari, iar apoi să se închine unor noi idoli, cărora le spuneau Ato și Alolto; mai târziu s-a dovedit că acești idoli nu erau altceva decât niște motoare atomice și că în această afacere au fost amestecați, oarecum, un grup de ofițeri și agenți germani. În schimb, în timpul înflăcărării islamice, care a izbucnit la Mecca în luna decembrie a aceluiași an, a fost dovedită prezența câtorva emisari francezi, care camuflaseră în apropierea orașului Kaaba douăsprezece motoare atomice ușoare, de tipul Aero. Următoarele revolte ale mahomedanilor din Egipt și Tripolitania, precum și masacrele ce au avut loc în Arabia, au costat viețile a circa 30 000 de europeni.

În sfârșit, la doisprezece decembrie s-a înfăptuit, la Roma, deificarea Absolutului. Șapte mii de slujitori ai bisericii, cu lumânări aprinse în mână, l-au însoțit pe Suveranul Pontif în catedrala Sfântul Petru, unde, în spatele altarului principal, fusese instalat cel mai mare Carburator, de tipul douăsprezece tone, adus în dar Sfântului Scaun de concernul monopolist MEAS. Ceremonialul deificării a durat cinci ore, în care timp o mie două sute de credincioși au fost striviți în picioare.

Exact la ora amiezii, Papa a cântat *In nomine Dei Deus* și în același timp au pornit să răsune clopotele tuturor bisericilor

catolice din lume; toți episcopii și preoții s-au întors cu spatele spre altar, vestindu-i pe credincioși: *Habemus Deum*.

XX
SFÂNTA KILDA

Sfânta Kilda este o mică insulă, aproape o stâncă din tuf pliocenic, situată undeva departe, la apus de arhipelagul Hebridelor: câțiva mesteceni pirpirii, un pumn de mărăciniș și câteva smocuri de iarbă silicoasă, un cârd de pescăruși cuibăriți și un fluturaș poloartic din familia poliomniatelor, iată toată viața acestei pierdute avangărzi a continentului nostru, pironită între talazurile nesfârșite ale mării și la fel de nesfârșită goană a norilor veșnic încărcați de ploaie. De altfel, Sfânta Kilda a fost și va rămâne pe veci nelocuită.

Iată însă că, pe la sfârșitul lui decembrie, în preajma insulei și-a lăsat ancora nava Maiestății Sale, „Dragon”; de pe navă au debarcat pe uscat un grup de dulgheri, care au adus cu ei pe insulă stâlpi, grinzi și scândură, și până seara au și construit o cabană mare de lemn, nu prea înaltă. A doua zi au debarcat tapițerii, aducând cu ei cel mai frumos și mai confortabil mobilier cu putință. A treia zi, din măruntaiele vasului au coborât stewarzii, bucătarii și pivnicerii, transportând în cabană veselă și tacâmuri, vinuri alese, conserve și tot ceea ce civilizația inventase pentru bunăstarea unor bărbați distinși, gurmanzi și puternici.

A patra zi, în zori, la bordul vasului Maiestății Sale „Edwin”, sosi premierul englez Right Honourable Sir O’Patterney; la o jumătate de oră după el sosi ambasadorul american Horatio Bumm; au urmat în ordine – fiecare pe câte un vas de război – plenipotențiarul chinez Mr. Kei, premierul francez Dudieu, generalul imperial rus Buchtin, cancelarul imperial german dr. Wurm, ministrul italian prințul Trivelino și ambasadorul japonez Jânato. Șaisprezece torpiloare engleze brăzdau în lung și în lat apele din apropierea insulei Sfânta Kilda, pentru a împiedica accesul corespondenților de presă, căci această ședință a Consiliului Suprem al Marilor Puteri, convocată în grabă de atotputernicul Sir O’Patterney, trebuia să se desfășoare în cel mai strict secret. Și într-adevăr, baleniera daneză „Nyls Hans” care, protejată de întunericul nopții, încercase să se strecoare prin lanțul torpiloarelor, a fost scufundată în larg, lovită din plin de o torpilă necruțătoare; în afară celor doisprezece membri ai echipajului, a pierit, cu acest prilej, și reporterul politic al ziarului

Chicago Tribune, Mr. Joe Hashek. În ciuda faptului menționat, corespondentul ziarului *New York Herald*, domnul Bill Prittom (Bill Prezentul) s-a aflat în tot acest timp pe Sfânta Kilda, travestit în pivnicer, și numai condeiului său isteț avem să-i mulțumim pentru cele câteva știri în legătură cu această memorabilă întâlnire, știri care au fost păstrate chiar și după catastrofele istorice ce au urmat.

Domnul Bill Prittom apreciază că această înaltă conferință politică a fost ținută anume într-un loc atât de pustiu, pentru a se exclude astfel orice imixtiune directă a Absolutului în discuții. Oriunde în altă parte ar fi fost posibil ca Absolutul să se strecoare într-o adunare de bărbați atât de sobri și solemni sub forma inspirației, a revelației divine, sau chiar a miracolului, ceea ce, în politica superioară, ar fi însemnat firește un act nemaipomenit, fără precedent.

Primul obiectiv al conferinței a fost, se pare, încheierea unui acord în domeniul politicii coloniale; țările interesate urmau să ajungă la o înțelegere în privința nesprijinirii mișcărilor religioase pe teritoriile altor state. Principalele cauze care au impus negocierea unui astfel de acord au fost: agitația făcută de germani în Congo și Senegambia, incitările secrete ale francezilor în timpul insurecției mahdiste pe teritoriile mahomedane controlate de englezi și mai cu seamă transporturile de carburatoare japoneze în Bengal, unde izbucnise și clocotea revolta mai multor secte religioase. Discuțiile s-au purtat cu ușile închise; publică, a devenit doar știrea că Germaniei i se recunoaște sfera de interese în Kurdistan, iar Japoniei în câteva insule grecești. Alianțele anglo-japoneză și franco-germano-rusă au funcționat aici, pe cât se pare, într-o antantă neobișnuit de cordială.

După-amiază sosi, la bordul unui torpilor special, domnul G. H. Bondy, care fu primit imediat în audiență de Consiliul Suprem.

Abia în jurul orelor cinci (G.M.T.), faimoșii diplomați se întruniră la masa de prânz și aici domnul Bill Prittom avu pentru prima oară prilejul să-i audă cu propriile sale urechi pe reprezentanții înaltelor Părți Contractante. După prânz, aceștia s-au întreținut discutând despre sport și actrițe. Iată-l pe Sir O'Patterney[11] cu capul său aureolat de o coamă albă de poet și cu ochii săi spirituali, conversând aprins despre pescuitul

---

[11] Opatmej – Prudent (cehă).

somonului cu Excelența Sa Dudieu, primul ministru al Franței, ale cărui mișcări vii, voce zgomotoasă și acel *Je ne sais quoi* îl trădează pe vechiul avocat. Baronul Jânato, refuzând orice băutură, ascultă tăcut și zâmbește ca și când ar avea gura plină cu apă; dr. Wurm răsfoiește prin dosarele sale, generalul Buchtin se plimbă prin sală cu prințul italian Trivelino, Horatio Bumm joacă biliard de unul singur, înscriind o serie de caramboluri (am văzut splendidul său *tripple-boussard* pe sub braț, execuție pe care orice specialist ar fi apreciat-o), în timp ce Mr. Kei, semănând cu o bătrână uscățivă, cu chipul sfrijit și galben ca ceara, își trece printre degete un fel de mătănii budiste, căci e mandarin în a sa împărăție a Soarelui.

Deodată, toți diplomații se strâng în jurul domnului Dudieu, care povestește:

— Da, domnilor, *c'est ça*. Noi nu putem rămâne indiferenți față de El. Una din două, ori Îl recunoaștem, ori Îl negăm. Noi francezii suntem mai curând pentru a doua alternativă.

— Pentru că, la dumneavoastră, El se manifestă ca antimilitarist, spuse cu o anumită doză de răutate prințul Trivelino.

— Nu, domnilor, exclamă Dudieu, pe asta să nu contați. Armata franceză este intactă. Mă rog, ca antimilitarist, și ce-i cu asta! Pe la noi s-au perindat până acum atâția antimilitariști! Ceea ce pot să vă spun, domnilor, e să fiți cu ochii în patru și să vă feriți de El; e un demagog, un comunist, un bigot și dracu mai știe ce, dar întotdeauna radical. *Oui, un rambouliste, c'est ça*[12]. Se conduce după cele mai sălbatice lozinci populare. Ține cu mulțimea. La dumneavoastră, Alteță, se întoarse brusc spre prințul Trivelino, la dumneavoastră face pe naționalistul și se îmbată cu iluzii despre reînvierea Imperiului roman; dar atenție, Alteță, acest lucru îl practică la orașe, în timp ce la țară face cârdășie cu sutanele călugărești și strecoară minuni prin contrabandă. Cu o mână lucrează pentru Vatican, iar cu cealaltă pentru Quirinal. O fi poate în asta vreo intenție sau… mai știu eu ce… Domnilor, nu văd de ce n-am recunoaște deschis: avem cu toții greutățile noastre din pricina Lui.

— La noi, spuse îngândurat Horatio Bumm, sprijinindu-se în tacul de biliard, la noi se interesează până și de sport. *Indeed, a*

[12] Da, cam turbulent (fr.).

big sportsman[13]. Favorizează toate categoriile de jocuri. A realizat recorduri sportive remarcabile chiar și în rândurile sectelor. E socialist. Ține cu Băutorii. Transformă apa în *drinks*[14]. Nu demult, la un banchet care a avut loc la Casa Albă, s-au îmbătat cu toții criță, în ciuda faptului că n-au băut decât apă chioară pe care El le-o prefăcea însă în *drinks* de îndată ce ajungea în stomac.

— Ce bizar, interveni Sir O'Patterney, la noi pare a fi mai curând conservator. Se comportă ca un autotputernic *clergyman*[15]. *Meetings*, cortegii, predici în stradă *and such things*[16]. Cred că e împotriva noastră, a liberalilor.

Aici se amestecă în vorbă baronul Jânato, cu veșni-cu-i surâs pe buze:

— La noi se simte ca la El acasă. E un Dumnezeu foarte drăguț, foarte drăguț. S-a adaptat foarte bine. E un foarte mare japonez.

— Ce japonez, chihăi generalul Buchtin; ce tot vorbești, *batiușka*[17]? Rus, rus adevărat, asta e, slav ca toți slavii. Suflet mare, rusesc, Excelență. Ține cu noi, mujicii. Nu demult, Arhimandritul nostru i-a organizat o procesiune, zece mii de lumânări, iar norod, *gospoda*, ce să mai spun, cât iarba pe câmp. S-au adunat suflete creștine din toată *matușka*[18] Rusie. Și minuni ne face Tătucul nostru, adăugă generalul făcându-și semnul crucii însoțit de o plecăciune până la genunchi.

Cancelarul imperial german Wurm se apropie de vorbitor și, după ce ascultă câteva clipe, în tăcere, spuse:

— Da, așa este, știe să fie pe placul poporului. Pretutindeni adoptă mentalitatea țării respective. Pentru vârsta lui, ce-i drept, e... hm... surprinzător de... abil și de elastic. Noi observăm acest lucru în țările vecine. În Cehia, de pildă, se comportă ca un colosal individualist. Acolo fiecare dispune de Absolutul lui, și face cu el ce vrea. La noi, la noi avem un Absolut de stat. Da, la noi Absolutul s-a ridicat foarte repede la nivelul conștiinței superioare de stat. În Polonia acționează ca un

---

[13] Într-adevăr, un mare sportiv (engl.).
[14] Băuturi (engl.).
[15] Cleric (engl.).
[16] Şi alte asemenea lucruri (engl.).
[17] Tătucă, (rusă)
[18] Mamă (rasă).

alcoolic oarecare, pe când la noi… la noi… funcționează ca… ca *höhere Verordnung, verstehen Sie mich*[19]?

— Chiar și în statele dumneavoastră catolice? întrebă cu un surâs malițios prințul Trivelino.

— Ei, există, firește, și unele mici diferențieri de ordin strict local, răspunse dr. Wurm. Dar astea-s amănunte cărora nu e cazul să le atribuiți vreo importanță, domnilor. Germania e acum mai unită ca oricând. În orice caz, vă mulțumesc, Alteță, pentru Carburatoarele catolice, pe care ni le trimiteți prin contrabandă. Din fericire, sunt proaste, ca, de altfel, toate produsele italiene.

— Calm, calm, domnilor, se grăbi să intervină Sir O'Patterney. Neutralitate în problemele religioase. În ceea ce mă privește, eu prind somonii cu cârlig dublu. Zilele trecute am prins unul, uite atât de mare, vă dați seama? Paisprezece livre!

— Și nunțiul papal? reluă dr. Wurm cu voce scăzută.

— Sfântul Scaun cere să menținem ordinea cu orice preț. Cere interzicerea misticismului prin lege. În Anglia, așa ceva nu e cu putință și… În general… e așa cum vă spun… paisprezece livre… atâta cântărea. *Heaven*[20], a trebuit să mă țin, nu glumă, ca să nu cad în apă!

Baronul Jânato lansă un zâmbet și mai amabil.

— Dar noi nu vrem neutralitate. El e un mare japonez. Nu văd de ce n-ar îmbrățișa întreaga lume credința japoneză? Și noi vrem să trimitem odată în lume misionarii noștri ca să ne propovăduiască credința.

— Domnule baron, spuse Sir O'Patterney, cu gravitate, dumneavoastră știți că relațiile excelente dintre țările noastre…

— Anglia poate îmbrățișa credința japoneză, îl întrerupse veșnic zâmbitorul baron Jânato, și pe urmă relațiile vor fi și mai bune.

— Stai, *batiușka*, ușurel, exclamă generalul Buchtin: ce credință japoneză! Dacă-i vorba de-o credință, atunci să fie cea pravolasvnică. Și știi de ce, tătucă? În primul rând pentru că e pravoslavnică, adică adevărata credință, în al doilea rând pentru că e rusească, în al treilea rând pentru că așa vrea GOSUDAR, și în al patrulea rând pentru că noi, puișorule, avem *armia* cea mai numeroasă. Eu, domnilor, v-o spun pe șleau, militărește… direct

---

[19] Ca un decret superior, mă înţelegeţi? (germ.).

[20] Cerule (engl.)

și după cum cere adevărul adevărat. Dacă e nevoie de o credință, apăi numai a noastră, pravoslavnică!

— Dar asta nu se poate, domnilor, izbucni iritat Sir O'Patterney. Nu pentru asta ne-am adunat aici!

— Just, foarte just, încuviință dr. Wurm. Trebuie să cădem de acord asupra unei atitudini comune față de Dumnezeu.

— Față de care Dumnezeu? întrebă, pe neașteptate, plenipotențiarul chinez Mr. Kei, ridicându-și, în sfârșit, pleoapele zbârcite.

— Cum față de care? repetă, înmărmurit, dr. Wurm. Sper că nu e decât unul singur.

— Da, al nostru, japonez, zâmbi fermecător baronul Jânato.

— Ba pardon, al nostru, pravoslavnic, și niciun altul, tună generalul Buchtin roșu la față ca un curcan.

— Buddha, rosti calm Mr. Kei, închizând pleoapele la loc. Semăna acum întru totul cu o mumie uscată.

Sir O'Patterney se ridică, brusc, în picioare:

— *Gentlemen*, spuse cu fermitate, vă rog să mă urmați.

Drept care domnii diplomați se retraseră din nou în sala de deliberare. Pe la orele opt seara, excelența sa generalul Buchtin o zbughi afară, vânăt la față și cu pumnii strânși. În urma lui pășea dr. Wurm, aranjându-și nervos dosarele. Sir O'Patterney uitând de regulile politeței, părăsi sala de ședințe cu pălăria pe cap, roșu ca sfecla, însoțit de *Monsieur* Dudieu, care tăcea mâlc. Prințul Trivelino ieși alb ca varul, urmat de veșnic surâzătorul baron Jânato. Ultimul își făcu apariția Mr. Kei, cu ochii plecați, trecându-și mereu printre degete prelungul său șirag de mătănii negre.

*

Și cu asta se încheie știrea pe care domnul Bill Prittom o publică în ziarul *New York Herald*. Un alt comunicat oficial în legătură cu această conferință n-a mai apărut în presă, în afară de cel pomenit mai sus, referitor la sferele de interese – și dacă a fost luată, cumva, vreo hotărâre, probabil că ea n-a fost de prea mare importanță. Pentru că, așa cum se spune în limbaj ginecologic, „în pântecele istoriei” se și pregăteau alte evenimente neașteptate.

XXI
DEPEȘA

La munte ninge. A nins toată noaptea cu fulgi mari, liniștiți, a căzut zăpadă proaspătă de-o jumătate de metru și ninsoarea tot nu mai contenește. O tăcere mută s-a lăsat peste păduri. Din când în când numai se aude trosnind câte o creangă prea împovărată de zăpadă și trosnetul ei își croiește drum scurt prin liniștea densă, îngroșată de zăpadă.

Pe urmă a venit înghețul și dinspre Prusia s-a abătut un vânt rece, ca gheața. Fulgii gingași s-au transformat în măzăriche înțepătoare, care izbește drept în obraji. Zăpada căzută se înalță, spulberându-se în ace ascuțite, și apoi se învolburează răsucind vârtejuri în văzduh. În copaci se presară nori de pulbere albă, care zboară iute deasupra pământului, se învârtesc și se ridică spre bolta întunecată. Ninge, vijelios, dinspre pământ spre cer.

În adâncul codrilor, crengile copacilor scârțâie, scrâșnesc; un arbore se frânge cu un pârâit prelung și apăsător, cade și strivește arbuștii din jur; dar aceste sunete ascuțite sunt parcă măturate, înăbușite și fluturate de vuietul șuierător, bubuitor, schieunător, tăios și uneori întrerupt al vântului nemilos. Când, pentru o clipă, se oprește, auzi scârțâindu-ți sub picioare zăpada înghețată, de parcă ai călca peste un praf de sticlă.

Sus, deasupra Morii lui Spindlerl își taie drum prin zăpadă un factor poștal. Afurisit de greu se mai umblă prin zăpada înaltă. Factorul poartă pe cap o șapcă legată peste urechi cu o basma roșie, pe mâini mănuși groase de lână, iar în jurul gâtului un fular pestriț. Și tot îl pătrunde frigul până la oase. „Nu-i nimic, își zice în sinea lui, într-o jumătate de oră mă cațăr eu până în Valea Ursului, pe urmă, în jos, fac eu rost de-o sanie cu împrumut. Ce dracu' le-o fi venind oamenilor să trimită telegrame pe o vreme amărâtă ca asta!”

Lângă Puntea fetelor, o vijelie puternică îl surprinse pe bietul factor de-l făcu să se învârtească pe loc. Se prinse cu mâinile înghețate de stâlpul indicatorului turistic. „Dumnezeule Cristoase, își spuse în gând, povestea asta n-are de gând să mai înceteze!?” În fața lui, pe un loc deschis, se învălătucește o masă întunecată de zăpadă; zboară vârtejul, se apropie, iată-l, e aici, „acum nu-mi rămâne decât să-mi țin răsuflarea”… Mii de

ace mărunte îi împung obrajii, i se strecoară pe după gât; pe undeva, prin pantalonul găurit, acele pătrund până la piele; bietul om e ud leoarcă sub hainele înghețate bocnă. Norul a trecut și factorul ar vrea să se înapoieze la poștă. Inginerul Marek, repetă el adresa în gând, nici măcar nu-i de prin partea locului; da, dar telegrama e dată expres, cine știe, o fi poate vreo chestiune urgentă de familie, sau… mai știu eu ce…

Parcă s-a mai potolit nițel vijelia. Traversând Puntea fetelor, poștașul o pornește în sus, de-a lungul pârâului. Zăpada îi scrâșnește sub bocancii grei și zgomotul acesta îl îngheață de moarte. Dar iată că viforul a prins din nou să șuiere și mase întregi de zăpadă se rostogolesc din copaci; acum factorul încasează o cantitate serioasă în cap și după gât; pe spinare îi șiroiește un pârâiaș de apă rece ca gheața. Dar partea cea mai proastă e că se alunecă al dracului pe zăpada fărâmicioasă, iar drumul începe sa urce brusc, într-o pantă abruptă. În clipa aceea se dezlănțui o adevărată furtună de zăpadă.

Prăpădul venea de sus, ca un zid alb trosnitor. Până să apuce să se întoarcă, poștașul se trezi izbit în plină față și se încovoie, abia trăgându-și sufletul. Făcu un pas înainte, și se prăbuși; se așeză cu spatele în bătaia vântului, dar îl cuprinse teama să nu fie îngropat de troiene. Se ridică în picioare și încercă să urce mai sus, dar alunecă din nou și căzu pe mâini, se îndreptă pe picioare și zbură, fără voie, câțiva metri în jos. Se agăță de un copac, gâfâi din greu. „Ei drăcie, își spuse, și totuși, trebuie să ajung sus!” Izbuti să înainteze câțiva pași și iar căzu, alunecând pe burtă la vale. Acum se târa în patru labe; mănușile i se umeziseră, sub jambiere i se adunase zăpadă, dar el știa una și bună: „În sus! Totul e să nu rămân aici!” Pe obraji i se prelingea zăpada topită amestecată cu stropi de sudoare; ninsoarea îi tăia vederea, i se părea că a pierdut drumul, și plângea, plângea în hohote, cățărându-se mereu, mereu. Tare anevoios e însă să umbli în patru labe când mantaua ți-e prea lungă! Se ridică în picioare și luptând din greu cu vifornița o porni iar la drum. La fiecare jumătate de metru ce-l urca, se prăvălea doi pași la vale; în sfârșit înaintase puțin, când deodată picioarele îi alunecară iar și, cu fața afundată în zăpada înțepătoare, poștașul se duse iar la vale. Când se sculă de jos, își dădu seama că pierduse bastonul. Și în acest timp, nori grei de zăpadă zboară deasupra munților, se agață de stânci, șuieră, vuiesc și se învolbură.

Poștașul plânge cu sughițuri, de frică și de oboseală, și urcă, urcă și se oprește, încă un pas și încă un pas, și iar se oprește, se întoarce și răsuflă pe gura nădușită și încă un pas și încă… Dumnezeule Cristoase! Acum s-a prins cu brațele de un pom. Cât să fie oare ceasul? Izbuti cu trudă să scoată din buzunarul vestei ceapa lui protejată de un toc străveziu de culoare galbenă; dar ceasul e înecat în zăpadă. „Te pomenești că începe să se întunece! Să mă înapoiez? De fapt, după socoteala mea, cred că am și ajuns sus!”

Rafalele de vânt s-au prefăcut de data asta în viscol neîntrerupt. Norii de zăpadă se rostogolesc acum chiar pe povârniș, ca o ceață întunecată și murdară, plină de fulgi zburători. Ninsoarea se năpustește orizontal, drept în obraji, lipindu-ți ochii, nasul, gura; cu degetele ude, înțepenite de frig, trebuie să scoți din urechi și din jurul ochilor zăpada pe jumătate topită. Din față, poștașul e acoperit cu un strat de zăpadă de o jumătate de decimetru; zăpada bătătorită pe tălpile bocancilor crește la fiecare pas și-i sporește povara. Și peste pădure se lasă întunericul… Pentru Dumnezeu, cum e cu putință, când zău dacă o fi mai mult de două după-amiaza!”

Deodată întunericul deveni verde-gălbui și zăpada începu să se reverse ca dintr-o rupere de nori. Fulgi mari cât palma, umezi și grei, zboară și se învârtejesc într-o masa atât de densă, încât fac să dispară hotarul, dintre pământ și văzduh. Nu se mai vede la un pas; tragi în piept fulgi de zăpadă, îți croiești vad printre troienele învolburate deasupra capului tău, înaintezi orbește, ca și când ți-ai săpa o galerie sub zăpadă. Un singur instinct te conduce: să mergi înainte! O singură dorință: să respiri altceva decât zăpadă. Acum nu mai poți scoate picioarele din zăpadă, te târâi prin troienele ce-ți ajung mai sus de coapse; tai o brazdă, care însă se închide numaidecât în urma ta.

În acest timp, undeva, în oraș, cad fulgi rari ce se topesc pe loc în noroiul negru. În prăvălii se aprind luminile, cafenelele strălucesc, oamenii stau la lumina becurilor electrice și mormăie, blestemând ziua aceasta urâtă și întunecată. Lumini fără număr împroșcă tot orașul și se răsfrâng în clisa apoasă.

O singură luminiță arde sus pe plaiul de munte înzăpezit. Răzbate cu trudă prin ninsoarea neastâmpărată, se sucește, se învârtește, pălește, apune, dar e aici, e aici și trăiește! Cabana din Valea ursului e luminată!

Era ora cinci după-amiază și beznă de-a binelea, când „ceva” lipsit de formă se opri în fața Cabanei ursului. Acest „ceva” își desfăcu larg niște aripi albe și groase și începu să se izbească cu ele și să jupoaie de pe el foi de zăpadă groase de un decimetru. De sub zăpadă se arătă o manta, de sub manta apărură două picioare, care prinseră să bată cu putere în pragul de piatră, făcând să cadă în jurul lor grămezi mari de zăpadă. Această apariție era poștașul de la Spindelmühle.

Intră în cabană și dădu peste un bărbat uscățiv, așezat la o masă. Ar fi vrut să dea binețe, dar vocea îl părăsise de tot. Fâsâi doar nițel, ca atunci când se dă drumul la abur.

Bărbatul se ridică în picioare:

— Dar bine, omulețule, ce draci te-au adus încoace pe o asemenea vijelie? Îți dai seama că te puteai înzăpezi undeva pe vecie?

Poștașul aprobă din cap și scoase din nou, un sâsâit șuierător.

— Ceea ce ai făcut dumneata e curată nesăbuință, continuă să-l dojenească uscățivul domn. Domnișoară, adă-i te rog un ceai! Da’, ia spune, moșule, încotro țintești? Spre cabana Martin?

Factorul clătină din cap și deschise geanta sa de piele; era plină cu zăpadă și abia izbuti să scoată din ea o telegramă, care, de înghețată ce era, trosni ca un vreasc.

— Hhhihi Marek? piui poștașul.

— Cum? întrebă bărbatul.

— E… e… cumva… aici… inginerul… Marek? silabisi poștașul cu o privire plină de reproș.

— Eu sunt, izbucni uscățivul domn. Cum, dumneata ai ceva pentru mine? Dă încoace, repede!

Inginerul Marek desfăcu depeșa și citi:

„PREVIZIUNILE TALE CONFIRMATE BONDY”

Atât, și nimic mai mult.

XXII
VECHIUL PATRIOT

În redacția pragheză a ziarului *Lidové noviny* se lucra de zor. Telefonistul țipa în receptor, certându-se furios cu domnișoara de la centrală. Foarfecele păcănea, mașina de scris țăcănea, numai domnul Cyril Kéval, așezat pe o masă, își bălăbănea tacticos picioarele.

— Carevasăzică, predică mare în Piața Vaclav, povestește el cu jumătate de glas. Nu știu care comunist s-a apucat să propovăduiască acolo sărăcia voluntară. Ațâță oamenii, îndemnându-i să fie curați ca crinul de câmp. Și are o barbă, uite până aici, mai jos de brâu. Să te apuce groaza, nu alta, de câți bărboși au apărut deodată. Apostoli, unul și unul.

— Mhm, răspunse bătrânul Rejzek, răsfoind prin buletinul de știri al Agenției de presă C.T.K.

— Dar cum de cresc bărbile astea atât de mari? se întrebă, meditativ, domnul Kéval. Ține minte ce-ți spun, Rejzek, eu unul sunt ferm încredințat că și în povestea asta e amestecat Absolutul. Da, da, Rejzek. Mie, drept să-ți spun, de un singur lucru mi-e teamă: să nu-mi crească și mie așa... Închipuiește-ți dumneata până la brâu!

— Mhm, spuse, cu chibzuință, domnul Rejzek.

— Astăzi, în piața Havliček, e anunțată o slujbă religioasă a Gândirii Libere. Iar în piața Tyl, face minuni preotul Nováček. Pe ce te prinzi că iar se încaieră? Ieri acest Nováček a vindecat un schilod din naștere. După aceea a făcut o procesiune mare, în timpul căreia fostul schilod s-a apucat să-l ciocănească zdravăn pe un ovrei. I-a rupt trei coaste, sau cam așa ceva. Știi, ovreiul ăsta era sionist.

— Mhm, remarcă domnul Rejzek, în timp ce sublinia niște știri.

— Astăzi o să fie *sigur* tărăboi mare, reflectă Cyril Kéval. Progresiștii țin miting în piața Orașului Vechi. Au scos iar de la naftalină vechea lor lozincă: „Jos cu Roma”. Iar părintele Nováček întemeiază o echipă de Maccabei, știi, un fel de gardă catolică înarmată. Să te ții, domnule Rejzek, ce bășcălie o să iasă. Arhiepiscopul i-a interzis lui Nováček să facă minuni, dar preoțelul parcă ar fi apucat; învie până și morții.

— Mhm, fu de părere domnul Rejzek, văzându-și mai departe de știrile lui.

— Mi-a scris mama, reluă Cyril Kéval, cu un glas mai scăzut, că la noi, în Moravia, știi, cum ar veni… pe la Rustopeč și prin împrejurimi, oamenii au o boală grozavă pe cehi; cică ar fi necredincioși, încăpățânați și bigoți, care întemeiază noi Dumnezei. L-au împușcat pe pădurar pentru că era din Cehia. Ține minte ce-ți spun, Rejzek, e fierbere mare, peste tot…

— Mhm, aprobă domnul Rejzek.

— Până și în sinagogă s-au luat la bătaie, adăugă domnul Kéval. Sioniștii i-au tăbăcit crunt pe cei care cred în Baal. Au fost și trei morți, unde s-a mai pomenit așa ceva, omule! Dar asta știai, că între comuniști s-a produs o ruptură? Ca să vezi, tocmai asta era să uit, e mare halima, domnule Rejzek. Așadar, acum o să avem comuniști mistici, asta ar fi, cum s-ar zice ăi de stânga; pe urmă cristianiști, marianiști, scientiști, resurecționiști, johaniști textiliști, johaniști metalurgiști, johaniști mineri și încă vreo șapte partide de astea. Acum se bat pentru casele de ajutor și pentru cluburile muncitorești. O să trag azi o fugă până în strada Hybernska, să văd ce se mai întâmplă pe-acolo. Închipuiește-ți dumneata că garnizoana e consemnată de azi de la prânz; numai că, între timp, regimentele de la Vršovice au trimis un ultimatum regimentelor de la Černín, cerându-le să recunoască dogma de la Vršovice cu privire la cele Trei Trepte ale Răscumpărării. Dacă nu vor să consimtă, cică să se prezinte gata de luptă, pe câmpul de la Sandberg. Văzând cum stau lucrurile, artileriștii de la Dejvice s-au dus să dezarmeze regimentele de la Černín. Cazărmile din Vršovice s-au baricadat, soldații au scos la ferestre puștile automate și au declarat stare de război. Regimentul șapte de cavalerie, garda Bradului și patru baterii de artilerie ușoară i-au și încercuit. Se spune că după expirarea ultimatului de șase ore se va deschide focul. Da, domnule Rejzek, mare bucurie să fii pe lume în acest moment!

— Mhm, încuviință domnul Rejzek.

— Da, și la Universitate, continuă, încet, domnul Kéval; acolo s-au luat astăzi la ceartă Facultatea de Științe naturale cu cea de Istorie. Mă înțelegi, domnule, Facultatea de Științe naturale neagă Revelația divină, e, într-un fel, panteistă. Profesorii sunt în fruntea mișcării, iar steagul a fost purtat de însuși decanul Rádl. Istoricii au ocupat biblioteca universitară de la Klementinum și s-au apărat la disperare, mai cu seamă cu ajutorul cărților. Decanul Rádl a fost lovit în cap cu un volum

legat din operele lui Velenovský și a rămas mort pe loc. Se pare că a făcut o comoție cerebrală. Magnificul Arne Novák a fost grav rănit cu un tom din *Invenții și progrese*. Până la urmă istoricii i-au îngropat pe agresori cu operele alese ale lui Jan Vrba. Și acum mai lucrează acolo geniștii; până în prezent au dezgropat șase morți, din care trei docenți. Eu cred că sunt îngropate cel mult treizeci de persoane.

— Mhm, fu de părere domnul Rejzek.

— Și Sparta, auzi bătrâne? reluă Kéval, cu un entuziasm calm. Sparta l-a proclamat drept Dumnezeu unic pe Zeus al vechilor greci, în timp ce Slavia e pentru Svatovít. Duminică, pe stadionul de la Letná, e meci între cei doi Dumnezei; ambele cluburi vor fi înarmate, în afară de bocancii de fotbal, cu granate de mână; se spune că Slavia ar mai avea, pe deasupra, și câteva mitraliere, iar Sparta un tun de doisprezece centimetri. Bătaie mare pe bilete, suporterii celor două cluburi se înarmează și ei. Ține minte, Rejzek, o să fie un tărăboi cum n-a mai fost. Eu cred că Zeus câștigă.

— Mhm, răspunse Rejzek; acum însă, cred că ar fi cazul să te mai uiți și dumneata la poșta redacției.

— Mda, ar fi, căzu de acord Cyril Kéval. În definitiv, omul se obișnuiește și cu Dumnezeu, nu-i așa? Ceva nou prin buletinul C.T.K.?

— Nimic special, mormăi domnul Rejzek. Demonstrații sângeroase la Roma. În Ulster e burdușeală mare, ce vrei, catolicii irlandezi… Conferința de pe Sfânta Kilda dezmințită… La Budapesta pogromuri… Schismă în Franța, au apărut iar pe acolo valdeniștii, iar la Münster neobaptiștii. La Bologna a fost ales un antipapă, un anume preot Martin, din Confreria desculților. Și așa mai departe. Precum vezi, nimic pe plan local. Așa că fii bun și aruncă-ți ochii prin scrisori, s-a înțeles?

Cyril Kéval amuți și se apucă să deschidă scrisorile; erau câteva sute. Abia dacă se apucase să citească șase din ele, că nu se mai putu stăpâni.

— Uite-te și dumneata, Rejzek, începu el, toate-s pe același calapod. Poftim, de pildă, asta, din Chrudim: „Stimată redacție! În calitatea mea de vechi abonat al distinsului dumneavoastră ziar îmi permit să cred că cititorii dumneavoastră și întreaga opinie publică, răscolită de contradicții sterile, vor manifesta desigur – aici a uitat să scrie interes, adăugă domnul Kéval –

pentru marea minune săvârșită de preotul Zakoupil din localitate…” Și așa mai departe: „La Jíčin, făcătorul de minuni a fost un magazioner de la cooperativa de consum, la Benešov un profesor diriginte, iar la Chotěbor chiar o tutungioaică, văduva Jiráková.” Și toate astea trebuie eu să le citesc?

Se așternu din nou o liniște caracteristică atmosferei de lucru.

— Ei drace, cum de nu-mi veni până acum, izbucni deodată Kéval; ascultă, Rejzek, dumneata știi ce-ar putea face o vâlvă extraordinară? O adevărată bombă senzațională! Știrea că undeva s-a întâmplat ceva pe cale naturală, fără minuni. Dar eu cred că la ora asta nimeni nu ne-ar da crezare. Stai, născocesc eu ceva natural.

Și din nou câteva clipe de tăcere.

— Rejzek, se văicări, peste puțin timp Kéval. Nu știu, nu pot, nu sunt în stare să inventez ceva natural. Dacă stau bine să mă gândesc, totul e, de fapt, miraculos. Totul, tot ce există, e un fel de magie.

În momentul acela își făcu apariția redactorul șef:

— Cine a făcut extrasele din *Tribuna*? Poftim, ăștia publică o știre pe care noi, bineînțeles, n-am avut-o!

— Ce fel de știre și unde? întrebă, mirat, domnul Rejzek.

— Poftim, în *Economistul*. Un consorțiu american a cumpărat insulele din Oceanul Pacific și acum le închiriază. Un mic atol de corali pentru cincizeci de mii de dolari pe an. Cereri numeroase de pe continentul european. Acțiunile au și ajuns la două mii șapte sute de dolari. G. H. Bondy participă la această afacere cu o sută douăzeci de milioane. Și noi nimic, nicio știre, bombăni redactorul șef și trânti furios, ușa în urma lui.

— Uite, Rejzek, strigă Kéval, o scrisoare interesantă: „Stimată redacție! Rog să-mi fie iertat, mie, bătrânului patriot, martor al oropsitelor vremuri de opresiune și al tristelor zile de robie, că ridic al meu glas, plin de jale, cu rugămintea să binevoiți a transmite norodului ceh, cu al Dumneavoastră ascuțit condei, nețărmurita grijă și teamă a noastră, a bătrânilor patrioți care…” Și așa mai departe. Sau asta: „Văd al nostru glorios popor dezmembrat, frate contra frate ațâțat, văd nenumărate partide și secte și biserici, ca lupii încăierându-se și cu ură de moarte sugrumându-se…” O fi vreun boșorog bătrân, că-i tremură al dracului mâna când scrie. „… În timp ce dușmanul de veacuri dă târcoale ca un leu înfuriat, urlând în obraz poporului nostru

vechea lozincă germană *Jos cu Roma!*, sprijinit fiind întru aceasta de falșii patrioți, pentru care interesul de partid este mai presus chiar decât mult râvnita unitate națională. Cu adâncă tristețe și nespusă îngrijorare vedem apropiindu-se un nou Lipany, când, sub vălul unor sloganuri religioase oarecare, ceh pe ceh se va ucide. Și vai, cuvintele *Scripturii* despre împărăția în sine împărțită împlinite vor fi atunci! Și iar vor fi turnire, și capete tăiate, așa cum bine spun glorioasele, adevăratele, eroicele noastre Manuscrise legendare…”

— Încetează, îl întrerupse Rejzek.

— Un moment, dumnealui mai vorbește aici despre o hipertrofie a partidelor și a bisericii. Asta cică ar fi o boală ereditară a cehilor. „În privința aceasta nu poate exista nici cea mai mică îndoială, cum bine spune doctorul Kramař. Drept care vă conjurăm ca măcar acum, în acest al doisprezecelea ceas, când o primejdie mare și înspăimântătoare din toate părțile ne amenință, să adresați poporului nostru chemarea la unitate națională întru apărarea patriei. Iar dacă această unitate are nevoie de o legătură bisericească, atunci să nu fim nici protestanți, nici catolici, nici moniști și poate nici măcar abstinenți, ci să îmbrățișăm singura credință, acea credință slavă, puternică și frățească, adică pravoslavnică, acea credință care ne va uni pe toți în marea familie slavă și care ne va aduce nouă, în aceste vremuri furtunoase, ocrotirea din partea puternicului monarh slav. Iar acei ce nu vor înțelege să se alăture, solidar și de bunăvoie, acestei glorioase idei panslaviste, să fie siliți de puterea de stat și chiar de fiecare dintre noi, printr-o constrângere de împrejurări excepționale îngăduită, să lase la o parte interesele lor de partid și de sectă, spre binele și folosul unității naționale.” Etc., semnat „Un vechi patriot”. Ce spui dumneata de toate astea?

— Nimic, răspunse domnul Rejzek.

— Eu cred că e totuși ceva în povestea asta, reluă domnul Kéval, dar în același moment dădu buzna în încăpere telefonistul care anunță:

— Ni se telefonează de la München: Ieri a izbucnit în Germania un război civil sau religios, ceva cam în felul ăsta. Merită să băgăm asta în ziar?

XXIII
ÎNCURCĂTURĂ LA AUGSBURG

Până la orele unsprezece noaptea, la redacţia ziarului *Lidové noviny* sosiră următoarele comunicări telefonice:

„München, 12, luna în curs, Č.T.K.: Potrivit agenţiei W.T.B. ieri au avut loc la Augsburg demonstraţii sângeroase. Şaptezeci de protestanţi ucişi. Demonstraţia continuă.”

„Berlin, 12, luna în curs, Č.T.K.: Se anunţă oficial că numărul celor ucişi şi răniţi nu depăşeşte cifra de doisprezece. Poliţia menţine ordinea.”

„Comunicat special din Lugano. 12, luna în curs. Potrivit unor surse de informaţii demne de crezare, la Augsburg numărul victimelor a şi întrecut cifra de cinci mii. Traficul feroviar, în direcţia nord, întrerupt. Conducerea Ministerului bavarez al transporturilor ţine consiliu permanent.”

„Č.T.K., 12, luna în curs. Reuter transmite! Astăzi la orele 3 dimineaţa, guvernul bavarez a declarat război sfânt Prusiei.”

În ziua următoare, domnul Cyril Kéval se şi afla în Bavaria şi din relatările sale, de aproximativă autenticitate, spicuim următoarele:

„În ziua de 10, luna în curs, orele 18 după-amiază, la fabrica de creioane Schöller muncitorii catolici au snopit în bătaie un maistru protestant, în urma unei discuţii aprinse privind cultul Sfintei Fecioare Maria. În cursul nopţii a fost linişte, în schimb, a doua zi la orele 10 dimineaţa, muncitorii catolici din toate fabricile au părăsit lucrul şi au cerut impetuos concedierea salariaţilor protestanţi. Fabricantul Schöller linşat, doi directori împuşcaţi. Clerul silit prin violenţă să poarte mostranţele în fruntea cortegiului de demonstranţi. Arhiepiscopul dr. Lenz, care ieşise să-i calmeze pe manifestanţi, a fost azvârlit în apa râului Lech. Conducătorii social-democraţi au încercat să vorbească mulţimii, dar au fost nevoiţi să se refugieze într-o sinagogă. La orele 15, sinagoga aruncată în aer cu dinamită. În timp ce prăvăliile negustorilor evrei şi protestanţi erau devastate, cu care prilej s-au auzit focuri de armă şi s-au produs numeroase incendii, consiliul municipal, întrunit în plenul său, s-a pronunţat cu o majoritate de voturi covârşitoare în favoarea Concepţiunii imaculate a Sfintei Fecioare Maria, şi a adresat tuturor popoarelor catolice din lumea întreagă înflăcărata chemare de a

pune mâna pe spadă întru apărarea sfintei credințe catolice. În urma acestor știri, noi demonstrații de tot soiul au izbucnit în alte orașe ale Bavariei, la München, de pildă, s-a întrunit, la orele 19, o tabără populară și în toiul unui entuziasm de nedescris a fost adoptată o rezoluție privind despărțirea Landurilor din sud de Reichul Federal al Germaniei. Guvernul münchenez a trimis la Berlin o telegramă în care anunță că își asumă răspunderea acestei rezoluții. Ca urmare, cancelarul Reichului, dr. Wurm, i-a făcut imediat o vizită ministrului de război care a dirijat numaidecât spre Bavaria 10.000 de pușcași din garnizoanele Saxoniei și ale Renaniei. La ora 1 după miezul nopții, aceste transporturi militare au fost aruncate în aer la frontiera bavareză; asupra răniților a fost deschis un puternic foc de mitraliere. La orele 3 dimineața, guvernul münchenez, de acord cu landurile alpestre, a hotărât să declare război sfânt luteranilor.

Se pare că Berlinul nu renunță la speranța soluționării acestei neînțelegeri pe cale pașnică. La această oră, încă nu s-a terminat în Reichstag discursul Keiserului, în care acesta declară că el nu cunoaște nici catolici nici protestanți, ci numai germani. Se spune că armatele din landurile nordice ar fi concentrate pe linia Erfurt–Gotha–Kassel; trupele înaintează, *grosso modo*, în direcția Zwickau și Rudolfstadt, întâmpinând rezistență numai din partea populației civile. Orașul Greiz a fost incendiat, locuitorii în parte uciși, în parte târâți în robie. Zvonurile cu privire la declanșarea unei mari bătălii, până acum neconfirmate. Refugiați din Bayreuth povestesc că dinspre nord se aud bubuituri de artilerie grea. Gara Magdeburg, spun ei, ar fi fost măturată de bombele aviatorilor bavarezi, Weimarul e în flăcări.

Aici la München domnește un entuziasm de nedescris. În toate școlile au fost instalate comisii de recrutare, coloane întregi de voluntari așteaptă în stradă, unii chiar câte douăzeci și patru de ore în șir. La primărie sunt expuse capetele celor doisprezece pastori decapitați. Clerul catolic e obligat să țină zi și noapte slujbe religioase în bisericile supraaglomerate; preotul deputat Grosshuber a murit de oboseală în fața altarului. Evreii, moniștii, abstinenții și alți credincioși necatolici s-au baricadat în locuințele lor. Bancherul Rosenheim, președintele comunității evreiești, a fost ars de viu, azi-dimineață, în văzul mulțimii.

Ambasadorii Olandei și Danemarcei au cerut să li se remită pașapoartele. Reprezentantul Statelor Unite a depus un protest împotriva tulburării păcii, în timp ce guvernul italian a asigurat Bavaria de neutralitatea sa mai mult decât binevoitoare.

Pe străzi mișună coloane de combatanți purtând steaguri cu cruci albe pe fond roșu și strigând: *Așa vrea Dumnezeu*. Doamnele din înalta societate se grăbesc să intre în serviciile Crucii Roșii și amenajează spitalele. Magazinele sunt în cea mai mare parte închise. De asemenea și Bursa.”

*

Toate acestea s-au petrecut în ziua de 14 februarie. Pe data de cincisprezece a avut loc o bătălie de proporții mai mari pe ambele maluri ale râului Werrag, în urma căreia armatele protestante au efectuat o ușoară repliere. În aceeași zi au fost auzite primele focuri la frontiera belgiano-olandeză. Anglia a ordonat mobilizarea flotei maritime.

La 16 februarie, Italia a permis trecerea liberă pe teritoriul ei trupelor spaniole trimise în ajutorul bavarezilor. Țăranii tirolezi, înarmați cu coase, s-au năpustit asupra protestanților elvețieni.

18 februarie: Antipapa Martin a trimis telegrafic binecuvântarea sa armatei bavareze. Bătălie nedecisă lângă Meiningen. Rusia a declarat război catolicilor polonezi.

19 februarie: Irlanda a declarat război Angliei. La Brussa, în Anatolia, a apărut un anticalif, care a desfășurat stindardul verde al Profetului. Mobilizare în țările balcanice, masacre în Macedonia.

23 februarie: Străpungerea frontului nord-german. Răscoală generală în India. Declararea războiului sfânt al musulmanilor împotriva creștinilor.

27 februarie: Izbucnirea războiului greco-italian și primele ciocniri pe teritoriul Albaniei.

3 martie: O flotă japoneză a pornit spre răsărit, împotriva S.U.A.

15 martie: Cruciații (catolici) au ocupat Berlinul. Între timp, la Stettin ia ființă Uniunea statelor protestante. Kaizerul german Kașpar I preia personal comanda ostilităților.

16 martie: O armată de două milioane de chinezi trece grăbită peste frontierele Siberiei și Manciuriei. Oștile antipapei Martin cuceresc Roma, papa Urban fuge în Portugalia.

18 martie: Spania cere guvernului din Lisabona extrădarea papei Urban; în urma refuzului categoric al Portugaliei, izbucnește *ipso facto* războiul portughezo-spaniol.

26 martie: Statele sud americane prezintă un ultimatum Uniunii Nord-Americane, în care cer suspendarea prohibiției și interzicerea libertății religioase.

27 martie: Trupe japoneze debarcă în California și în Columbia britanică.

La 1 aprilie situația pe plan mondial se prezenta, în linii mari, astfel:

În Europa centrală, acut conflict între lumea catolică și cea protestantă. Uniunea Protestantă, după ce-i respinsese pe cruciații din Berlin, menținea controlul asupra Saxoniei și ocupase până și Boemia, în ciuda neutralității acesteia; printr-o curioasă coincidență, la Praga, *Komandatura* a fost încredințată generalului maior suedez Wranghel, urmaș, poate, al vestitului general din timpul războiului de treizeci de ani. Cruciații, în schimb, puseseră stăpânire pe Țările de Jos, pe care le inundaseră, spărgând digurile, și pe întregul ținut al Hanovrei și al Holsteinului, până dincolo de Lubek, de unde au pătruns în Danemarca. Se purta un război pe viață și pe moarte, fără scuze, fără pardon. Orașe făcute una cu pământul, bărbați uciși, femei până la 50 de ani violate; dar, mai înainte de toate, erau distruse Carburatoarele inamice. Martorii supraviețuitori ai acestor mai mult decât sângeroase bătălii afirmă că în ambele tabere luptau niște forțe supranaturale; uneori aveai impresia că o mână invizibilă apuca din aer avioanele inamice și dădea cu ele de pământ; sau parcă ar fi prins din zbor un proiectil de 54 cm, cântărind nu mai puțin de o tonă și l-ar fi azvârlit înapoi în rândurile acelora care l-au lansat. Dar cele mai înspăimântătoare erau fenomenele ce se petreceau în timpul distrugerii Carburatoarelor; de îndată ce un oraș inamic era ocupat, o luptă invizibilă, dar de o încrâncenare disperată, izbucnea în preajma Carburatoarelor locale; câteodată, parcă s-ar fi stârnit un ciclon năprasnic, care sfărâmă bucățele-bucățele și mătura întreaga clădire în care se afla instalat cazanul atomic, întocmai ca atunci când sufli într-o grămadă de puf; cărămizile, țiglele, grinzile se învolburau și se învârteau într-un rotocol sălbatic. Și de obicei povestea se termina cu o explozie cumplită, care dobora toți arborii și toate construcțiile pe o rază

de circa doisprezece kilometri și săpa un crater cu o adâncime de peste două sute de metri; puterea de detonare oscila, firește, în funcție de mărimea Carburatorului explodat.

Au fost lansate, pe un front larg de trei sute de kilometri, gaze asfixiante, care au ars până și vegetația, făcând-o una cu rugina; întrucât însă, de câteva ori – și asta, din nou, în urma intervenției strategice a unei forțe supranaturale – acești nori târâtori au revenit la punctul lor de plecare, cu timpul a fost părăsită această armă atât de nesigură. A ieșit la iveală, cu aceste prilejuri, că Absolutul, pe de-o parte atacă, dar pe de alta se și apără cu îndârjire; în toiul luptei, el a mai făcut uz de niște arme nemaipomenite (cutremure de pământ, cicloane, ploi de pucioasă, inundații, îngeri, ciumă, lăcuste etc.), încât forțelor beligerante nu le-a rămas altceva de făcut decât să-și schimbe complet strategia. S-a renunțat astfel la atacurile masive, la tranșeele permanente, la liniile fixe, la punctele de sprijin fortificate și la alte prostii de acest gen; fiecare ostaș a primit câte un cuțit, cartușe și câteva grenade și, astfel înarmat, s-a dus să omoare, pe cont propriu, un soldat care purta pe pieptul său o cruce de altă culoare. Nu mai erau două armate care se înfruntau față în față; pur și simplu o anumită țară devenea teatrul de luptă unde cele două oștiri procedau la tactica întrepătrunderii, decimându-se apoi, încetul cu încetul, între ele, ca până la urmă să se vadă cui anume îi aparține țara respectivă. Evident, metoda e teribil de sângeroasă, dar, în sfârșit, ea a făcut dovada unei violențe justificate.

Aceasta era situația în Europa centrală; la începutul lui aprilie armatele protestante, traversând Boemia și Austria, au pătruns în Bavaria, în timp ce catolicii au invadat Danemarca și Pomerania; Olanda, așa cum s-a mai spus, dispăruse cu desăvârșire de pe harta Europei.

În Italia, luptele intestine între urbaniști și matiniști continuau cu furie; între timp Sicilia căzuse în mâinile evzonilor greci, portughezii ocupaseră Asturia și Castilia, pierzând în schimb propria lor Estramadura; de altfel, în general, în aceste țări meridionale, războiul se desfășura cu o cruzime neobișnuită. Anglia era angajată în lupte pe teritoriul Irlandei și, firește, în colonii; la începutul lui aprilie, în Egipt nu mai controla decât o fâșie îngustă de pământ pe țărmul mării. Celelalte posesiuni fuseseră pierdute, iar coloniștii asasinați de populația băștinașă.

Turcii, cu ajutorul armatelor arabe, sudaneze și persane, cotropiseră întreaga Peninsulă balcanică și puseseră stăpânie pe Ungaria, în urma izbucnirii în rândurile lor a unui aprig conflict între șiiți și sunniți, pe tema, se pare foarte importantă, a celui de-al patrulea calif Ali. Cele două secte s-au fugărit între ele de la Constantinopol până în Tatra cu o sprinteneală și cu o sete de sânge nemaipomenită, care, din nefericire, până la urmă tot pe spinarea bieților creștini a fost stinsă. Și astfel, în această parte a Europei, situația a devenit din nou mai gravă ca oriunde în altă parte.

Polonia dispăruse de pe fața lumii, măturată de armata rusă; trupele rusești sunt îndreptate acum împotriva invaziei galbene, care se revarsă puhoi spre apus și spre miazănoapte. În America de Nord, japonezii au debarcat, deocamdată, zece corpuri de armată.

După cum vedeți, până acum Franța n-a fost pomenită. Pe aceasta cronicarul și-a rezervat-o pentru capitolul XXIV.

XXIV
UN NAPOLEON AL BRIGĂZII ALPINE

Bobinet, mă rog, Toni Bobinet, în vârstă de douăzeci și doi de ani, locotenent de artilerie alpină, cu garnizoana în Annecy (Haute Savoie), în momentul de față aflat la Ace (Les Aiguilles), pentru o perioadă de manevre de șase săptămâni, pe o poziție de unde, atunci când e vreme frumoasă, se văd: spre apus lacul Annecy și Geneva, iar spre răsărit spinarea boantă a Bonhommului și colții ascuțiți ai Montblancului – ei, acum sunteți acasă? – așadar, locotenentul Toni Bobinet șade pe o piatră și se trage de mustăcioara lui măruntă, pe de o parte pentru că se plictisește, iar pe de altă parte și pentru faptul că citise timp de paisprezece zile același ziar învechit, și acum stătea și reflecta.

De aici înainte, cronicarul ar trebui să urmărească gândurile viitorului Napoleon; deocamdată însă privirile lui (adică ale cronicarului) alunecă pe povârnișurile înzăpezite, coborând încet în valea Arly, unde a și început dezghețul și unde îl captivează farmecul micilor orașe: Mégvève, Flumet, Ugines, cu bisericile lor țuguiate, îngrămădite una lângă alta, aidoma unor jucării – ah, amintirea copilăriei demult trecute! Unde sunteți, voi, visuri ale constructorului de altădată, aplecat asupra jocului de cuburi!

În acest timp, locotenentul Bobinet… Dar nu! Să renunțăm, mai bine la orice tentativă de analiză psihologică a marelui bărbat sau de enunțare a nașterii embrionare a unor gânduri titanice. Nici nu suntem în stare de așa ceva, și dacă am fi, am avea parte poate de o mare dezamăgire…

Pe scurt, imaginați-vă, pur și simplu, că acest micuț locotenent Bobinet stă pe Ace, în mijlocul unei Europe gata să se prăbușească; în spate are o baterie de artilerie de munte, iar la picioarele lui se întinde o lume minusculă, care de aici, de sus, ar putea fi distrusă fără dificultate; și mai închipuiți-vă că același Bobinet terminase tocmai de citit, într-un număr mai vechi al ziarului *Moniteur* ce apare la Annecy, un editorial în care un anume domn Babillard chema „o mână puternică de cârmaci care să scoată corabia Franței din furtuna furibundă și s-o conducă spre noi victorii glorioase aducătoare de putere”, și că, aici, la o înălțime de peste 2000 de metri, e un aer pur, lipsit de prezența divină, în care spiritul omenesc lucrează limpede și liber; imaginați-vă toate acestea și veți înțelege de ce domnul

locotenent Bobinet, așezat aici pe o piatră, a stat vreme îndelungată și a meditat adânc, pentru ca apoi să-i scrie respectabilei, zbârcitei și încărunțitei sale mame o scrisoare destul de confuză, în care o asigura că „în curând va auzi ea de Toni al ei” și că Toni al ei are „o idee magnifică”. După care făcu și una și alta, dormi zdravăn toată noaptea, iar a doua zi dimineața își adună oamenii din bateria sa, îl răsturnă pe bătrânul și incapabilul căpitan, câștigă de partea lui postul de jandarmi din Sallanches, declară, cu un laconism napoleonian, război Absolutului, apoi se duse din nou să se culce; în ziua următoare distruse cu focuri de artilerie Carburatorul brutăriei din Thônes, ocupă gara din Bonneville și puse stăpânire pe comandamentul militar din Annecy, conducând de data aceasta trei mii de oameni.

În decurs de numai o săptămână, nimici cu artileria sa peste două sute de Carburatoare, apoi, în fruntea unei armate de cincisprezece mii de pușcași porni să ia cu asalt orașul Grenoble. Proclamat comandant militar al acestui oraș, avea în spatele lui o mică oaste de patruzeci de mii de soldați, și astfel coborî în valea Rhônului, curățind cu grijă terenul din fața sa, de toate motoarele atomice, cu ajutorul tunurilor cu bătaie lungă.

Pe șoseaua ce duce spre Chamberry, îl făcu prizonier cu mașină cu tot pe Ministrul de război, care venea să-i vâre mințile în cap junelui ofițer. La o zi după aceea, Ministrul de război fiind, se pare, câștigat definitiv pentru planurile sale îl numi general. La 1 aprilie, Lyonul era curățat de orice urmă de Absolut.

Înaintarea triumfală a lui Bobinet se desfășurase până în prezent fără mari vărsări de sânge. Abia dincolo de râul Loire i-au opus rezistență mai cu seamă catolicii zeloși și numai pe alocuri s-au produs măceluri mai mari. Din fericire pentru Bobinet, până și în localitățile în întregime cotropite de Absolut numeroși francezi rămăseseră sceptici dând dovadă de un scepticism și un iluminism de-a dreptul zănatic. După masacrele survenite și după noile nopți ale Sfântului Bartolomeu, „les Bobinets” au început să fie întâmpinați ca eliberatori și, într-adevăr, pretutindeni unde soseau, ei izbuteau încetul cu încetul să restabilească liniștea, distrugând pe rând toate Carburatoarele.

Așa se face că, încă în luna iunie, Parlamentul s-a pronunțat că „Toni Bobinet binemeritase de la patrie”, conferindu-i, odată cu titlul de general, și rangul de Prim Consul. Franța era consolidată, Bobinet instaură ateismul de stat, orice manifestare religioasă era pedepsită cu moartea, potrivit legii marțiale.

Nu pot fi trecute sub tăcere câteva scene din viața marelui bărbat:

Bobinet și mama sa. Într-o zi, la Versailles, Bobinet ținea sfat cu statul său major. Întrucât era foarte cald, el se postă în dreptul unei ferestre deschise; deodată, zări în parc o doamnă mai în vârstă, încălzindu-se la soare. În clipa aceea, Bobinet îl întrerupse pe mareșalul Jollivet și strigă:

— Priviți, domnilor, mama mea!…

Toți cei prezenți, da, da, până și generalii încercați, au lăcrimat în fața acestei manifestări de dragoste filială.

Bobinet și dragostea de patrie. Odată, pe vreme de ploaie, Bobinet asista la o paradă militară pe Champs de Mars. În timp ce prin fața lui defilau piesele mari de artilerie, un camion militar a intrat într-o băltoacă, împroșcând și pângărind cu noroi mantaua lui Bobinet. Mareșalul Jollivet ar fi vrut să-l pedepsească pe loc, prin degradare, pe nefericitul comandant de baterie. Dar Bobinet îl reținu spunându-i:

— Lasă, mareșale; e doar noroi franțuzesc.

Bobinet și invalidul. Într-o zi, Bobinet se repezi incognito până la Chartres. Pe drum explodă un cauciuc și, în timp ce șoferul îl schimba, de mașină se apropie un invalid cu un singur picior și ceru de pomană.

— Unde și-a pierdut piciorul acest om? întrebă Bobinet.

Și invalidul îi povesti că-l pierduse ca soldat pe vremea când slujea în Indochina, că avea o mamă săracă și că adeseori amândoi n-aveau ce pune în gură zile întregi.

— Mareșale, notează-l, te rog, pe acest bărbat, spuse Bobinet, foarte mișcat. Și într-adevăr, la o săptămână după aceea, un curier personal al lui Bobinet bătu la ușa cocioabei dărăpănate a invalidului și-i înmână bietului infirm un mic pachet „din partea Primului Consul”. Cine oare putea descrie uimirea fericită a mutilatului, când, desfăcând pachetul, găsi în el o medalie de bronz!

Ținând seama de aceste remarcabile calități spirituale, nu mai miră faptul că în cele din urmă Bobinet a consimțit să satisfacă

dorința fierbinte a întregului popor și, în ziua de 14 august, în mijlocul unui entuziasm general, s-a proclamat împărat al Franței.

Atunci, desigur, au venit pentru întregul mapamond vremuri foarte tulburi, pline de neliniști, dar totodată de o rară măreție istorică. Toate continentele pur și simplu au strălucit în înalte acte de vitejie războinică. Văzut de pe planeta Marte, Pământul nostru sclipea, fără îndoială, ca o stea de primă mărime, fapt care i-a făcut probabil pe astrologii marțieni să tragă concluzia că ne aflăm încă în stare de incandescență. Și, desigur, veți înțelege că Franța cavalerilor și conducătorul ei, împăratul Toni Bobinet, n-au rămas de căruță. S-ar putea ca și unele rămășițe ale Absolutului, în măsura în care ele nu se volatilizează în univers, să fie acționat aici, trezind printre francezi o atmosferă nobilă, înălțătoare și înflăcărată. Pe scurt, la două zile după încoronarea sa, când Marele Împărat a declarat că a bătut ceasul în care Franța trebuia să acopere globul pământesc cu flamurile sale, i s-a răspuns cu un strigăt de entuziasm unanim.

Planul lui Bobinet era următorul:

1. – Să ocupe Spania și, cucerind Gibraltarul, să pună mâna pe cheia Mării Mediterane;

2. – Să ocupe Valea Dunării până la Budapesta și să dispună astfel de cheia Europei centrale;

3. – Să ocupe Danemarca, cheia Mării Nordului.

Și întrucât cheile teritoriale trebuie unse cu sânge, Franța a pus în mișcare trei armate expediționare, care, în general, i-au cucerit o glorie formidabilă.

O a patra armată a ocupat Asia Mică, cheia Orientului.

A cincea a pus stăpânire pe gurile râului Sfântul Laurențiu, cheile Americii.

A șasea a fost scufundată într-o bătălie navală aproape de coasta Angliei.

A șaptea a asediat Sevastopolul.

În seara de Revelion a anului 1944, împăratul Bobinet avea toate cheile adunate în buzunarele pantalonilor săi de artilerist.

XXV
RĂZBOIUL AȘA-ZIS CEL MAI MARE

E în firea noastră, a oamenilor, ca atunci când ni se întâmplă un lucru foarte dezagreabil, să găsim o deosebită satisfacție în faptul că pomenita neplăcere este, în genul respectiv, „cea mai mare” de când e lumea lume.

Așa de pildă, când se abate peste noi un val de căldură, ziarele ne îndatorează anunțându-ne că „temperatura înregistrată a fost cea mai mare din anul 1881 încoace”, și chiar și atunci mai suntem furioși un pic pe acest ingrat an 1881, care și-a permis să ne-o ia înainte. Sau dacă ne degeră urechile de ni se jupoaie pielea de pe ele, ne cuprinde parcă un fel de bucurie aflând că gerul cu pricina a fost „cel mai cumplit ger din câte s-au pomenit de la 1786 încoace”. La fel e și cu războaiele. Războiul în curs ori e cel mai drept, ori e cel mai sângeros, ori e cel mai glorios, ori ce cel mai lung dintre războaiele purtate între cutare și cutare dată; printr-un superlativ oarecare, el ne oferă întotdeauna o anumită satisfacție trufașă, lăsându-ne convingerea că suntem martorii unor evenimente nemaipomenite, care au bătut recordurile tuturor timpurilor.

Ei bine, războiul care a început la 12 februarie 1944 și s-a terminat în toamna anului 1953 a fost într-adevăr și (pe cinstea mea!) fără exagerare cel mai mare dintre toate războaiele; și vă rog să nu-i privăm pe martorii lui de această unică și binemeritată bucurie. Au luptat în acest război 198 de milioane de bărbați, dintre care au murit toți, în afară de treisprezece. Aș putea prezenta cifrele cu care calculatorii și statisticienii au încercat să ilustreze aceste pierderi uriașe; de pildă, câte mii de kilometri s-ar însuma dacă s-ar așeza cadavru lângă cadavru, sau câte ceasuri ar trebui să meargă un tren accelerat dacă toate aceste cadavre ar fi fost folosite în loc de traverse de cale ferată; sau dacă s-ar reteza toate degetele arătătoare ale celor căzuți și ar fi îndesate în cutii de sardele, câte sute de vagoane s-ar umple cu această marfă, și așa mai departe; dar eu n-am ținere de minte pentru cifre și n-aș vrea să vă păcălesc nici măcar cu un amărât de vagon statistic. Drept care, repet: *a fost cel mai mare război* de la facerea lumii și până azi atât în ceea ce privește pierderile de vieți omenești, cât și întinderea teatrului de ostilități.

Încă o dată cronicarul își cere scuze pentru faptul de a nu avea un suficient simț al narațiunii grandioase. Ar trebui, de bună seamă, să descrie cum acest război s-a întins de la Rin până la Eufrat, din Coreea până în Danemarca, de la Lugano până la Haparanda și așa mai departe. În loc de asta, ar prefera de o mie de ori să zugrăvească de pildă sosirea la Geneva a beduinilor îmbrăcați în burnusuri albe, cu capetele inamicilor înfipte în vârful lăncilor lungi de doi metri; sau peripețiile amoroase ale unui franțuz păros în Tibet; cavalcadele cazacilor din Rusia până în Sahara, ciocnirile cavalerești ale comitagiilor macedoneni cu tiraliorii senegalezi, pe malurile lacurilor finice. După cum vedeți, materialul e foarte vast. Regimentele victorioase ale lui Bobinet au zburat, ca să zic așa, dintr-o singură bătaie de aripi, pe urmele lui Alexandru cel Mare, traversând cele două Indii, până în China; între timp însă, puhoiul galben, după ce străbătuse Siberia și Rusia, ajunsese în Franța și Spania, dispersându-i astfel pe musulmanii care operau în Suedia, de țările lor de baștină. Regimentele rusești, retrăgându-se în fața zdrobitoarei superiorități numerice a chinezilor, au ajuns taman până în Africa de nord, unde Serghei Nikolaevici Zločin[21] și-a întemeiat un imperiu al său; curând însă a fost asasinat, deoarece generalii săi bavarezi puseseră la cale o conspirație împotriva atamanilor săi prusaci, după care, pe tronul de la Tombuctu, a fost instalat *țarul Serghei Fiodorivici Zlosin*[22].

Patria noastră cehă a trecut, succesiv, prin mâinile suedezilor, ale francezilor, turcilor, rușilor și chinezilor, fiecare dintre aceste invazii fiind marcate de asasinarea până la ultimul suflet al populației autohtone. La catedrala Sfântul Vit, au predicat ori oficiat slujbe religioase un pastor, un avocat, un imam, un arhimandrit și, în fine, un bonz, însă, firește, fără vreun succes de durată. Singura schimbare îmbucurătoare a constat în aceea că Teatrul Corporațiilor din Praga a fost în permanență plin până la refuz; fusese instalat în el un depozit militar.

Când, în 1951, japonezii i-au alungat pe chinezi din Europa răsăriteană, aceștia din urmă întemeiară, pentru un timp oarecare, un nou Imperiu al Mijlocului (astfel numesc chinezii patria lor), printr-o bizară coincidență chiar în limitele vechilor

---

[21] Zločin – Faptă rea (cehă).

[22] Zlosin – Fiu rău (cehă).

hotare ale Imperiului austro-ungar; în palatul Schönbrunn își instalase iar reședința un bătrân monarh, mandarinul Jaja Wir Weana, în vârstă de o sută șase ani, „spre al cărui chip sacru se îndreaptă cu filial respect privirile admirative ale popoarelor entuziaste”, cum zilnic ne asigura cotidianul vienez *Viener Mittagszeitung*. Limba oficială era chineza, fapt care a înlăturat dintr-o simplă trăsătură de condei divergențele naționale, iar Dumnezeul de stat era Buddha; catolicii încăpățânați din Boemia și Moravia s-au refugiat dincolo de aceste granițe, căzând pradă dragonadelor și confiscațiilor chinezești, fapt care a dus la o creștere neobișnuită a numărului, și așa mare, al martirilor naționali, în schimb, unii remarcabili și mai raționali patrioți cehi au obținut prin GRAȚIA unei Hotărâri Supreme, înalte distincții de mandarini; ca de pildă, și mai cu seamă, To-Bol-Kai, Gro-Și și credeți-mă, încă mulți alții. Acest guvern chinez a luat o serie întreagă de măsuri ce demonstrau un spirit progresist și inovator, măsuri cum ar fi, de pildă, eliberarea de cartele în loc de alimente; dar, curând, Imperiul de Mijloc s-a prăbușit, căci între timp se consumase tot plumbul pentru muniții, drept care s-a dus pe copcă întreaga autoritate de stat; cei câțiva chinezi, scăpați cu viață, au rămas aici în perioada de pace ulterioară, cei mai mulți în calitate de funcționari prezidiali.

În acest timp, împăratul Bobinet, care își stabilise reședința în orașul Simla, aflase – din auzite – că de-a lungul cursului superior, încă neexplorat, al râurilor Irawad, Seluin și Mékong ar exista un imperiu feminin, al Amazoanelor, și, în consecință, a întreprins într-acolo o expediție cu vechea sa gardă și nu s-a mai întors. După o versiune, el s-ar fi căsătorit, după alta, regina amazoanelor, Amalia, i-ar fi tăiat capul în cursul unei lupte și l-ar fi aruncat într-un burduf cu sânge spunând: *Satia te sanguine, Duem tantum sitisti*[23]. Aceasta a doua versiune e, categoric, mult mai fină și mai subtilă.

Până la urmă, Europa a devenit teatrul unor lupte pustiitoare între rasa neagră, care dădea năvală din adâncurile Africii, și seminția mongolă; despre cele întâmplate în acești ultimi doi ani, mai bine să tăcem. Ultimele semne ale civilizației au dispărut cu desăvârșire. De pildă, la Hradčany, urșii s-au înmulțit într-o asemenea măsură, încât ultimii locuitori ai Pragăi s-au văzut siliți să distrugă toate podurile, inclusiv podul Károl,

[23] Satură-te de sânge, tu care ai fost atât de însetat (lat.).

pentru a feri malul drept al Vltavei de dezastrul acestor fiare însetate de sânge. Populația s-a redus la o fracțiune neînsemnată; până și capitulul bisericesc al Vyšehradului s-a stins și după tată, și după mamă; la meciul Sparta – Viktoria Žižkov, din cadrul campionatului de fotbal, n-au asistat decât o sută zece spectatori.

Nici pe alte continente situația n-a fost mai bună. America de Nord, îngrozitor de răscolită în urma luptelor sângeroase dintre prohibiționiști și umidofili, a devenit o colonie japoneză. În America de Sud și-au impus pe rând supremația imperiile uruguayan, cilian, peruvian, brandeburgic și patagonez. În Australia, imediat după prăbușirea Angliei, a fost întemeiat Statul Ideal, care a transformat această țară a speranței într-un deșert nelocuit. În Africa, peste două milioane de albi au fost sfâșiați și mâncați de vii; negrii din bazinul congolez s-au năpustit asupra Europei, în timp ce restul Africii se zvârcolea în lupte succesive, purtate de optzeci și șase de împărați, sultani, regi, căpetenii și președinți ai diferitelor state.

Căci, vedeți dumneavoastră, așa se scrie istoria. Fiecare ins din sutele de milioane de combatanți avusese înainte copilăria, dragostea, planurile sale; uneori îi era teamă, alteori devenea erou, dar de cele mai multe ori era istovit de moarte și ar fi fost mai fericit să se poată întinde tihnit, în patul lui; dacă a murit, vă asigur că n-a făcut-o de plăcere. Și din toate acestea nu rămâne decât un mănunchi de date seci: bătălia din cutare sau cutare loc, atâtea și atâtea pierderi, rezultatul cutare sau cutare – și unde mai pui că acest rezultat n-a dus, de fapt, la nimic ca lumea.

Iată de ce vă spun: nu-i lipsiți pe oamenii acelor vremuri de unica lor mândrie și satisfacție, de a fi fost martorii Celui Mai Mare dintre Războaie. De altfel, noi știm foarte bine că peste câteva decenii omenirea va izbuti să facă un război și mai mare, căci până și în privința aceasta omenirea se ridică tot mai sus.

XXVI
BĂTĂLIA DE LA HRADEC KRÁLOVÉ

Aici cronicarul face apel la August Sedlaček, Josef Pékar și la alte persoane cu autoritate în materie de istoriografie, care afirmă că unul din izvoarele importante pentru cunoașterea temeinică a istoriei sunt și faptele de însemnătate locală în care evenimentele mondiale se reflectă ca într-o picătură de apă.

Ei bine, picătura de apă care poartă numele de Hradec Králové va rămâne memorabilă în mintea cronicarului, deoarece în ea a zburat el mai întâi ca mic infuzor, apoi ca protozoar al gimnaziului local și, firește, pe atunci acesta era pentru el întregul univers; dar destul despre asta.

În Războiul cel Mai Mare, Hradec Králové a intrat înarmat cu un singur Carburator, instalat la Fabrica de bere, care și azi se mai înalță în spatele bisericii Sfântului Duh, foarte aproape de casele canonicilor. S-ar putea ca această sfântă vecinătate să fi acționat asupra Absolutului în sensul că acesta s-a apucat să fabrice o bere de o consistență și o ardoare cu adevărat catolică, trezind în rândurile cetățenilor din Hradec o stare de spirit, care ar fi stârnit în inima răposatului episcop Brynych o bucurie de nedescris.

Dar Hradec Králové e un oraș mult prea expus și așa se face că el a căzut curând în mâinile prusacilor, care, într-un acces de furie luterană, au nimicit Carburatorul de la fabrica de bere. Și totuși, Hradec, credincios continuității și tradiției sale istorice, a știut să mențină o temperatură religioasă prielnică și agreabilă îndeosebi după preluarea diocezei de către luminatul episcop Linda. Și chiar și atunci când au venit Bobinetiștii, turcii și chinezii, Hradec Králové a rămas cu mândria conștiinței că are: 1) cel mai bun teatru de amatori din Boemia răsăriteană, 2) cea mai înaltă clopotniță din Boemia răsăriteană și 3) că în paginile istoriei sale locale e înscrisă cea mai mare bătălie din Boemia răsăriteană. Întărit de aceste înălțătoare idei, Hradec Králové a supraviețuit celor mai crâncene încercări ale Celui Mai Mare Război.

După prăbușirea imperiului mandarinilor, în fruntea orașului a fost instalat un primar prudent și foarte circumspect, pe nume Skočdopole[24]. Administrația sa, în mijlocul unei anarhii generale,

---

[24] Skoč de pole – Fugi în câmp (cehă).

a fost binecuvântată de o liniște relativă, datorită sfaturilor înțelepte ale episcopului Linda și ale mai vârstnicilor venerați ai orașului. Dar iată că într-o bună zi s-a pripășit în oraș, un croitor oarecare, pe nume Hampl, din păcate originar din Hradec, dar care din fragedă copilărie vagabondase prin lume și slujise chiar și în legiunea străină din Algeria; pe scurt, un aventurier.

Făcuse parte din corpul expediționar al lui Bobinet și participase la cucerirea Indiei, dar mai târziu, undeva, în apropierea Bagdadului, dezertase și, strecurându-se încet, ca o șopârlă, printre bașibuzuci, francezi, suedezi și chinezi, a ajuns înapoi în orașul său de baștină.

Astfel, acest croitoraș Hampl, care mirosise nițel cum stau lucrurile cu bobinetismul, nici nu sosise încă bine în Hradec și mintea lui nu zămislea decât un singur gând: cum să pună mai repede mâna pe putere. Să coasă haine, nu era de nasul lui; de aceea, el începu să se lege de una, de alta, să critice, să zgândăre, să spună că primăria e toată în mâinile sutanelor preoțești, – „și ce-i cu banii de la casa de depuneri, și ce caută acest domn Skočdopole, această sculă bătrână și neputincioasă în fruntea primăriei”, și câte și mai câte. Din nefericire, războaiele, așa cum se știe, aduc după ele o stare de abrutizare morală și o zdruncinare a oricărei autorități; așa se face că acest Hampl și-a găsit repede câțiva adepți și, împreună cu ei, a înființat un partid social-revoluționar.

Într-o zi, prin luna iulie, pomenitul Hampl organiză în Piața Mică o tabără populară; cocoțat în vârful fântânii, el declară printre altele că poporul cere cu insistență demisia din funcția de primar a canaliei, a retrogradului, a acestui Skočdopole, care nu face decât să lingă toată ziua lumânările episcopale.

La care domnul Skočdopole răspunse energic cu afișe lipite pe ziduri, în care făcea cunoscut că lui, primarului legal ales, nu poate nimeni să-i poruncească și cu atât mai puțin un dezertor vagabond, pripășit cine știe de pe unde, că în actuala perioadă atât de tulbure nu pot fi organizate noi alegeri, că populația noastră, care a dat dovadă întotdeauna de chibzuință, își dă seama că... etc.

Atât i-a trebuit de fapt lui Hampl, ca să pună la cale lovitura sa de tip bobinetist. Ieși iute din locuința sa din Piața Mică, fluturând în mână un steag roșu; în urma lui veneau doi copii bătând din răsputeri într-o tobă mare. În această formație făcu

ocolul Pieții Mari, se opri o clipă în fața reședinței episcopale, după care, în bubuitul infernal al tobelor, se retrase în câmp, îndreptându-se spre locul numit „Na Mlejnku” (La moară), de pe malul râului Orlice. Ajuns acolo, împlântă steagul în pământ și, așezându-se cu fundul pe o tobă, își scrise declarația de război. După aceea îi trimise pe cei doi copii în oraș, să bată toba și să citească pretutindeni comunicatul lui, care suna astfel:

În numele Maiestății Sale împăratul Bobinet, ordon regescului oraș Hradec Králové să depună cheile orașului în mâinile mele astăzi, până la asfințitul soarelui. În caz contrariu, voi pune în aplicare planurile mele militare și mâine, în revărsatul zorilor, voi ataca orașul cu regimentele mele de artilerie, de cavalerie și infanterie. Voi cruța viața și averea numai acelora care, până la asfințit, se vor prezenta în tabăra mea de la Mlejnek, aducând cu ei toate armele lor utilizabile și vor depune jurământ de credință față de Maiestatea Sa împăratul Bobinet. Parlamentarii vor fi împușcați pe loc. Împăratul nu negociază! Semnat: „General Hampl.

După citirea acestei proclamații, în oraș se produse o oarecare tulburare, mai cu seamă atunci când paracliserul de la biserica Sfântul Duh se apucă să sune alarma din clopotnița Turnului Alb. Domnul Skočdopole se grăbi să-l viziteze pe episcopul Linda, care, însă, îi râse în nas; așa stând lucrurile, convocă de urgență o adunare extraordinară a consiliului municipal și, cu acest prilej, el propuse să i se predea generalului Hampl cheile orașului. Și astfel se constată că asemenea chei nici nu existau; cele câteva lacăte și chei istorice aflate cândva în păstrare la muzeul orașului fuseseră luate de suedezi. Cu aceste frământări îi surprinse noaptea.

În tot cursul după-amiezii și mai cu seamă seara, oamenii au străbătut unul câte unul frumoasele alei ale orașului, îndreptându-se încet spre locul numit „Na Mlejnku”.

— Ei, mă duc și eu să văd cum arată tabăra aiuritului de Hampl, își spuneau unul altuia la tot pasul.

Ajungând însă la Mlejnek, aveau surpriza să vadă câmpul gemând de lume și pe aghiotantul lui Hampl primind, în fața celor două tobe, jurământul de credință față de împăratul Bobinet. Ici-colo, ardeau focuri, iar în jurul lor tresăreau umbre omenești. Pe scurt, o priveliște nespus de pitorească. Unii, ce-i drept, se înapoiau la Hradec vizibil deprimați.

În timpul nopții, spectacolul a fost și mai strălucitor. Pe la ceasurile douăsprezece, primarul Skočdopole s-a urcat în Turnul Alb și, ce să vadă: la răsărit, de-a lungul râului Orlice, ardeau sute de ruguri și mii de siluete omenești se agitau în preajma focurilor, care împrăștiau până departe în jur o revărsare de lumină sângerie. Pesemne acolo își sapă tranșeele, se gândi primarul, coborând din turn vizibil îngrijorat. Era limpede că generalul Hampl nu mințise atunci când pomenise de forțele sale militare.

Când se crăpă de ziuă, generalul Hampl ieși din Moara de lemn, unde își petrecuse toată noaptea aplecat deasupra planurilor orașului. Câteva mii de bărbați, ce-i drept în cea mai mare parte civili, dar cel puțin un sfert dintre ei înarmați, așteptau afară, aliniați în șiruri de câte patru; grupuri de femei, bătrâni și copii se înghesuiau ceva mai departe.

— Înainte! comandă Hampl. În aceeași clipă, cornurile ansamblului de suflători ai faimoasei fabrici de instrumente muzicale, proprietatea domnului Cervený, începură să răsune și, în acordurile unui imn de bucurie (*Treceau fecioare pe șosea*), forțele lui Hampl porniră spre oraș.

La marginea orașului, generalul Hampl își opri trupele și trimise înainte un gornist și un crainic, care să-i anunțe pe cei inapți de luptă să părăsească imediat casele. Nimeni însă nu le-a părăsit. Casele erau pustii.

Pustie era și Piața Mică.

Pustie era și Piața Mare.

Pustiu era tot orașul.

Generalul Hampl își răsuci mustăcioara și se îndreptă spre clădirea primăriei. Era deschisă. Intră în sala de consiliu. Se așeză în jilțul primarului. În fața lui, pe o pânză verde, stăteau pregătite coli de hârtie ministerială, și în capul fiecăreia dintre ele cineva caligrafiase dinainte, cu grijă:

„În numele Maiestății Sale împăratul Bobinet”.

Generalul Hampl se apropie de fereastră și strigă:

— Ostași, bătălia s-a sfârșit. Ați înfrânt cu arma în mână rezistența stăpânirii clericale pusă în slujba clicii de la primărie. Orașul nostru iubit începe acum o eră nouă, de progres și libertate. Ați avut o comportare excelentă. *Nazdar*[25]!

— Nazdar! răspunse oștirea și se împrăștie.

---

[25] Salut specific cehesc, noroc.

Unul dintre combatanții lui Hampl (mai târziu li s-a spus Hamplmani) s-a retras chiar în casa primarului, purtând pe umăr o pușcă veche, capturată cândva de la un soldat chinez.

Așa a devenit Hampl primar; trebuie să recunoaștem că și prudenta și circumspecta sa administrație s-a bucurat de aceeași liniște relativă în mijlocul unei anarhii generale, și aceasta datorită sfaturilor înțelepte ale episcopului Linda și ale mai vârstnicilor venerați ai orașului.

XXVII
PE UN ATOL DIN OCEANUL PACIFIC

— Să mă ia dracu', spuse căpitanul Trouble, dacă lunganul de colo nu-i comandantul lor.

— Ăla e Jimmy, ţinu să precizeze G. H. Bondy. Ştiţi, înainte a lucrat aici, ca servitor. Credeam că s-a domesticit de tot, şi când colo…

— Sunt sigur că numai dracul m-a împins să fac escală aici, se căină căpitanul. În nenorocita asta de… Hereheretua!!!! Nu-i aşa?

— Spuneţi-mi, întrebă G. H. Bondy, aşezând puşca pe masa din verandă. În alte părţi tot aşa e?

— Ba bine că nu, bombăni căpitanul Trouble. Chiar aici, în vecinătate, pe Rawaiwai, l-au mâncat nu demult, pe căpitanul Barker cu echipaj cu tot. Iar pe Mangaia au fost înghiţiţi de vii trei milionari ca dumneavoastră.

— E vorba cumva de fraţii Sutherland? întrebă Bondy.

— Cred că da. Iar pe insula Starbuck l-au pus la fript pe comisarul guvernului. Îl ştiţi, nu-i aşa, pe grăsunul de Mac Deon?

— Nu-l cunosc.

— Cum, dumneavoastră nu-l cunoaşteţi pe Mac Deon? ţipă căpitanul. De când sunteţi aici?

— Am intrat în al nouălea an, răspunse calm domnul Bondy.

— Ar fi fost cazul să-l cunoaşteţi, fu de părere căpitanul. Al nouălea an? *Business*, nu-i aşa? Sau poate şi un fel de mic refugiu, din pricina nervilor, aşa-i?

— Nu, infirmă domnul Bondy. Ştiţi, eu am prevăzut că acolo sus iţele se încurcă şi de aceea m-am ţinut deoparte. Am crezut că aici va fi mai multă linişte.

— Ha, ha! Linişte! Se vede că nu-i cunoaşteţi pe negrişorii noştri! Aici mai tot timpul e câte un pic de război, ehei…

— O nu, se împotrivi G. H. Bondy, aici a fost linişte *cu adevărat*. Papuaşii ăştia, sau cum le mai ziceţi, sunt nişte flăcăi tare de treabă. Abia în ultima vreme au început şi ei aşa… Niţel… Drept să vă spun, eu unul nu prea înţeleg ce vor.

— Nimic special, spuse căpitanul. Să ne mănânce, atâta tot.

— De foame?! se minună Bondy.

— Nu ştiu. Mai curând dintr-un sentiment de cucernicie. E ca un fel de ritual, mă înţelegeţi? Ceva, cum ar fi la noi

împărtășania sau cam așa ceva. Și știți, sentimentul acesta răbufnește în ei mereu, cu mici perioade de întrerupere.

— Aha, făcu domnul Bondy îngândurat.

— Fiecare cu păsărica lui, mormăi căpitanul. Păsărica ăstora de pe aici e să-l mănânce pe străin și să-i puie capul la afumat.

— Cum, să-l mai și afume? se miră Bondy dezgustat.

— Ei, asta după ce-l omoară, îl mângâie căpitanul... Capul afumat îl păstrează ca amintire. Ați văzut capetele acelea uscate de la Muzeul Etnografic din Aucklanda?

— Nu, răspunse Bondy. Cred că... n-aș fi... prea atrăgător, dacă... aș fi... afumat.

— Pentru asta sunteți nițel prea gras, aprecie căpitanul cu ochi critic. Pe unul slab, însă, operația asta nu-l schimbă prea mult.

Bondy nu părea deloc mulțumit. Ședea abătut pe un scaun în veranda elegantului său bungalow de pe insula de corali Hereheretua, pe care o cumpărase în preajma izbucnirii Celui Mai Mare Război. Căpitanul Trouble se uita încruntat spre desișul de manglieri și bananieri care împrejmuia bungalowul.

— Câți indigeni sunt aici? întrebă deodată.

— Vreo sută douăzeci, răspunse G. H. Bondy.

— Și noi, în bungalow?

— Șapte, cu bucătarul chinez.

Căpitanul oftă și își aruncă privirea spre mare. Acolo se afla ancorat vaporul său Papeete; dar ca să ajungă până la el, ar fi trebuit să treacă printr-o potecă îngustă, străjuită de manglieri, ceea ce nu părea deloc recomandabil în momentul respectiv.

— Spuneți-mi, maestre, se auzi glasul lui după o clipă de tăcere: la urma urmei, pentru ce se păruiesc ăi de sus? E vorba cumva de-o poveste cu frontierele?

— Aș! mai puțin.

— De-o colonie?

— Mai puțin.

— De-o... convenție comercială?

— Nu! Se bat pentru dreptate, atâta tot.

— Ce fel de dreptate?

— Dreptatea absolută. Știți, fiecare națiune vrea să aibă dreptatea ei absolută.

— Hm, făcu nedumerit căpitanul. Dar în fond, asta ce mai e?

— Mai nimic. Un fel de pasiune omenească. Ați auzit doar că acolo, în Europa și în general… peste tot, a venit pe lume ăsta… mă înțelegeți… Dumnezeu…

— Am auzit.

— Ei bine, de aia se întâmplă toate câte se întâmplă, pricepeți?

— Nu pricep nimic, bătrâne. Eu aș zice că un Dumnezeu adevărat ar trebui să facă ordine în lume, nu-i așa? Ăla de acolo nu poate fi un Dumnezeu normal și adevărat.

— N-aveți dreptate, prietene, replică G. H. Bondy (vizibil bucuros că are prilejul să stea de vorbă odată cu un om de-sine-stătător și încercat). Vă asigur că e un Dumnezeu adevărat. Dar trebuie să vă mai spun ceva: acest Dumnezeu e prea mare.

— Credeți?

— Da, da, e fără de sfârșit. Asta-i toată nenorocirea. Știți, fiecare își măsoară din El cei câțiva metri ai săi și-și închipuie că l-a luat pe Dumnezeu în întregime. Își însușește un ciucurel sau un cupon și crede că a pus mâna pe tot! Ei, acum e limpede?

— Aha, spuse căpitanul. Și are boală pe ăia care au pus și ei mâna pe alte bucățele.

— Întocmai. Și pentru a se convinge că îl are în întregime, trebuie să-i ucidă pe ceilalți. Și asta numai pentru că ține foarte mult să-L aibă pe Dumnezeu în întregime, și odată cu El și dreptatea totală. De aceea nu poate suferi ca altul să aibă alt Dumnezeu și altă dreptate. Dacă ar admite acest lucru, ar trebui să recunoască deschis că n-au decât câțiva amărâți de metri, saci sau galoane de dreptate divină. Știți cum e, dacă un oarecare Snippers, să zicem, ar crede cu toată convingerea că tricotajele Snippers sunt categoric cele mai bune din lume, atunci ar trebui să-l ardă pe Masson și odată cu el să dea foc și tricotajelor Masson. Dar acest Snippers nu-i chiar atât de prost când e vorba de tricotaje; e prost doar în ceea ce privește politica engleză sau religia. Dacă ar crede că Dumnezeu e un lucru atât de serios și de necesar cum sunt tricotajele, i-ar lăsa pe toți oamenii să și-L procure după pofta inimii. Dar, vedeți, acest Snippers nu are în El chiar atâta încredere comercială; iată de ce caută să impună oamenilor un Dumnezeu al lui Snippers sau dreptatea lui Snippers, folosind injuria, războiul sau altă reclamă necinstită. Eu sunt comerciant și știu ce înseamnă concurența, dar asta…

— Un moment, îl întrerupse căpitanul Trouble și, ducând pușca la ochi, trase un foc în desișul de manglieri. Așa. Cred că au rămas cu unul mai puțin.

— A murit pentru credință, remarcă Bondy visător. L-ați împiedicat astfel, prin violență, să mă mănânce. A căzut ca un erou, pentru idealul național al antropofagilor. În Europa, de când e lumea, oamenii s-au mâncat între ei numai pentru idealuri. Dumneavoastră, domnule căpitan, sunteți un om de treabă, dar, cine știe, poate că ați fi în stare să mă devorați pentru o chestiune de principiu în materie de navigație. La drept vorbind, eu unul nici în dumneavoastră nu am încredere.

— Bine faceți, mârâi căpitanul. Dacă m-aș uita la dumneavoastră mai bine, cred că aș deveni…

— …un antisemit pătimaș, știu asta. N-are nicio importanță; eu m-am botezat. Dar dumneavoastră știți, domnule căpitan, de ce i-a apucat strechea pe acești măscărici negri? Alaltăieri au pescuit din mare o torpilă atomică de proveniență japoneză. Au pus-o în picioare, acolo, la umbra cocotierilor, și toată ziua se închină la ea. Acum au și ei Dumnezeul lor. De aceea trebuie să ne mănânce.

Din crângul de manglieri răsună un strigăt de război.

— Îi auziți? mormăi căpitanul. Pe legea mea, aș prefera… aș prefera să… să mai dau o dată examen… la… la geometrie…

— Spuneți-mi, întrebă Bondy cu o voce șoptită, n-am putea trece la credința lor? În ceea ce mă privește…

În clipa aceea de pe Papeete se auzi o bubuitură de tun.

Căpitanul scoase un strigăt ușor, de bucurie.

XXVIII
LA ȘAPTE COLIBE

Și în timp ce armatele lumii se angajează în bătălii istorice, în timp ce frontierele țărilor se mișcă mereu, ca râmele, și întregul mapamond se năruie într-un morman de ruine, la Șapte Colibe bătrâna mamă Blahoušová curăță cartofi, moșneagul Blahouš șade în prag și fumează molcom frunze de fag, iar vecina Prouzová, sprijinită cu coatele de gard, repetă îngândurată:

— Da, da.

— Păi da, aprobă, după o clipă de tăcere, bătrânul Blahouš.

— Nici vorbă, încuviințează și Blahoušová.

— Așa este, continuă Prouzová.

— N-avem ce-i face, își dă cu părerea Blahouš.

— Chiar așa, adaugă Blahoušová, apucând un alt cartof.

— Se zice că italianul ar fi încasat o ciomăgeală zdravănă, își aduce aminte Blahouš.

— Și, mă rog, de la cine?

— Pesemne de la turc.

— Și asta însemnă că s-a sfârșit cu războiul?

— Aș. Abia acum se bagă prusacul.

— Împotriva noastră?

— Nu, se zice că împotriva franțuzului.

— Dumnezeule din ceruri, să te ții ce scumpete o să mai vină iar!

— Da, da.

— Păi da.

— Așa e.

— N-avem ce-i face!

— Da' parcă a scris mai deunăzi un șvițar că ar putea să se sfârșească odată cu prostia asta...

— Și eu zic la fel.

— Da, da, zilele trecute am plătit pentru o singură lumânare o mie cinci sute. Auzi, Blahouš, o lumânare din asta împuțită de luminat grajdul.

— O mie cinci sute ai spus?

— Chiar așa. E o scumpete, oameni buni!

— Păi da.

— Așa e.

— Cine ar fi crezut una ca asta! O mie cinci sute!

— Și când te gândești că luai cu două sute o lumânare de toată frumusețea.

— Ei da, tușico, dar nu uita că au trecut de atunci niște ani. Ce, parcă oul nu-l luai cu cinci sute?

— Și untul cu trei mii livra.

— Și încă ce bun!

— Și ghetele cu opt mii.

— Așa e, Blahouško, era ieftinătate pe atunci…

— Și acum…

— Da, da.

— De s-ar isprăvi odată!

Câteva clipe de tăcere. Bătrânul Blahouš se sculă în picioare și, îndreptându-se din șale, se duse și ridică din bătătură un firicel de paie.

— Ce mai, n-avem ce-i face, asta este, spuse în timp ce-și deșuruba muștiucul de la pipă ca să-l curețe cu paiul.

— Bine faci, că începuse să pută, menționă Blahoušová, cu interes.

— Păi, pute, încuviință Blahouš. Cum să nu pută, când nu se mai găsește pe lumea asta nici măcar un dram de tutun. Ultimul pachețel mi l-a adus băiatul meu, domnul profesor, stai, când a fost asta, în patruzeci și nouă, dacă nu mă înșel? Este?

— De Paști s-au făcut patru ani.

— Așa e, confirmă bătrânul Blahouš, așa e, omul îmbătrânește. Îmbătrânește al dracului.

— Da' ia spune, vecine, reluă Prouzová, de ce toate astea?

— Care, adică, toate?

— Ei, războiul ăsta…

— Mde, parcă mai știe cineva, opină Blahouš și suflă în pipă cu atâta putere de se auzi hârâind. Nimeni nu știe, tușico. Zic unii că din pricina credinței.

— Pentru ce fel de credință?

— Pentru a noastră sau pentru a protestanților, cine mai știe. Ca să fie, cică, o singură credință.

— Păi, la noi a fost de când lumea o singură credință.

— Da, dar în altă parte a fost alta, tușico. Se zice că ar fi venit ordin să fie numai una.

— Ordin? De unde ordin?

— Asta nimeni nu știe… Se zice că ar fi fost niște mașini de fabricat credință. Un fel de cazane mari.

— Și la ce bun, cazanele alea?

— Nici asta nu știe nimeni. Cazane. Și se mai zice că Dumnezeu se arată oamenilor ca să-i facă să creadă. Știi, tușico, asta fiindcă prea multă necredință se adunase pe pământ. În ceva trebuie să credem, altfel nu se poate. N-avem încotro. Dacă oamenii ar fi crezut, Dumnezeu n-ar fi avut nevoie să li se arate. El a pogorât pe pământ numai din pricina necredinței, pricepi?

— Ei da, bine, dar de unde a venit războiul ăsta îngrozitor?

— Nimeni nu știe. Se spune că l-ar fi început chinezul sau turcul, cine știe? Se mai spune că în cazanele alea l-ar fi adus cu ei pe Dumnezeul lor. Ăștia cică ar fi tare credincioși – turcii și chinezii. Așa că au vrut să credem și noi cu ei, în legea lor.

— Și de ce, mă rog, tocmai în legea lor?

— Asta nimeni nu știe. Eu unul aș spune că și prusacul a început. Și chiar și suedezul.

— Doamne, Dumnezeule, se căină Prouzová. Și acum și scumpetea asta! O mie cinci sute pentru o lumânare!

— Ba eu aș mai spune, afirmă Blahouš, că războiul ăsta l-au stârnit ovreii ca să stoarcă bănet de pe urma lui. Da, da, zău dacă nu-i așa.

— Ar fi bine să-i tragă o ploaie, sublinie Blahoušová. Cartofii ăștia sunt mărunței ca nucile.

— Știți, reluă Blahouš, pe Dumnezeul ăsta ei l-au scornit numai așa de florile mărului, ca să aibă pe cine să dea vina. Da, da, asta a fost născocirea lor. Au nevoie de un război și de a scuză. Toate astea ei le-au pus la cale!

— Care ei?

— Asta nimeni nu știe. Eu aș zice că s-au înțeles cu papa și cu ovreii, toți, toți ăia... *Calburații!* izbucni bătrânul Blahouš, iritat la culme. Ehei, le-aș spune-o eu în față! Ce, a avut nevoie careva de un nou Dumnezeu? Nouă, ăstora de la țară, ne era de ajuns și ăla vechi. Era atât cât ne trebuia, și bun era, și chibzuit, și drept. Și nimănui nu i s-a arătat... și... și cel puțin a fost liniște și pace.

— Dar dumneata, tușică Prouzová, cum mai dai oul?

— Păi, acușica cu două miișoare.

— Auzii că la Trutnov se dau cu trei.

— Iar eu vă spun, continua să-și iasă din fire bătrânul Blahouš, că toate astea au trebuit să vină. Că prea se înrăiseră oamenii;

să se mănânce între ei, nu alta... păi, ce să mai vorbim, răposatul dumitale, tușico Prouzová, țină-l Dumnezeu în paza lui, era, nu-i așa, spiritist; într-o zi îi zic și eu, așa, în glumă: „Ascultă, Prouza, ia cheamă tu înapoi duhul acela rău care mi-a scăpat printre degete”. Și dumnealui ce-a făcut? S-a supărat foc pe mine și până la moarte o vorbă nu mi-a mai spus. Și gândește și dumneata, tușico, mi-a fost vecin. Sau Tonda Vlček, de colo. Ăsta avea altă păsărică, ținea la *focsfații* ăia cu care chipurile se îngrașă pământul, și pe cine nu-i folosea pe ăla îl tot zgândărea și-l tot scormonea ca un apucat. Iar feciorul meu, domnul profesor, spune că așa-i peste tot. Îi intră unuia ceva în cap și gata, vrea ca toată lumea să creadă în ce i s-a năzărit lui. Și nu se astâmpăra și nu lasă pe nimeni în plata Domnului... Și iaca, de aici a venit toată tărășenia...

— Așa e, opină tușica Prouzová, căscând. Și nimic nu putem face.

— Da, da, oftă bătrâna Blahoušová.

— Ce să-i faci? Așa-i de când lumea, adăugă sentențios Prouzová.

— Iar voi, muierilor, ați sta numai și ați cotcodăci cât e ziulica de mare, conchise moș Blahouš morocănos, și cu pași târșâiți ieși pe portiță în uliță... în timp ce în lume armatele se angajau în bătălii istorice și viitorul mai bun aștepta să se nască, așa cum ne asigurau gânditorii din toate taberele.

XXIX
ULTIMA BĂTĂLIE

În toamna anului 1953, Cel Mai Mare Război se apropia de sfârșit. Armate nu mai erau. Trupele de ocupație, în cea mai mare parte rupte de patria lor, se subțiau văzând cu ochii și se risipeau ca apa în nisip. Pretinși generali mărșăluiau din oraș în oraș sau, mai bine zis, din ruină în ruină, în fruntea a cinci soldați, dintre care unul era toboșar, al doilea tâlhar, al treilea școlar, al patrulea omul cu gramofonul și încă un al cincilea, pe care nimeni nu-l cunoștea de-aproape; și umblau așa ca să adune contribuții obligatorii de la populația scutită de război sau să organizeze cel puțin un concert de binefacere „în folosul invalizilor, al văduvelor și orfanilor de război”. Nimeni nu mai știa acum câte părți beligerante mai există.

Așadar, în acest haos general, de nedescris, a venit sfârșitul celui Mai Mare Război. Și el s-a produs într-un chip atât de neașteptat, încât nici până azi nu se știe exact unde anume a avut loc așa-numita bătălie decisivă.

Istoricii întrețin o lungă dispută menită să ducă la determinarea acelei ciocniri care a însemnat sfârșitul și soluționarea acestei conflagrații mondiale. Unii (ca de pildă Dürich, Assbridge și îndeosebi Moroni) înclină spre părerea că această bătălie finală ar fi avut loc în apropierea localității Linz. La această operațiune militară destul de importantă ar fi participat, spun ei, șaizeci de ostași aparținând celor mai diferite tabere inamice. Bătălia ar fi izbucnit în sala mică a hanului „La Trandafirul alb” și asta, din pricina ospătăriței Hilda (de fapt, Mařena Ružičková din Nový Bydžov). Învingător ar fi ieșit italianul Giuseppe, care, de altfel, a și luat-o pe Hilda ca pradă de război; întrucât, însă, în ziua următoare, Hilda l-ar fi abandonat fugind cu cehul Václav Hruška, e de la sine înțeles că nici această înfruntare n-a avut un caracter decisiv.

În același scop și în chip asemănător, Ușinski citează bătălia de la Gorochovka, Leblond încăierarea de la Batignolles, Van Groo măcelul din apropierea orașului Nieuport. Se pare însă că, pentru fiecare dintre ei, hotărâtor este mai curând patriotismul local decât o motivare istorică în adevăratul înțeles al cuvântului. Așadar, pe scurt, ultima bătălie a Celui Mai Mare Război rămâne necunoscută. Și totuși, cu o verosimilitate

apreciabilă, ea poate fi determinată datorită unor surse de o vizibilă coincidență și anume dintr-o serie întreagă de profeții care au precedat Celui Mai Mare Război.

Astfel, încă din anul 1845, s-a păstrat, tipărită cu literă gotică, o profeție care spunea că peste o sută de ani „cumplite semne se vor arăta și norod mult, cu arma în mână, în războaie va pieri”, dar că „peste luni o sută, *treisprezece* noroade sub un *mesteacăn* în câmp se vor înfrunta și-n lupte-ncrâncenate între ele se vor sfârteca”, după care, așa cum spune profeția, avea să se statornicească o pace trainică de cincizeci de ani.

În 1893, turcoaica Wali Schön (!) prorocea că „se vor scurge de cinci ori doisprezece ani până când pacea se va instaura în întreaga lume; în acel an, *treisprezece* împărați se vor întâlni să-și încerce forțele la umbra unui *arbore numit mesteacăn*, iar după aceea va veni acea pace cum n-a mai fost și nu va mai fi vreodată”.

Mai e citată și viziunea din anul 1909 a unei negrese din Massachusetts, care a văzut „un monstru negru cu două coarne, un monstru galben cu trei coarne și un monstru roșu cu opt coarne măcelărindu-se *sub un arbore* (mesteacăn?) cu o asemenea ferocitate, încât au împroșcat întreg universul cu sângele lor”. Interesant e că numărul coarnelor însumează totalul de treisprezece, pesemne pentru a indica cele treisprezece națiuni mai sus pomenite.

În anul 1920, reverendissimul Arnold prorocea că „va veni un război de nouă ani, care va cuprinde întreaga lume. Un mare împărat va pieri în acest război, trei mari imperii se vor prăbuși, nouăzeci și nouă de capitale vor fi răsturnate, iar ultima bătălie a acestui război va fi și ultima bătălie a acestui secol”.

Din același an datează și „viziunea lui Jonathan” (tipărită la Stockholm): „Războiul și ciuma vor stârpi nouăzeci și nouă de țări, nouăzeci și nouă de imperii vor dispărea și vor renaște; ultima bătălie va ține nouăzeci și nouă de ore și va fi atât de sângeroasă și de sălbatică, încât toți biruitorii vor încăpea la umbra unui arbore numit mesteacăn”.

O profeție germană, datând din 1923, amintește de o bătălie pe *Câmpul cu mesteceni (Birkenfeld)*.

În 1924, deputatul ceh Bubnik spunea în darea sa de seamă cu privire la buget… „și nu ne va fi mai bine atâta vreme cât va

mai exista în armata noastră un singur soldat care să facă serviciul la umbra unui mesteacăn”.

Documente profetice asemănătoare, datând din perioada anilor 1843–1944, au fost păstrate în număr de peste două sute; în patruzeci și opt dintre ele e pomenită cifra „treisprezece”, în șaptezeci apare „arborele mesteacăn”, iar în cincisprezece numai „arborele”. Se poate trage, deci, concluzia că ultima bătălie a Celui Mai Mare Război s-a dezlănțuit undeva, în preajma unui mesteacăn; cine anume s-a războit în acel loc, nu știm; au rămas însă acolo, în total, treisprezece bărbați din diferite armate, care, după încheierea bătăliei, s-au dus, probabil, să se întindă la umbra mesteacănului amintit. Acesta a fost desigur momentul în care Cel Mai Mare Război a luat sfârșit.

S-ar putea, însă, ca acest „mesteacăn” să reprezinte aici, simbolic, numele unor localități ca Břežany, Březenec, Březhrad, Březi (în Boemia sunt vreo 24), Březina (13), Březnoves, Březinka (4), Březinsky, Březiny (3), Březka (4) sau chiar Březko, Března (2), Březnice (5), Březnik, Březno (10), Březová (11), Březové Hory, Březovice (6), Březovik, Březuvky, Břežany (9) sau chiar Březolupy, derivând din rădăcina Břiza-Břez[26]. Sau ar mai putea să fie nemțescul Birk, Birkenberg, Birkkenfeld, Birkenhaid, Birkenhammer, Birkicht etc, sau englezescul Birkenhead, Birkenham, Birch ș.a.m.d., sau Boullanville, Boulay etc., având fiecare în limba respectivă, rădăcina în unul și același mesteacăn. În felul acesta, numărul orașelor, al satelor și al celorlalte localități unde, după toate probabilitățile, a izbucnit cea din urmă bătălie a secolului se limitează la numai câteva mii (în măsura în care ne mărginim exclusiv la Europa, care, fără îndoială, are dreptul preferențial la această *Ultimă Bătălie*) și o cercetare științifică, amănunțită ar avea posibilitatea să descopere măcar locul unde s-a petrecut acest important eveniment, dacă depistarea învingătorului nu mai este cu putință.

Dar, cine știe, poate că totuși în apropierea locului de desfășurare a celui din urma act al acestei tragedii mondiale – imaginea e cât se poate de ispititoare – se înălța într-adevăr un mesteacăn zvelt, cu scoarța argintie, poate că deasupra teatrului de război cânta atunci o ciocârlie, iar un fluturaș alb bătea din aripioare peste capetele aprigilor luptători. Și iată că,

---

[26] Mesteacăn (cehă).

deodată, nici nu mai ai pe cine lovi, pe cine omorî; e o zi fierbinte de septembrie și eroii, unul câte unul, se retrag, întorcând spatele câmpului de bătălie, își fac poate undeva nevoile trupești și, dornici de liniște și pace, se duc apoi să se întindă la umbra mesteacănului cu pricina. În cele din urmă, zac acolo toți cei treisprezece supraviețuitori ai Ultimei Bătălii. Unul își lasă capul pe bocancul vecinului, altul pe fundul celui dintâi, nestingheriți câtuși de puțin de răsuflarea lui (mă refer, desigur, la soldat). Iată-i, așadar, pe cei din urmă treisprezece soldați ai lumii dormind cu toții la umbra unuia și aceluiași mesteacăn.

Spre seară se trezesc, se uită unul la celălalt cu neîncredere, și întind mâinile spre armele lor. În clipa aceea, însă, unul dintre ei – istoria nu-i va afla niciodată numele – strigă:

— Gata, băieți, ajunge.

— Știi că ai dreptate, frățioare? răspunde al doilea, răsuflând cu inima ușurată și lăsând arma din mână.

— Atunci fă-te încoa cu-o bucățică de slănină, boule, intervine al treilea cu o anumită gingășie în glas.

La care al patrulea se repede nerăbdător:

— Oameni buni, ce-aș mai trage și eu o țigară! N-aveți cumva una?…

— Băieți, acum ne punem și noi pe un chiul, să stea ceasu', e de părere al cincilea. Gata, nu ne mai jucăm…

— Îți dau eu o Virginie[27], strigă al șaselea, dacă-mi dai și tu o bucată de pâine.

— Acasă, fraților, vă dați seama, plecăm acasă! se entuziasmează al șaptelea.

— Te așteaptă munca? întreabă al optulea.

— Doamne, de șase ani n-am mai dormit într-un pat ca lumea, își amintește al nouălea.

— Ce tâmpenie a fost și povestea asta, măi fraților, spune al zecelea scuipând dezgustat.

— Adevărat, așa e, îl aprobă al unsprezecelea. Da' acu' s-a zis, nu ne mai mișcăm.

— Nu ne mai mișcăm, repetă al doisprezecelea. Ce suntem nebuni? Gata, băieți, acasă!

— Ce bine-mi pare că s-a isprăvit, completează al treisprezecelea, întorcându-se pe cealaltă parte.

---

[27] Ţigări de foi.

Cam în felul acesta ar putea fi închipuit sfârşitul Celui Mai Mare dintre Războaie.

XXX
SFÂRȘITUL SFÂRȘITULUI

Au trecut mulți ani de atunci… În cârciuma „U Damohorských”, mecanicul Brych, acum proprietarul unui atelier de lăcătușerie, stă singur la o masă și citește ziarul *Lidové noviny*.

— Îndată-s gata caltaboșii, anunță venind din bucătărie cârciumarul, care, ce să vezi, nu-i altcineva decât Jan Binder, proprietarul de odinioară al miraculosului carusel; s-a îngrășat și nu mai poartă cămașa aceea vărgată, dar, ce mai, el e!

— Nicio grabă, îi spune domol domnul Brych. Oricum trebuie să mai aștept. Părintele Jošt încă n-a venit… Nici domnul redactor Rejzek…

— Dar domnul Kuzenda… ce mai face? întreabă cârciumarul Binder.

— Ce să facă, și el cu boala și cu ofurile lui. Da’ să știi, domnule Binder, că-i un om tare cumsecade.

— Asta așa e, încuviințează cârciumarul. Nu știu cum aș face… domnule Brych, dar dacă ați vrea să-i duceți din partea mea vreo doi caltaboși… Știți, au ieșit grozavi… și… dacă ați vrea să fiți atât de bun…

— Mai încape vorbă, domnule Binder, cu plăcere; o să se bucure că v-ați adus aminte de el. Mai încape vorbă, cu plăcere…

— Binecuvântat fie Domnul Dumnezeul nostru, se auzi din ușă o voce voioasă și părintele Jošt, cu obrajii proaspăt rumeniți de ger, își agăță pălăria și blănița în cuier.

— Sara bună, sfinția voastră, răspunse domnul Brych. Cam târziu, cam târziu. De când tot așteptăm.

Părintele Jošt își țuguie fericit buzele și își frecă mâinile înghețate:

— Ei, ce se mai aude, meștere, ce noutăți mai aduc ziarele?

— Uite, tocmai citeam: „Președintele Republicii l-a numit profesor universitar pe tânărul savant, docent dr. Blahouš”. Știți, sfinția voastră, ăsta-i Blahouš, ăla de-a scris atunci despre domnul Kuzenda.

— Aha, da, da, făcu părintele Jošt, ștergându-și ochelarii. Cred și eu, un necredincios. În universitate s-au cuibărit toți

nelegiuiţii. De altfel, şi dumneata, domnule Brych, eşti un necredincios.

— Nu-i nimic, interveni Binder, are grijă sfinţia voastră să se roage pentru sufletele noastre. Nu de alta, dar aveţi nevoie de noi în ceruri, pentru o partidă de tabinet: vasăzică, doi cu unu, nu-i aşa, sfinţia voastră?

— Nici vorbă. Doi cu unu.

Domnul Binder deschise uşa spre bucătărie şi strigă în gura mare:

— Doi caltaboşi şi-un sângerete.

— 'Nă-seara, mârâi redactorul Rejzek, intrând în cârciumă. E un frig, fraţilor!

— Bună seara, bună seara, ciripi mieros domnul Binder. Ia te uită, lume nouă, lume nouă.

— Ce veşti ne aduci, domnule Rejzek, întrebă radios abatele Jošt. Ce se mai aude pe la redacţie? Eh, da, la tinereţea mea am scris şi eu… acuma…

— Şi, ce, parcă pe mine nu m-a pomenit în gazetă Blahouš ăla? îl întrerupse domnul Brych. Şi-acu mai păstrez pe undeva tăieturile: „Un apostol al sectei Kuzendiene”, sau cam aşa ceva, a scris el atunci despre mine. Ehei, unde-s timpurile acelea! S-au dus…

— Să vină mâncarea, intervenit domnul Rejzek.

În aceeaşi clipă domnul Binder şi fiică-sa aşezară pe masă farfuriile cu caltaboşi: mai sfârâiau şi acum, înspumaţi de băşicuţele grase, şi se lăfăiau în varza pufoasă şi afânată ca nişte cadâne turceşti tolănite în perne moi. Abatele Jošt plescăi zgomotos şi intră cu cuţitul în prima din apetisantele splendori.

— Mda, asta zic şi eu… spuse într-un târziu, domnul Brych.

— Îhm, mormăi după o tăcere mai îndelungată domnul Rejzek.

— Trebuie să recunosc, dragă Binder, ţi-au reuşit de minune, aprobă cu un aer de specialist sfinţia sa.

Şi din nou se aşternu o linişte adâncă, punctată de o cucernică şi concentrată reculegere.

— Mm, se simte o aromă proaspătă, ţinu să adauge, după un timp, domnul Brych; mie asta îmi place… grozav.

— Da, dar nu-i bine să fie prea tare.

— Nu, atât cât trebuie.

— Şi crusta, crusta trebuie să fie crocantă…

Și iar să lăsă o pauză mai îndelungată.

— Iar varza, sparse careva tăcerea, varza trebuie să fie albă, albă de tot.

— În Moravia, se auzi glasul domnului Brych, varza se prepară… ca o pastă. Știți, acolo mi-am făcut eu ucenicia. Și cum vă spuneam, varza lor, pur și simplu, curge…

— Fugi de-aici, spuse, cu o voce indignată de mirare, abatele Jošt. Varza, se știe doar, trebuie ținută la strecurătoare, să se scurgă din ea toată apa. Ce spui dumneata e cu neputință, cine ar putea să mănânce așa ceva?

— Ei, aflați că acolo așa o mănâncă. Da, da, cu lingura o mănâncă.

— Dar bine, asta-i îngrozitor, se înfioră canonicul. Ciudat neam de oameni mai e și pe-acolo, oameni buni! Varza, se știe doar, trebuie preparată numai cu untură și-atâta tot, am dreptate, domnule Binder? Eu, unul, nu pricep cum ar putea cineva s-o gătească altfel.

— Știți, interveni domnul Brych, cu un aer meditativ, s-ar putea ca asta să fie întocmai ca povestea cu credința. Omul nu e în stare să priceapă de ce un altul ca el poate să creadă în altceva decât crede dânsul.

— Ia mai lăsați-mă în pace, se împotrivi abatele Jošt. Eu unul aș fi dispus mai curând să cred în Mohamed decât să mănânc varza gătită altfel. E doar la mintea cocoșului că varza se stropește cu grăsime și atâta tot.

— Și credința, nu-i la mintea cocoșului?

— A noastră da, răspunse categoric canonicul, cealaltă, însă, nu.

— Vasăzică ne-am întors iar acolo de unde am plecat înainte de izbucnirea acestui război, suspină domnul Brych.

— Oamenii se întorc întotdeauna acolo de unde au plecat, se amestecă în vorbă domnul Binder. Ce, parcă domnul Kuzenda nu spune tot așa! Parcă-l aud: „Binder, niciun adevăr nu poate fi cucerit. Știi, zice, Dumnezeul nostru de pe dragă n-a fost el chiar atât de rău, și nici al tău de pe carusel n-a fost rău și cu toate acestea, vezi, au pierit și unul și celălalt. Fiecare crede în Dumnezeul lui, pe care-l găsește fără seamăn, dar nu crede că un altul poate să creadă și el în ceva bun. Oamenii ar trebui înainte de toate să creadă în oameni, iar restul vine de la sine”. Așa spune domnul Kuzenda.

— Așa este, opină domnul Brych… N-ai decât să gândești, dacă vrei, că altă credință nu e bună, dar să nu gândești că acel care crede în ea, e un om rău, un necioplit, sau un înșelat. Asta-i valabil și în politică… și în toate.

— De aceea atâția oameni s-au urât de moarte și s-au ucis între ei, interveni abatele Jošt. Știți, lucrurile stau cam așa: cu cât e mai mare cauza în care crede cineva, cu atât mai aprig acesta îi disprețuiește pe cei ce nu cred în ea. Și totuși, cea mai mare credință ar fi să credem în oameni.

— Toți au cele mai bune gânduri cu omenirea, dar cu fiecare om în parte nu. Pe tine te omor, dar omenirea o izbăvesc. Și asta, credeți-mă, nu e bine, sfinția voastră. Rea va fi lumea, atâta timp cât oamenii nu vor începe să creadă în oameni.

— Știi ce, domnule Binder, spuse abatele Jošt cu gravitate, pentru mâine să-mi gătești varza așa cum se face în Moravia. La urma urmei, de ce n-aș încerca…

— Trebuie prăjită un pic, și pe urmă înăbușită. Și dacă mai pui peste ea și o bucățică de cârnat, nu e rea deloc. În orice credință și în orice adevăr există ceva bun, chiar dacă acest ceva n-ar fi altceva decât faptul că altuia îi place.

Cineva deschise ușa pe dinafară și în cârciumă își făcu apariția un gardian. Înghețat de frig, voia un păhărel de rom să se încălzească.

— A, dumneata erai, domnule șef, se adresă Brych. Da’ pe unde mi-ai fost?

— Ei, tocmai la Žižkov, răspunse gardianul, în timp ce își scotea din mâini niște mănuși imense. Am făcut și noi o mică razie.

— Și, mă rog, ce-ați „răzuit”?

— Ei, doi vagabonzi și câțiva fără domițil. Iar în casa cu numărul 1006, adică, de fapt, în pivniță, am descoperit un bârlog.

— Ce fel de bârlog? întrebă domnul Rejzek.

— O ascunzătoare de Carburator, domnule redactor. Da, da, țineau ascuns acolo un Carburatoraș mititel de la o motocicletă veche de dinainte de război. Și tot felul de haimanale vin acolo și se țin de orgii.

— Ce fel de orgii?

— Ei, cum să vă spun… ticăloșii din alea… știți dumneavoastră… Se închină, cântă… au vedenii… fac prorociri… minuni… și câte și mai câte…

— Și asta nu-i voie?

— Nu, e interzis prin lege. Știți, cum să vă spun, e ca în speluncile alea, de se fumează în ele opium. Așa, una a mai fost și în Orașul Vechi. Șapte vizuini de Carburatoare am dibuit până acum! Și numai adunătură din asta venea pe acolo. Oameni fără niciun căpătâi, vagabonzi, curve și *indivizi*. De aia e interzis. E împotriva ordinei publice.

— Și vizuine din astea sunt multe?

— Au fost, da’ s-a isprăvit. Eu cred că ăsta de azi a fost ultimul Carburator.